
shrImadbhAgavataM - aShTamaskandhaH

श्रीमद्भागवतं - अष्टमस्कन्धः

Document Information

Text title : shrImadbhAgavatam - 08 - aShTamaskandhaH

File name : bhagpur-08.itx

Category : purana, shrImadbhagavatam, vyAsa, krishna

Location : doc_purana

Proofread by : PSA Easwaran

Latest update : July 4, 2021

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 15, 2025

sanskritdocuments.org

shrImadbhAgavataM - aShTamaskandhaH

श्रीमद्भागवतं - अष्टमस्कन्धः

श्रीमद्भागवतं - अष्टमस्कन्धः

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अष्टमस्कन्धः ॥

॥ प्रथमोऽध्यायः - १ ॥

राजोवाय

स्वायम्भुवस्येड गुरो वंशोऽयं विस्तराञ्छृतः ।

यत्र विश्वसृजो सर्गो मनूनन्यान् वदस्व नः ॥ १ ॥

यत्र यत्र हरेर्जन्म कर्माणि य मलीयसः ।

गृणान्ति कवयो ब्रह्मंस्तानि नो वद शृण्वताम् ॥ २ ॥

यद्यस्मिन्नन्तरे ब्रह्मन् भगवान् विश्वभावनः ।

कृतवान् कुरुते कर्ता ह्यतीतेऽनागतेऽद्य वा ॥ ३ ॥

ऋषिरुवाच

मनवोऽस्मिन् व्यतीताः षट् कल्पे स्वायम्भुवाद्यः ।

आद्यस्ते कथितो यत्र देवादीनां य सम्भवः ॥ ४ ॥

आकृत्यां देवलूत्यां य दृढित्रोस्तस्य वै मनोः ।

धर्मज्ञानोपदेशार्थं भगवान् पुत्रतां गतः ॥ ५ ॥

कृतं पुरा भगवतः कपिलस्थानुवर्णितम् ।

आख्यास्ये भगवान् यज्ञो यख्यकार कुरुद्रुड ॥ ६ ॥

विरक्तः कामभोगेषु शतरुपापतिः प्रभुः ।

विसृज्य राज्यं तपसे सत्पार्थो वनमाविशत् ॥ ७ ॥

सुनन्दायां वर्षशतं पदैकेन भुवं स्पृशन् ।

तथ्यमानस्तपो धोरमिदमन्वाड भारत ॥ ८ ॥

मनुरुवाय

येन येतयते विश्वं विश्वं येतयते न यम् ।

यो जगर्ति शयानेऽस्मिन्नायं तं वेद वेद सः ॥ ९॥

आत्मावास्थमिदं विश्वं यत्किञ्चिज्जगत्यां जगत् ।

तेन त्यक्तेन भुञ्जथा मा गृधः कस्य स्विङ्कनम् ॥ १० ॥

यं न पश्यतिपश्यन्तं यक्षुर्यस्य न रिष्यति ।

तं भूतनिलयं देवं सुपर्णमुपधावत ॥ ११ ॥

न यस्याधन्तौ मध्यं य स्वः परो नान्तरं बलिः ।

विश्वस्याभूनि यद्यस्माद्दिश्वं य तद्दृतं भङ्गत् ॥ १२ ॥

स विश्वकायः पुरुडूत ईशः

सत्यः स्वयञ्ज्योतिरजः पुराणः ।

धत्तेऽस्य जन्माद्यजयाऽऽत्मशक्त्या

तां विद्ययोदस्य निरीड आस्ते ॥ १३ ॥

अथात्रे ऋषयः कर्माणीडन्तेऽकर्मछितेवे ।

ईडमानो डि पुरुषः प्रायोऽनीडां प्रपद्यते ॥ १४ ॥

ईडते भगवानीशो न डि तत्र विषज्जते ।

आत्मलाभेन पूर्णार्थो नावसीदन्ति येऽनु तम् ॥ १५ ॥

तमीडमानं निरडडूतं बुधं

निराशिषं पूर्णमनन्ययोदितम् ।

नृन् शिक्षयन्तं निजवर्त्मसंस्थितं

प्रभुं प्रपद्येऽभिलधर्मभावनम् ॥ १६ ॥

श्रीशुक उवाच

इति मन्त्रोपनिषदं व्याडरन्तं समाडितम् ।

दृष्ट्वासुरा यातुधाना जग्धुमभ्यद्रवन् क्षुधा ॥ १७ ॥

तांस्तथावसितान् वीक्ष्य यज्ञः सर्वगतो डरिः ।

यामैः परिवृतो देवैर्डत्वाशासत्रिविष्टपम् ॥ १८ ॥

स्वारोशिषो द्वितीयस्तु मनुरग्रेः सुतोऽभवत् ।

धुमत्सुषेणरोशिष्मत्प्रमुष्पास्तस्य यात्मजाः ॥ १९ ॥

तत्रेन्द्रो रोचनस्त्वासीद्देवाश्च तुषितादयः ।
 उर्जस्तम्भादयः सप्त ऋषयो ब्रह्मवादिनः ॥ २० ॥
 ऋषेस्तु वेदशिरसस्तुषिता नाम पत्न्यभूत् ।
 तस्यां जज्ञे ततो देवो विभुरित्यभिविश्रुतः ॥ २१ ॥
 अष्टाशीतिसहस्राणि मुनयो ये धृतप्रताः ।
 अन्वशिक्षन् प्रतं तस्य कौमारब्रह्मथारिणः ॥ २२ ॥
 तृतीय उत्तमो नाम प्रियव्रतसुतो मनुः ।
 पवनः सृञ्जयो यज्ञाडोत्राधास्तत्सुता नृप ॥ २३ ॥
 वसिष्ठतनयाः सप्त ऋषयः प्रमदादयः ।
 सत्या वेदश्रुता भद्रा देवा धन्द्रस्तु सत्यजित् ॥ २४ ॥
 धर्मस्य सूनृतायां तु भगवान् पुरुषोत्तमः ।
 सत्यसेन षति प्यातो जातः सत्यव्रतैः सह ॥ २५ ॥
 सोऽनृतप्रतदुःशीलानसतो यक्षराक्षसान् ।
 भूतद्रुडो भूतगणांस्त्ववधीत्सत्यजित्साभः ॥ २६ ॥
 यतुर्थ उत्तमभ्राता मनुर्नाम्ना य तामसः ।
 पृथुः प्यातिर्नरः केतुरित्याधा दश तत्सुताः ॥ २७ ॥
 सत्यका हरयो वीरा देवास्त्रिशिभ षश्वरः ।
 ज्योतिर्धामादयः सप्त ऋषयस्तामसेऽन्तरे ॥ २८ ॥
 देवा वैधृतयो नाम विधृतेस्तनया नृप ।
 नष्टाः कालेन यैर्वेदा विधृताः स्वेन तेजसा ॥ २९ ॥
 तत्रापि जज्ञे भगवान् हरिण्यां हरिमेधसः ।
 हरिरित्याहुतो येन गजेन्द्रो मोचितो गडात् ॥ ३० ॥
 राज्ञोवाय
 बादरायण ऐतत्ते श्रोतुमिच्छामहे वयम् ।
 हरिर्यथा गजपतिं ग्राह्यस्तमभूमूयत् ॥ ३१ ॥
 तत्कथा सुमहत्पुण्यं धन्यं स्वस्त्ययनं शुभम् ।
 यत्र यत्रोत्तमश्चोडो भगवान् गीयते हरिः ॥ ३२ ॥

સૂત ઉવાચ

પરીક્ષિતૈવં સ તુ બાદરાયણિઃ

પ્રાયોપવિષ્ટેન કથાસુ ચોદિતઃ ।

ઉવાચ વિપ્રાઃ પ્રતિનન્દ્ય પાર્થિવં

મુદા મુનીનાં સદસિ સ્મ શ્ૃણ્વતામ્ ॥ ૩૩ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં

અષ્ટમસ્કન્ધે મન્વન્તરાનુચરિતે પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ - ૨ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

આસીદ્ધિરિવરો રાજંસ્ત્રિકૃટ ઇતિ વિશ્રુતઃ ।

ક્ષીરોદેનાવૃતઃ શ્રીમાન્ યોજનાયુતમુચ્છ્રિતઃ ॥ ૧ ॥

તાવતા વિસ્તૃતઃ પર્યકુ ત્રિભિઃ શ્ૃંગૈઃ પયોનિધિમ્ ।

દિશઃ ખં રોચયન્નાસ્તે રૌપ્યાયસહિરણ્મયૈઃ ॥ ૨ ॥

અન્યૈશ્ચ કુકુભઃ સર્વા રત્નઘાતુવિચિત્રિતૈઃ ।

નાનાદ્રુમલતાગુલ્મૈર્નિર્ઘૌષૈર્નિર્ઝરામ્મસામ્ ॥ ૩ ॥

સ ચાવનિજયમાનાડ્ઘ્નિઃ સમન્તાત્પયઊર્મિભિઃ ।

કરોતિ શ્યામલાં ભૂમિં હરિણમરકતાશ્મભિઃ ॥ ૪ ॥

સિદ્ધચારણગન્ધર્વવિદ્યાધરમહોરગૈઃ ।

કિન્નરૈરપ્સરોભિશ્ચ ક્રીડદ્ભિર્જુષ્ટકન્દરઃ ॥ ૫ ॥

યત્ર સડ્ગીતસન્નાદૈર્નદદ્રુહમમર્ષયા ।

અભિગર્જન્તિ હરયઃ શ્વાઘિનઃ પરશક્રુયા ॥ ૬ ॥

નાનારણ્યપશુપ્રાતસહુલદ્રોણયલહૃતઃ ।

ચિત્રદ્રુમસુરોદ્યાનકલકણ્ઠવિહડ્ગમઃ ॥ ૭ ॥

સરિત્સરોભિરચ્છોદૈઃ પુલિનૈર્મણિવાલુકૈઃ ।

देवस्त्रीमज्जनामोदसौरभाम्भवनिर्लेयुतः ॥ ८ ॥

तस्य द्रोण्यां भगवतो वरुणस्य मडात्मनः ।

उद्यानमृतुमन्नाम आकीर्णं सुरयोषिताम् ॥ ९ ॥

सर्वतोऽलङ्कृतं दिव्यैर्नित्यं पुष्पकृलद्रुमैः ।

मन्दारैः पारिजातैश्च पाटलाशोकयम्भुकेः ॥ १० ॥

यूतैः प्रियालैः पनसैराम्बैराम्रातकैरपि ।

कम्बुकैर्नालिकेरैश्च भर्जूरैर्बाजपूरकैः ॥ ११ ॥

मधूकैः शालतालैश्च तमालैरसनाञ्जुनैः ।

अरिष्टोद्युम्बरप्लक्षैर्वटैः किंशुकयन्तैः ॥ १२ ॥

पियुमन्तैः कोविदारैः सरलैः सुरदारुभिः ।

द्राक्षेक्षुरम्भाजम्बूभिर्बदर्यक्षाभयामलैः ॥ १३ ॥

बिल्वैः कपित्थैर्जम्बीरैर्वृतो भल्लातकादिभिः ।

तस्मिन् सरः सुविपुलं लसत्काञ्चनपङ्कजम् ॥ १४ ॥

कुमुदोत्पलकङ्कारशतपत्रश्रियोर्जितम् ।

मत्तपट्टपटनिर्घुष्टं शकुन्तैश्च कलस्वनैः ॥ १५ ॥

उंसकारण्यवाकीर्णं चङ्गाहैः सारसैरपि ।

जलकुङ्कुटकोयष्टिदात्यूडकुलकूञ्जितम् ॥ १६ ॥

मत्स्यकच्छपसञ्चारयलत्पद्मरजःपयः ।

कदम्बवेतसनलनीपवञ्जुलकैर्वृतम् ॥ १७ ॥

कुन्दैः कुरलकाशोकैः शिरीषैः कुटजेऽगुदैः ।

कुब्जकैः स्वर्णयूथीभिर्नागपुत्रागजातिभिः ॥ १८ ॥

मल्लिकाशतपत्रैश्च माधवीजालकादिभिः ।

शोभितं तीरजैश्चाच्यैर्नित्यर्तुभिरलं द्रुमैः ॥ १९ ॥

तत्रैकदा तद्भिरिकाननाश्रयः

करेणुभिर्वारणयूथपञ्चरन् ।

सकण्टकान् कीयकवेणुवेत्रव-

द्विशालगुल्मं प्ररुजन् वनस्थतीन् ॥ २० ॥

यद्गन्धमात्राद्भरयो गजेन्द्रा

व्याघ्राद्यो व्यालमृगाः सभङ्गाः ।
महोरगाश्चापि भयाद्द्रवन्ति
सगौरकृष्णाः शरभाश्चमर्यः ॥ २१ ॥

वृका वराडा मलिषर्क्षशल्या
गोपुच्छसालावृकमर्कटाश्च ।
अन्यत्र क्षुद्रा हरिणाः शशाद्य-
श्चरन्त्यभीता यदनुग्रहेण ॥ २२ ॥

स धर्मतप्तः करिभिः करेणुभि-
वृत्तो मद्य्युत्तरभैरनुद्रुतः ।
गिरिं गरिमणा परितः प्रकम्पयन्
निषेव्यमाणोऽलिकुलैर्मदाशनैः ॥ २३ ॥

सरोऽनिलं पङ्कजरेणुवृषितं
जिघ्रन् विदूरान्मदविह्वलेक्षणाः ।
वृतः स्वयथैव तृषार्दितेन तत्
सरोवराभ्याशमथागमद्द्रुतम् ॥ २४ ॥

विगाढ्य तस्मिन्नमृताम्बु निर्मलं
उमारविन्दोत्पलरेणुवासितम् ।
पपौ निकाभं निजपुष्करोद्धृत-
मात्मानमद्भिः स्नपयन् गतकलमः ॥ २५ ॥

स्वपुष्करेणोद्धृतशीकराम्बुभि-
र्निपाययन् संस्नपयन् यथा गृही ।
घृणी करेणुः कलभांश्च दुर्मदो
नायष्ट कृच्छ्रे कृपाणोऽजमायया ॥ २६ ॥

तं तत्र कश्चिन्नृप दैवसोदितो
ग्राहो बलीयांश्चरणे रुषाग्रहीत् ।
यद्दृश्यैव व्यसनं गतो गजो
यथाबलं सोऽतिबलो विचक्रमे ॥ २७ ॥

तथाऽऽतुरं यूथपतिं करेणवो
विकृष्यमाणं तरसा बलीयसा ।
वियुक्तुशुर्दीनधियोऽपरे गजाः

पाषिर्ग्राडास्तारयितुं न याशकन् ॥ २८ ॥

नियुध्यतोरेवमिभेन्द्रनकयो-

र्विकर्षतोस्तन्तरो बलिर्मिथः ।

समाः सलस्रं व्यगमन् मडीपते

सप्राणयोश्चित्रममंसतामराः ॥ २८ ॥

ततो गजेन्द्रस्य मनोबलौजसां

कालेन दीर्घेण मलानभूद्व्ययः ।

विकृष्यमाणास्य जलेऽवसीदतो

विपर्ययोऽभूत्सकलं जलौकसः ॥ ३० ॥

एत्थं गजेन्द्रः स यदाऽऽप सङ्कुटं

प्राणस्य दैडी विवशो यदृच्छया ।

अपारयन्नात्मविमोक्षणे चिरं

दध्याविमां बुद्धिमथाभ्यपद्यत ॥ ३१ ॥

न मामिमे ज्ञातय आतुरं गजाः

कुतः कश्चिद्यः प्रभवन्ति मोक्षितुम् ।

ग्राडेण पाशेन विधातुरावृतो-

ऽध्यत्तं य तं यामि परं परायणम् ॥ ३२ ॥

यः कश्चनेशो बलिनोऽन्तकोरगा-

त्प्रयाण्डवेगादभिधावतो भृशम् ।

भीतं प्रपन्नं परिपाति यद्भया-

न्मृत्युः प्रधावत्यरणं तमीमहि ॥ ३३ ॥

एति श्रीमद्भागवते मलापुराणे पारमहंस्यां संखितायां अष्टमस्कन्धे

मन्वन्तरानुवर्णने गजेन्द्रोपाख्याने द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ तृतीयोऽध्यायः - ३ ॥

श्रीशुक उवाच

એવં વ્યવસિતો બુદ્ધ્યા સમાધાય મનો હૃદિ ।
જજાપ પરમં જાપ્યં પ્રાજ્ઞમ્-ન્યનુશિક્ષિતમ્ ॥ ૧ ॥

गणेश उवाच

ૐ નમો ભગવતે તસ્મૈ યત એતચ્ચિદાત્મકમ્ ।
પુરુષાયાદિબીજાય પરેશાયાભિધીમહિ ॥ ૨ ॥
યસ્મિન્નિદં યતશ્ચેદં યેનેદં ય ઇદં સ્વયમ્ ।
યોઽસ્માત્પરસ્માચ્ચ પરસ્તં પ્રપદ્યે સ્વયમ્ભુવમ્ ॥ ૩ ॥

યઃ સ્વાત્મનીદં નિજમાયયાર્પિતં
ક્વચિદ્ભિભાતં ક્વ ચ તત્તિરોહિતમ્ ।
અવિદ્યદૃક્સાક્ષ્યુભયં તદીક્ષતે
સ આત્મમૂલોઽવતુ માં પરાત્પરઃ ॥ ૪ ॥

કાલેન પચ્યત્વમિતેષુ કૃત્સ્નશો
લોકેષુ પાલેષુ ચ સર્વહિતુષુ ।
તમસ્તદાસીદ્ધનં ગભીરં
યસ્તસ્ય પારેઽભિવિરાજતે વિભુઃ ॥ ૫ ॥

ન યસ્ય દેવા ઋષયઃ પદં વિદુ-
ર્જન્તુઃ પુનઃ કોઽર્હતિ ગન્તુમીરિતુમ્ ।
યથા નટસ્યાકૃતિભિર્વિચેષ્ટતો
દુરત્યયાનુક્રમણઃ સ માવતુ ॥ ૬ ॥

દિદૃક્ષવો યસ્ય પદં સુમડ્ગલં
વિમુક્તસડ્ગા મુનયઃ સુસાધવઃ ।
ચરન્ત્યલોકવ્રતમગ્રણં વને
ભૂતાત્મભૂતાઃ સુહૃદઃ સ મે ગતિઃ ॥ ૭ ॥

ન વિદ્યેતે યસ્ય ચ જન્મ કર્મ વા
ન નામરૂપે ગુણદોષ એવ વા ।
તથાપિ લોકાપ્યયસમ્ભવાય યઃ
સ્વમાયથા તાન્યનુકાલમૃચ્છતિ ॥ ૮ ॥

तस्मै नमः परेशाय ब्रह्मणोऽनन्तशक्तये ।
 अरुपायोरुरुपाय नम आश्चर्यकर्मणे ॥ ९८ ॥
 नम आत्मप्रदीपाय साक्षिणे परमात्मने ।
 नमो गिरां विदूराय मनसश्चेतसामपि ॥ १० ॥
 सत्त्वेन प्रतिलभ्याय नैष्ठर्भ्येण विपश्चिता ।
 नमः डैवल्यनाथाय निर्वाणसुभसंविदे ॥ ११ ॥
 नमः शान्ताय धीराय मूढाय गुणधर्मिणे ।
 निर्विशेषाय साम्याय नमो ज्ञानधनाय च ॥ १२ ॥
 क्षेत्रज्ञाय नमस्तुभ्यं सर्वाध्यक्षाय साक्षिणे ।
 पुरुषायात्ममूलाय मूलप्रकृतये नमः ॥ १३ ॥
 सर्वेन्द्रियगुणद्रष्ट्रे सर्वप्रत्ययडेतवे ।
 असताश्चायथोक्ताय सदाभासाय ते नमः ॥ १४ ॥
 नमो नमस्तेऽभिलकारणाय
 निष्कारणायाम्बुतकारणाय ।
 सर्वागमाग्न्यायमहार्णवाय
 नमोऽपवर्गाय परायणाय ॥ १५ ॥
 गुणारणित्स्त्रयिदूष्मपाय
 तत्क्षोभविस्फूर्जितमानसाय ।
 नैष्ठर्भ्यभावेन विवर्जितागम-
 स्वयम्प्रकाशाय नमस्करोमि ॥ १६ ॥
 मादृक् प्रपन्नपशुपाशविभोक्षणाय
 मुक्ताय भूरिकरुणाय नमोऽलयाय ।
 स्वांशेन सर्वतनुभृन्मनसि प्रतीत-
 प्रत्यगृशे भगवते भृङ्गते नमस्ते ॥ १७ ॥
 आत्माऽऽत्मजामगृहवित्तजनेषु सक्तै-
 र्दुष्प्रापणाय गुणसङ्गविवर्जिताय ।
 मुक्तात्मभिः स्वदुष्टये परिभाविताय
 ज्ञानात्मने भगवते नम ईश्वराय ॥ १८ ॥
 यं धर्मकामार्थविमुक्तिकामा

ભજન્ત ઇષ્ટાં ગતિમાપ્નુવન્તિ ।
કિં ત્વાશિષો રાત્યપિ દેહમવ્યયં
કરોતુ મેડદભ્રદયો વિમોક્ષણમ્ ॥ ૧૯ ॥

એકાન્તિનો યસ્ય ન કચ્યનાર્થ
વાચ્છન્તિ યે વૈ ભગવત્પ્રપન્નાઃ ।
અત્યદ્ભુતં તચ્ચરિતં સુમદ્ગલં
ગાયન્ત આનન્દસમુદ્રમગ્નાઃ ॥ ૨૦ ॥

તમક્ષરં બ્રહ્મ પરં પરેશ-
મવ્યક્તમાધ્યાત્મિકયોગગમ્યમ્ ।
અતીન્દ્રિયં સૂક્ષ્મમિવાતિદૂર-
મનન્તમાદ્યં પરિપૂર્ણમીડે ॥ ૨૧ ॥

યસ્ય બ્રહ્માદયો દેવા વેદા લોકાશ્ચરાચરાઃ ।
નામરૂપવિભેદેન કલ્વવ્યા ચ કલયા કૃતાઃ ॥ ૨૨ ॥

યથાર્ષિષોડગ્રેઃ સવિતુર્ગભસ્તયો
નિર્યાન્તિ સંયાન્ત્યસકૃત્સ્વરોચિષઃ ।
તથા યતોડયં ગુણસમ્પ્રવાહો
બુદ્ધિર્મનઃ ખાનિ શરીરસર્ગાઃ ॥ ૨૩ ॥

સ વૈ ન દેવાસુરમર્ત્યતિર્યક-
ન સ્ત્રી ન ષણ્ઢો ન પુમાન્ન જન્તુઃ ।
નાયં ગુણઃ કર્મ ન સન્ન ચાસ-
ન્નિષેધશોષો જયતાદશોષઃ ॥ ૨૪ ॥

જિજીવિષે નાહમિહામુયા કિ-
મન્તર્બહિશ્ચાવૃતયેભયોન્યા ।
ઇચ્છામિ કાલેન ન યસ્ય વિપ્લવ-
સ્તસ્થાત્મલોકાવરણસ્ય મોક્ષમ્ ॥ ૨૫ ॥

સોડહં વિશ્વસૃજં વિશ્વમવિશ્વં વિશ્વવેદસમ્ ।
વિશ્વાત્માનમજં બ્રહ્મ પ્રણતોડસ્મિ પરં પદમ્ ॥ ૨૬ ॥

યોગરન્ધિતકર્માણો હૃદિ યોગવિભાવિતે ।
યોગિનો યં પ્રપશ્યન્તિ યોગેશં તં નતોડસ્યહમ્ ॥ ૨૭ ॥

नमो नमस्तुभ्यमसद्यवेग-
शक्तित्रयायाभिलधीगुणाय ।
प्रपन्नपालाय दुरन्तशक्तये
कदिन्द्रियाणामनवाप्यवर्त्मने ॥ २८ ॥

नायं वेद स्वमात्मानं यच्छक्त्यालन्धिया उतम् ।
तं दुरत्ययमाडात्स्यं भगवन्तमितोऽस्यउम् ॥ २९ ॥

श्रीशुक उवाच
येवं गजेन्द्रमुपवर्णितनिर्विशेषं
ब्रह्माद्यो विविधविद्गुणभिदाभिमानाः ।
नैते यदोपससृपुर्निभिलात्मकत्वा-
त्त्राभिलामरमयो हरिराविरासीत् ॥ ३० ॥

तं तद्गदार्तमुपलभ्य जगन्निवासः
स्तोत्रं निशम्य दिविजैः सल संस्तुवद्भिः ।
छन्दीमयेन गरुडेन समुल्यमान-
श्चक्रायुधोऽभ्यगमदाशु यतो गजेन्द्रः ॥ ३१ ॥

सोऽन्तःसरस्युरुभलेन गृहीत आर्तो
दृष्ट्वा गरुत्मति हरिं भ उपात्तयकम् ।
उत्क्षिप्य साम्बुजकरं गिरमाल कृच्छ्रा-
न्नारायणाभिलगुरो भगवन्नमस्ते ॥ ३२ ॥

तं वीक्ष्य पीडितमजः सलसावतीर्य
सत्राडमाशु सरसः कृपयोज्जडार ।
ग्राडाद्विपाटितमुभादरिणा गजेन्द्रं
सम्पश्यतां हरिरभूमयदुस्त्रियाणाम् ॥ ३३ ॥

एतं श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमडस्यां संछितायां अष्टमस्कन्धे
मन्वन्तरानुवर्णने गजेन्द्रोपाख्याने तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ - ૪ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

તદા દેવર્ષિગન્ધર્વા બ્રહ્મેશાનપુરોગમાઃ ।

મુમુચુઃ કુસુમાસારે શંસન્તઃ કર્મ તદ્ધરે ॥ ૧ ॥

નેદુર્દુન્દુભયો દિવ્યા ગન્ધર્વા નનૃતુર્જગુઃ ।

ઋષયશ્ચારણાઃ સિદ્ધાસ્તુષ્ટુવુઃ પુરુષોત્તમમ્ ॥ ૨ ॥

યોઽસૌ ગ્રાહઃ સ વૈ સઘઃ પરમાશ્ચર્યરૂપધૃક્ ।

મુક્તો દેવલશાપેન હૂહૂર્ગન્ધર્વસત્તમઃ ॥ ૩ ॥

પ્રણમ્ય શિરસાધીશમુત્તમશ્લોકમવ્યયમ્ ।

અગાયત યશોધામ કીર્તન્યગુણસત્કથમ્ ॥ ૪ ॥

સોઽનુકમ્પિત ઈશેન પરિક્રમ્ય પ્રણમ્ય તમ્ ।

લોકસ્ય પશ્યતો લોકં સ્વમગાન્મુક્તકિલ્બિષઃ ॥ ૫ ॥

ગજેન્દ્રો ભગવત્સ્પર્શાદ્ધિમુક્તોઽજ્ઞાનબન્ધનાત્ ।

પ્રાપ્નો ભગવતો રૂપં પીતવાસાશ્ચતુર્ભુજઃ ॥ ૬ ॥

સ વૈ પૂર્વમભૂદ્રાજા પાણ્ડવો દ્રવિડસત્તમઃ ।

ઇન્દ્રધુમ્ન ઇતિ ખ્યાતો વિષ્ણુવ્રતપરાયણઃ ॥ ૭ ॥

સ એકદાઽઽરાધનકાલ આત્મવાન્

ગૃહીતમૌનવ્રત ઈશ્વરં હરિમ્ ।

જટાધરસ્તાપસ આપ્લુતોઽચ્યુતં

સમર્થયામાસ કુલાચલાશ્રમઃ ॥ ૮ ॥

યદૃચ્છયા તત્ર મહાયશા મુનિઃ

સમાગમચ્છિષ્યગણૈઃ પરિશ્રિતઃ ।

તં વીક્ષ્ય તૂષ્ણીમકૃતાર્હણાદિકં

રહસ્યુપાસીનમૃષિશ્ચક્રોપ હ ॥ ૯ ॥

તસ્મા ઇમં શાપમદાદસાધુ-

રયં દુરાત્માકૃતબુદ્ધિરઘં ।

વિપ્રાવમન્તા વિશતાં તમોઽન્ધં

યથા ગજઃ સ્તબ્ધમતિઃ સ એવ ॥ ૧૦ ॥

श्रीशुक उवाच

अेवं शम्वा गतोऽगस्त्यो भगवान् नृप साऽनुगः ।
 छन्द्युभोऽपि राजर्षिर्दिष्टं तदुपधारयन् ॥ ११ ॥

आपन्नः कौञ्जरीं योनिमात्मस्मृतिविनाशिनीम् ।
 उर्यर्थनानुभावेन यद्गजत्वेऽप्यनुस्मृतिः ॥ १२ ॥

अेवं विमोक्ष्य गजयूथपमञ्जनात्म-
 स्तेनापिपार्षदगतिं गमितेन युक्तः ।
 गन्धर्वसिद्धविबुधैरुपगीयमान-
 कर्माद्भुतं स्वभवनं गरुडासनोऽगात् ॥ १३ ॥

अेतन्महाराज तवेरितो मया
 कृष्णानुभावो गजराजमोक्षणाम् ।
 स्वर्ग्यं यशस्यं कलिकल्मषापदं
 दुःस्वप्ननाशं कुरुवर्ग्यं शृण्वताम् ॥ १४ ॥

यथानुकीर्तयन्त्येतच्छ्रेयस्कामा द्विजातयः ।
 शुभयः प्रातरुन्थाय दुःस्वप्नाद्युपशान्तये ॥ १५ ॥

छदमाह उरिः प्रीतो गजेन्द्रं कुरुसत्तम ।
 शृण्वतां सर्वभूतानां सर्वभूतमथो विभुः ॥ १६ ॥

श्रीभगवानुवाच

ये मां त्वां य सरश्चेदं गिरिकन्दरकाननम् ।
 वेत्रकीचकवेणूनां गुल्मानि सुरपादपान् ॥ १७ ॥
 शृङ्गाणीमानि धिषण्यानि ब्रह्माणो मे शिवस्य य ।
 क्षीरोदं मे प्रियं धाम श्वेतद्वीपं य त्मास्वरम् ॥ १८ ॥

श्रीवत्सं कौस्तुभं मालां गदां कौमोदकीं मम ।
 सुदर्शनं पाञ्चजन्यं सुपर्णा पतगेश्वरम् ॥ १९ ॥

शेषं य मत्कलां सूक्ष्मां श्रियं देवीं मदाश्रयाम् ।
 ब्रह्माणं नारदमृषिं भवं प्रह्लादमेव य ॥ २० ॥

मत्स्यकूर्मवराडाद्यैरवतारैः कृतानि मे ।
 कर्माण्यनन्तपुण्यानि सूर्यं सोमं भुताशनम् ॥ २१ ॥

प्रणवं सत्यमव्यक्तं गोविप्रान् धर्ममव्ययम् ।
 दाक्षायणीर्धर्मपत्नीः सोमकश्यपयोरपि ॥ २२ ॥
 गङ्गां सरस्वतीं नन्दां कालिन्दीं सितवारणाम् ।
 ध्रुवं ब्रह्मऋषीन् सप्त पुण्यश्लोकांश्च मानवान् ॥ २३ ॥
 उत्थायापररात्रान्ते प्रयताः सुसमाहिताः ।
 स्मरन्ति मम तृपाणिं मुख्यन्ते ज्येनसोऽभिलात् ॥ २४ ॥
 ये मां स्तुवन्त्यनेनाङ्ग प्रतिबुध्य निशात्यये ।
 तेषां प्राणायत्यये खाडं ददामि विमलां मतिम् ॥ २५ ॥
 श्रीशुक उवाच
 एत्यादिश्य लृषीकेशः प्रध्माय जलजोत्तमम् ।
 उर्षयन् विबुधानीकमारुरोऽहं भगाधिपम् ॥ २६ ॥
 एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संखितायां
 अष्टमस्कन्धे गजेन्द्रमोक्षाणं नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ पञ्चमोऽध्यायः - ५ ॥

श्रीशुक उवाच
 राजन्नुदितमेतत्ते उदरेः कर्माघनाशनम् ।
 गजेन्द्रमोक्षाणं पुण्यं रैवतं त्वन्तरं शृणु ॥ १ ॥
 पञ्चमो रैवतो नाम मनुस्तामससोदरः ।
 भविविन्ध्यादयस्तस्य सुता अर्जुनपूर्वकाः ॥ २ ॥
 विष्नुस्त्रिन्द्रः सुरगणा राजन् भूतरयादयः ।
 छिरण्यरोमा वेदशिरा उर्ध्वबाह्वादयो द्विजाः ॥ ३ ॥
 पत्नी विकुण्ठा शुभ्रस्य वैकुण्ठैः सुरसत्तमैः ।
 तयोः स्वकलया जज्ञे वैकुण्ठो भगवान् स्वयम् ॥ ४ ॥
 वैकुण्ठः कल्पितो येन लोको लोकनमस्कृतः ।

रमया प्रार्थ्यमानेन देव्या तत्प्रियकाम्यया ॥ ५ ॥

तस्यानुभावः कथितो गुणान्नाश्च परमोदयाः ।

भौमान् रेणून् स विममे यो विषणोर्वैण्यिदुणान् ॥ ६ ॥

षष्ठश्च यक्षुषः पुत्रश्चाक्षुषो नाम वै मनुः ।

पूरुपूरुषसुद्युम्नप्रमुभाश्चाक्षुषात्मजाः ॥ ७ ॥

धन्द्रो मन्त्रद्रुमस्तत्र देवा आध्याद्यो गाणाः ।

मुनयस्तत्र वै राजन् उविष्मद्वीरकाद्यः ॥ ८ ॥

तत्रापि देवः सम्भूत्यां वैराजस्याभवत्सुतः ।

अजितो नाम भगवानंशेन जगतः पतिः ॥ ९ ॥

पयोधिं येन निर्मथ्य सुराणां साधिता सुधा ।

भ्रममाणोऽम्भसि धृतः कूर्मरूपेण मन्दरः ॥ १० ॥

राजोवाय

यथा भगवता ब्रह्मन् मथितः क्षीरसागरः ।

यदर्थं वा यतश्चाद्रिं दधाराभ्युयरात्मना ॥ ११ ॥

यथामृतं सुरैः प्राप्तं किं यान्यदभवत्ततः ।

अेतद्भगवतः कर्म वदस्व परमाद्भुतम् ॥ १२ ॥

त्वया सङ्घृथ्यमानेन मडिम्ना सात्वतां पतेः ।

नातितृष्यति मे चित्तं सुचिरं तापतापितम् ॥ १३ ॥

सूत उवाच

सम्पृष्टो भगवानेवं द्वैपायनसुतो द्विजाः ।

अभिनन्द्य उरेर्वीर्यमव्यायष्टुं प्रयकमे ॥ १४ ॥

श्रीशुक उवाच

यदा युद्धेऽसुरैर्देवा बाध्यमानाः शितायुधिः ।

गतासवो निपतिता नोत्तिष्ठेरन् स्म भूयशः ॥ १५ ॥

यदा दूर्वाससः शापात्सेन्द्रा लोकास्त्रयो नृप ।

निःश्रीकाश्चाभवस्तत्र नेशुरिज्याद्यः क्रियाः ॥ १६ ॥

निशाम्यैतत्सुरगाणा मडेन्द्रवरुणाद्यः ।

नाध्यगच्छन् स्वयं मन्त्रैर्मन्त्रयन्तो विनिश्चयम् ॥ १७ ॥

ततो ब्रह्मसभां जग्मुर्मोर्मूर्धनि सर्वशः ।
 सर्वं विज्ञापयाञ्चक्रुः प्राणताः परमेष्ठिने ॥ १८ ॥
 स विलोक्येन्द्रवाय्वादीन् निःसत्त्वान् विगतप्रभान् ।
 लोकानमङ्गलप्रायानसुरानयथा विभुः ॥ १९ ॥
 समाहितेन मनसा संस्मरन् पुरुषं परम् ।
 उवायोत्कुल्लवदनो देवान् स भगवान् परः ॥ २० ॥

अहं भवो यूयमथोऽसुराद्यो
 मनुष्यतिर्यग्द्रुमधर्मजातयः ।
 यस्यावतारांशकलाविसर्जिता
 प्रजाम सर्वे शरणं तमव्ययम् ॥ २१ ॥

न यस्य वध्यो न य रक्षाणीयो
 नोपेक्षाणीयादरणीयपक्षः ।
 अथापि सर्गस्थितिसंयमार्थं
 धत्ते रजःसत्त्वतमांसि काले ॥ २२ ॥

अयं य तस्य स्थितिपालनक्षणः
 सत्त्वं जुषाणस्य भवाय देहिनाम् ।
 तस्माद्प्रजामः शरणं जगद्गुरुं
 स्वानां स नो धास्यति शं सुरप्रियः ॥ २३ ॥

श्रीशुक उवाच
 धत्याभाष्य सुरान् वेधाः सल देवैररिन्धम ।
 अजितस्य पदं साक्षाज्जगाम तमसः परम् ॥ २४ ॥

तत्रादृष्टस्वप्नाय श्रुतपूर्वाय वै विभो ।
 स्तुतिमभ्रूत दैवीभिर्गीर्भिसत्ववहितेन्द्रियः ॥ २५ ॥

ब्रह्मोवाच
 अविद्धियं सत्यमनन्तमाधं
 गुडाशयं निष्ठलमप्रतर्क्यम् ।
 मनोऽग्रयानं वयसानिरुक्तं
 नमामहे देववरं वरेण्यम् ॥ २६ ॥

विपश्चितं प्राणमनोधियात्मना-

मर्थेन्द्रियात्मासमनिद्रमद्राणम् ।
छायातपौ यत्र न गृध्रपक्षौ
तमक्षरं पं त्रियुगं व्रजामले ॥ २७ ॥

अजस्य यङ् त्वज्ज्येयमांशुः
मनोमयं पञ्चदशारमाशु ।
त्रिनाभि विद्युश्चलमष्टनेमि
यदक्षमाहुस्तमृतं प्रपद्ये ॥ २८ ॥

य अेकवर्णं तमसः परं त-
दलोकमव्यक्तमनन्तपारम् ।
आसां यकारोपसुपर्णमि-
मुपासते योगरथेन धीराः ॥ २९ ॥

न यस्य कश्चातितितर्ति मायां
यथा जनो मुञ्च्यति वेदं नार्थम् ।
तं निर्जितात्माऽऽत्मगुणं परेशं
नमाम भूतेषु समं यरन्तम् ॥ ३० ॥

धमे वयं यत्प्रियथैव तन्वा
सत्त्वेन सृष्टा बहिरन्तराविः ।
गतिं न सूक्ष्मामृषयश्च विद्महे
कुतोऽसुराद्या एतरप्रधानाः ॥ ३१ ॥

पादौ महीयं स्वकृतैव यस्य
यतुर्विधौ यत्र छि भूतसर्गाः ।
स वै मडापूरुष आत्मतन्त्रः
प्रसीदतां ब्रह्म मडाविभूतिः ॥ ३२ ॥

अम्भस्तु यद्रेत उदारवीर्यं
सिध्यन्ति शुवन्युत वर्धमानाः ।
लोकास्त्रयोऽथाभिललोकपालाः
प्रसीदतां ब्रह्म मडाविभूतिः ॥ ३३ ॥

सोमं मनो यस्य समामनन्ति
दिवौकसां वै बलमन्ध आयुः ।
ईशो नगानां प्रजनः प्रजानां

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३४ ॥

अग्निर्भुषं यस्य तु जातवेदा

जातः क्रियाकाण्डनिमित्तजन्मा ।

अन्तःसमुद्रेऽनुपयन् स्वधातून्

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३५ ॥

यस्यक्षुरासीत्तरिर्देवयानं

त्रयीमयो ब्रह्मण्य शेषे षिष्यम् ।

द्वारं य मुक्तेरमृतं य मृत्युः

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३६ ॥

प्राणादभूदस्य यरात्रराणां

प्राणः सडो बलमोजश्च वायुः ।

अन्वास्म सम्राजमिवानुगा वयं

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३७ ॥

श्रोत्राद्दिशो यस्य लृदश्च भानि

प्रजङ्गिरे भं पुरुषस्य नाभ्याः ।

प्राणोन्द्रियात्मासुशरीरकेतं

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३८ ॥

बलान्मडेन्द्रस्त्रिदशाः प्रसादा-

न्मन्योर्गिरीशो षिषण्णाद्विरिञ्चः ।

भेत्स्यश्च छन्दस्यृषयो मेद्वतः ङः

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ३९ ॥

श्रीर्वक्षसः पितरश्छाययाऽऽसन्

धर्मः स्तनादितरः पृष्ठतोऽभूत् ।

धौर्यस्य शीष्णोऽप्सरसो विडारा-

त्प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ४० ॥

विप्रो भुषं ब्रह्म य यस्य गुड्यं

राजन्य आसीद्भुजयोर्बलं य ।

ठावोर्विडोऽजोऽङ्घ्रिस्वेदशूद्रौ

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ४१ ॥

लोभोऽधरात्प्रीतिरुपर्यभूद्युति-

र्नस्तः पशव्यः स्पर्शेन कामः ।

भ्रुवोर्यमः पक्षमभवस्तु कालः

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ४२ ॥

द्रव्यं वयः कर्म गुणान् विशेषं

यद्योगमायाविडितान् वदन्ति ।

यद्दुर्विभाव्यं प्रबुधापभाधं

प्रसीदतां नः स मडाविभूतिः ॥ ४३ ॥

नमोऽस्तु तस्मा उपशान्तशक्तये

स्वाराज्यलाभप्रतिपूरितात्मने ।

गुणेषु मायारयितेषु वृत्तिभि-

र्नसज्जमानाय नभस्वदूतये ॥ ४४ ॥

स त्वं नो दर्शयात्मानमस्मत्करणगोचरम् ।

प्रपन्नानां दिदृक्षूणां सस्मितं ते भुभाम्बुजम् ॥ ४५ ॥

तैस्तैः स्वेच्छाधृतै रुपैः काले काले स्वयं विभो ।

कर्म दृर्विषडं यत्रो भगवांस्तत्करोति हि ॥ ४६ ॥

कलेशभूर्यल्पसाराणि कर्माणि विह्वलानि वा ।

देहिनां विषयातानां न तथैवार्पितं त्वयि ॥ ४७ ॥

नावमः कर्मकल्पोऽपि विह्वलायेश्चरार्पितः ।

कल्पते पुरुषस्यैष स ह्यात्मा दधितो हितः ॥ ४८ ॥

यथा हि स्कन्धशाभानां तरोर्मूलावसेयनम् ।

अेवमारोधनं विषणोः सर्वेषामात्मनश्च हि ॥ ४९ ॥

नमस्तुभ्यमनन्ताय दृर्वितर्क्यात्मकर्मणे ।

निर्गुणाय गुणेशाय सत्त्वस्थाय य साम्प्रतम् ॥ ५० ॥

एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संछितायां

अष्टमस्कन्धे अमृतमथने पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ षष्ठोऽध्यायः - ६ ॥

श्रीशुक उवाच

अेवं स्तुतः सुरगणैर्भगवान् हरिरीश्वरः ।

तेषामाविरभूद्गणान् सलस्रार्कैर्दयद्युतिः ॥ १ ॥

तेनैव मलसा सर्वे देवाः प्रतिहतेक्षणाः ।

नापश्यन् भं दिशः क्षोणीमात्मानं च कुतो विभुम् ॥ २ ॥

विरिञ्चो भगवान् दृष्ट्वा सल शर्वेषां तां तनुम् ।

स्वच्छां मरकतश्यामां कञ्जगर्भाशुक्षेणाम् ॥ ३ ॥

तमडेभावदातेन लसत्कौशेयवाससा ।

प्रसन्नचारुसर्वाङ्गीं सुमुष्णीं सुन्दरलुवम् ॥ ४ ॥

मलामणिकिरीटेन डेयूराभ्यां च भूषिताम् ।

कण्ठाभरणनिर्भातकपोलश्रीमुष्णाम्भुजाम् ॥ ५ ॥

काञ्चीकलापवलयलारनूपुरशोभिताम् ।

कौस्तुभाभरणां लक्ष्मीं भिभ्रतीं वनमालिनीम् ॥ ६ ॥

सुदृशनादिभिः स्वास्त्रैर्मूर्तिमदृभिरुपासिताम् ।

तुष्टाव देवप्रवरः सशर्वः पुरुषं परम् ।

सर्वामरगणैः साकं सर्वाङ्गैरवनिं गतेः ॥ ७ ॥

ब्रह्मोवाच

अजतजन्मस्थितिसंयमाया-

गुणायनिर्वाणसुभार्णवाय ।

अणोरणिभ्रेऽपरिगाण्यधाम्ने

मलानुभावाय नमो नमस्ते ॥ ८ ॥

उपं तवैतत्पुरुषर्षभेज्यं

श्रेयोऽर्थिभिर्वैदिकतान्त्रिकेण ।

योगेन धातः सल नस्त्रिलोकान्

पश्याम्यमुष्मिन्नु ल विश्वमूर्तौ ॥ ९ ॥

त्वय्यग्र आसीत्त्वयि मध्य आसी-
 त्वय्यन्त आसीद्विदमात्मतन्त्रे ।
 त्वमादिरन्तो जगतोऽस्य मध्यं
 घटस्य मृत्स्नेव परः परस्मात् ॥ १० ॥

त्वं माययाऽऽत्माऽऽश्रयया स्वयेदं
 निर्माय विश्वं तदनुप्रविष्टः ।
 पश्यन्ति युक्ता मनसा मनीषिणो
 गुणव्यवायेऽध्यगुणं विपश्चितः ॥ ११ ॥

यथाग्निमेधस्यमृतं य गोषु
 भुव्यन्नमम्बूधमने य वृत्तिम् ।
 योगैर्मनुष्या अधियन्ति छि त्वां
 गुणेषु बुद्ध्या क्वयो वदन्ति ॥ १२ ॥

तं त्वां वयं नाथ समुज्जिह्वानं
 सरोजनाभातिथिरेप्सितार्थम् ।
 दृष्ट्वा गता निर्वृतमद्य सर्वे
 गजा दवार्ता एव गाङ्गामम्भः ॥ १३ ॥

स त्वं विधत्स्वाभिललोकपाला
 वयं यदर्थस्तव पादमूलम् ।
 समागतास्ते बहिरन्तरात्मन्
 किं वान्यविज्ञाप्यमशेषसाक्षिणः ॥ १४ ॥

अहं गिरित्रश्च सुराद्यो ये
 दक्षाद्योऽग्नेरिव केतवस्ते ।
 किं वा विदामेश पृथग्विभाता
 विधत्स्व शं नो द्विजदेवमन्त्रम् ॥ १५ ॥

श्रीशुक उवाच
 अवं विरिञ्चाद्विभिरीडितस्त-
 द्विज्ञाय तेषां लृद्यं यथैव ।
 जगाद ञ्जुमूतगभीरया गिरा
 बद्धाञ्जलीन् संपृतसर्वकारकान् ॥ १६ ॥
 ओक अवेश्वरस्तस्मिन् सुरकार्ये सुरेश्वरः ।

विहर्तुं कामस्तानालु समुद्रोन्मथनादिभिः ॥ १७ ॥

श्रीभगवानुवाच

उन्त ब्रह्मन्नलो शम्भो उे देवा मम भाषितम् ।

शृणुतावहिताः सर्वे श्रेयो वः स्याद्यथा सुराः ॥ १८ ॥

यात दानवदैतेयैस्तावत्सन्धिर्विधीयताम् ।

कालेनानुगृहीतैस्तैर्यावद्भो भव आत्मनः ॥ १९ ॥

अरयोऽपि हि सन्धेयाः सति कार्यार्थगौरवे ।

अहिमूषिकवद्देवा ऽथर्थस्य पदवीं गतैः ॥ २० ॥

अमृतोत्पादने यत्नः क्रियतामविलम्बितम् ।

यस्य पीतस्य वै जन्तुर्भृत्युग्रस्तोऽमरो भवेत् ॥ २१ ॥

क्षिप्वा क्षीरोदधौ सर्वा वीरुत्तृणलतौषधीः ।

मन्थानं मन्दरं कृत्वा नेत्रं कृत्वा तु वासुकिम् ॥ २२ ॥

सहायेन मया देवा निर्मन्थध्वमतन्द्रिताः ।

क्लेशभाजो भविष्यन्ति दैत्या यूयं ह्रलग्रहाः ॥ २३ ॥

यूयं तदनुभोदध्वं यद्विच्छन्त्यसुराः सुराः ।

न संरम्भेण सिध्यन्ति सर्वेऽर्थाः सान्त्वया यथा ॥ २४ ॥

न भेतव्यं कालकूटाद्विषाज्जलधिसम्भवात् ।

लोभः कार्यो न वो जातु रोषः कामस्तु वस्तुषु ॥ २५ ॥

श्रीशुक उवाच

एति देवान् समादिश्य भगवान् पुरुषोत्तमः ।

तेषामन्तर्दधे राजन् स्वच्छन्दगतिरीश्वरः ॥ २६ ॥

अथ तस्मै भगवते नमस्कृत्य पितामहः ।

भवश्च जग्मतुः स्वं स्वं धामोपेयुर्भलिं सुराः ॥ २७ ॥

दृष्ट्वारीनायसंयत्तान् जातक्षोभान् स्वनायकान् ।

न्यषेधदैत्यराट् श्लोक्यः सन्धिविग्रहकालवित् ॥ २८ ॥

ते वैरोयनिमासीनं गुप्तं यासुरयूथपैः ।

श्रिया परमया जुष्टं जितशेषमुपागमन् ॥ २९ ॥

मडेन्द्रः श्वक्षया वाया सान्त्वयित्वा मलामतिः ।

अभ्यभाषत तत्सर्वं शिक्षितं पुरुषोत्तमात् ॥ ३० ॥

तदरोयत दैत्यस्य तत्रान्ये येऽसुराधिपाः ।

शम्भरोऽरिष्टनेमिश्च ये य त्रिपुरवासिनः ॥ ३१ ॥

ततो देवासुराः कृत्वा संविदं कृतसौहृदाः ।

उद्यमं परमं यङ्कुरमृतार्थं परन्तप ॥ ३२ ॥

ततस्ते मन्दरगिरिमोजसोत्पाट्य दूर्मदाः ।

नदन्त उदधिं निन्युः शक्ताः परिघबाहवः ॥ ३३ ॥

दूरभारोद्भ्रष्टश्रान्ताः शङ्कवैरोयनाद्यः ।

अपारयन्तस्तं वोढुं विवशा विजडुः पथि ॥ ३४ ॥

निपतन् स गिरिस्तत्र बहूनभरदानवान् ।

यूर्णयामास मडता भारेण कनकायलः ॥ ३५ ॥

स्तथा भग्नमनसो भग्नबाहूरुक्थरान् ।

विज्ञाय भगवांस्तत्र बभूव गरुडध्वजः ॥ ३६ ॥

गिरिपातविनिष्पिष्टान् विलोड्यामरदानवान् ।

ईक्षया ज्वयामास निर्जरान् निर्गणान् यथा ॥ ३७ ॥

गिरिं चारोप्य गरुडे उस्तेनैकेन वीलयथा ।

आरुढ्य प्रथयावब्धिं सुरासुरगणैर्वृतः ॥ ३८ ॥

अवरोप्य गिरिं स्कन्धात्सुपर्णः पततां वरः ।

यथौ जलान्त उत्सृज्य हरिणा स विसर्जितः ॥ ३९ ॥

एतौ श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संछितायां अष्टमस्कन्धे

अमृतमथने मन्दरायलानयनं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ सप्तमोऽध्यायः - ७ ॥

श्रीशुक उवाच

તે નાગરાજમામન્થ ફલભાગેન વાસુકિમ્ ।
પરિવીય ગિરૌ તસ્મિન્ નેત્રમભ્યં મુદાન્વિતાઃ ॥ ૧ ॥

આરેભિરે સુસંયત્તા અમૃતાર્થે કુરુદ્રહ ।
હરિઃ પુરસ્તાજ્જગૃહે પૂર્વ દેવાસ્તતોડભવન્ ॥ ૨ ॥

તન્નૈચ્છન્ દૈત્યપતયો મહાપુરુષચેષ્ટિતમ્ ।
ન ગૃહ્ણીમો વયં પુચ્છમહેરડ્ગમમડ્ગલમ્ ॥ ૩ ॥

સ્વાધ્યાયશ્રુતસમ્પન્નાઃ પ્રખ્યાતા જન્મકર્મભિઃ ।
ઇતિ તૂષણીં સ્થિતાન્ દૈત્યાન્ વિલોક્ય પુરુષોત્તમઃ ।
સ્મયમાનો વિસૃજ્યાગ્રં પુચ્છં જગ્રાહ સામરઃ ॥ ૪ ॥

કૃતસ્થાનવિભાગાસ્ત એવં કશ્યપનન્દનાઃ ।
મમન્થુઃ પરમાયત્તા અમૃતાર્થં પયોનિધિમ્ ॥ ૫ ॥

મથ્યમાનેડર્ણવિ સોડદ્વિરનાધારો હ્યપોડવિશત્ ।
ઘ્રિયમાણોડપિ બલિભિર્ગૌરવાત્પાણ્ડુનન્દન ॥ ૬ ॥

તે સુનિર્વિણ્ણામનસઃ પરિમ્લાનમુખશ્રિયઃ ।
આસન્ સ્વપૌરુષે નષ્ટે દેવેનાતિબલીયસા ॥ ૭ ॥

વિલોક્ય વિઘ્નેશવિધિં તદેશ્વરો
દુરન્તવીર્યોડવિતથાભિસન્ધિઃ ।
કૃત્વા વપુઃ કાચ્છપમદ્ભુતં મહત્
પ્રવિશ્ય તોયં ગિરિમુજ્જહાર ॥ ૮ ॥

તમુત્થિતં વીક્ષ્ય કુલાયલં પુનઃ
સમુદ્યતા નિર્મથિતું સુરાસુરાઃ ।
દધાર પૃષ્ઠેન સ લક્ષયોજન-
પ્રસ્તારિણા દ્વીપ ઇવાપરો મહાન્ ॥ ૯ ॥

સુરાસુરેન્દ્રૈર્ભુજવીર્યવેપિતં
પરિભ્રમન્તં ગિરિમડ્ગ પૃષ્ઠતઃ ।
ભિભ્રત્તદાવર્તનમાદિકચ્છપો
મેનેડ્ગકણ્ડૂચનમપ્રમેયઃ ॥ ૧૦ ॥

તથાસુરાનાવિશદાસુરેણ
રૂપેણ તેષાં બલવીર્યમીર્યન્ ।

उद्दीपयन् देवगणान्श्च विष्णु-
द्वेन नागेन्द्रमबोधरूपः ॥ ११ ॥

उपर्यगेन्द्रं गिरिराडिवान्य
आकम्प्य उरतेन सलस्रभाङ्गुः ।
तस्थौ द्विवि ब्रह्मभवेन्द्रमुष्यै-
रभिरुवदृभिः सुमनोऽभिवृष्टः ॥ १२ ॥

उपर्यधश्चात्मनि गोत्रनेत्रयोः
परेण ते प्राविशता समेषिताः ।
मम-थुरब्धिं तरसा मदीत्कटा
मडाद्रिणा क्षोभितनक्यङ्कम् ॥ १३ ॥

अडीन्द्रसाडस्रकठोरदृज्जुभ-
श्चासाग्निधूमाडतवर्यसोऽसुराः ।
पौलोमकालेयबलील्वलादयो
दवाग्निदग्धाः सरला धवाभवन् ॥ १४ ॥

देवांश्च तस्थ्वासशिभाडतप्रभान्
धूम्राम्बरस्रग्वरकञ्चुकाननान् ।
समस्यवर्षन् भगवद्भशा घना
ववुः समुद्रोर्भ्युपगूढवायवः ॥ १५ ॥

मथ्यमानात्तथा सिन्धोर्देवासुरवदृथपैः ।
यदा सुधा न जायेत निर्भमन्याजितः स्वयम् ॥ १६ ॥

मेघश्यामः डनकपरिधिः कर्णविद्योतविद्यु-
न्मूर्ध्नि भ्राजद्विलुलितकयः स्रग्धरो रक्तनेत्रः ।
जैत्रैर्दोर्भिर्जगदभयदैर्दृष्टशूङ्कं गृहीत्वा
मश्नन् मग्ना प्रतिगिरिरिवाशोभताथो धृताद्रिः ॥ १७ ॥

निर्मथ्यमानादुदघेरलभूद्विषं
मडोल्लाणं डालडलाह्वमग्रतः ।
सम्भ्रान्तमीनोन्मकराडिकच्छपा-
त्तिमिद्विपग्राडतिमिङ्गिलाकुलात् ॥ १८ ॥

तदुग्रवेगं द्विशि द्विश्युपर्यधो

विसर्पदुत्सर्पदसज्यमप्रति ।

भीताः प्रजा द्रुवुरङ्ग सेश्वरा

अरक्ष्यमाणः शरणां सदाशिवम् ॥ १८ ॥

विलोक्य तं देववरे त्रिलोक्या

भवाय देव्याभिमतं मुनीनाम् ।

आसीनमद्रावपवगडितो-

स्तपो जुषाणं स्तुतिभिः प्रणोमुः ॥ २० ॥

प्रजापतय त्रियुः

देवदेव महादेव भूतात्मन् भूतभावन ।

त्राडि नः शरणापत्रांस्त्रैलोक्यदलनाद्विषात् ॥ २१ ॥

त्वमेकः सर्वजगत ईश्वरो बन्धमोक्षयोः ।

तं त्वामर्थन्ति कुशलाः प्रपन्नार्तिहरं गुरुम् ॥ २२ ॥

गुणामय्या स्वशक्त्यास्य सर्गस्थित्यप्ययान् विभो ।

धत्से यदा स्वदृग्भूमन् भ्रष्टमविषुशिवाभिधाम् ॥ २३ ॥

त्वं भ्रष्टम परमं गुड्यं सदसद्भावभावनः ।

नानाशक्तिभिराभातस्त्वमात्मा जगदीश्वरः ॥ २४ ॥

त्वं शब्दयोनिर्जगदादिरात्मा

प्राणोन्द्रियद्रव्यगुणस्वभावः ।

कालः कृतुः सत्यमृतं य धर्म-

स्त्वय्यक्षरं यत्त्रिवृदामनन्ति ॥ २५ ॥

अग्निर्भुवं तेऽपिलदेवताऽऽत्मा

क्षितिं विदुर्लोकभवाऽङ्घ्रिपङ्कजम् ।

कालं गतिं तेऽपिलदेवताऽऽत्मनो

दिशश्च कर्णौ रसनं जलेशम् ॥ २६ ॥

नाभिर्नभस्ते श्वसनं नभस्वान्

सूर्यश्च यक्षूंषि जलं स्म रेतः ।

परावरात्माश्रयाणं तवात्मा

सोमो मनो धौर्भगवन् शिरस्ते ॥ २७ ॥

कुक्षिः समुद्रा गिरयोऽस्थिसङ्घा

रोमाणि सर्वौषधिवीरुधस्ते ।
 छन्दांसि साक्षात्तव समधातव-
 स्त्रयीमयात्मन् लृट्यं सर्वधर्मः ॥ २८ ॥

मुभानि पञ्चोपनिषदस्तवेश
 यैस्त्रिंशद्योत्तरमन्त्रवर्गः ।
 यत्तच्छिवाभ्यं परमार्थतत्त्वं
 देव स्वयञ्ज्योतिरवस्थितिस्ते ॥ २९ ॥

छाया त्वधर्मोर्मिषु यैर्विसर्गो
 नेत्रत्रयं सत्परशस्तमांसि ।
 साङ्ख्यात्मनः शास्त्रकृतस्तवेक्षा
 छन्दोमयो देव ऋषिः पुराणः ॥ ३० ॥

न ते गिरित्राभिल्लोडपाल-
 विशिष्यवैकुण्ठसुरेन्द्रगम्यम् ।
 ज्योतिः परं यत्र रजस्तमश्च
 सत्त्वं न यद्ब्रह्म निरस्तभेदम् ॥ ३१ ॥

कामाध्वरत्रिपुरकालगराधनेक-
 भूतद्रुडः क्षपयतः स्तुतये न तत्ते ।
 यस्त्वन्तकाले धेमात्मकृतं स्वनेत्र-
 वह्निस्फुलिङ्गशिष्या भसितं न वेद ॥ ३२ ॥

ये त्वात्मरामगुरुभिर्दृष्टि चिन्तिताङ्घ्रि-
 ङ्ङ् यरन्तमुभया तपसाभितप्तम् ।
 कथन्त उग्रपुरुषं निरतं श्मशाने
 ते नूनमूतिमविदंस्तव छातलज्जः ॥ ३३ ॥

तत्तस्य ते सदसतोः परतः परस्य
 नाञ्जः स्वरूपगमने प्रभवन्ति भूम्नः ।
 ब्रह्माद्यः किमुत संस्तवने वयं तु
 तत्सर्गसर्गाविषया अपि शक्तिमात्रम् ॥ ३४ ॥

अेतत्परं प्रपश्यामो न परं ते मछेश्वर ।
 मृडनाय छि लोडस्य व्यक्तित्तेऽव्यक्तकर्मणः ॥ ३५ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

તદ્દીક્ષ્ય વ્યસનં તાસાં કૃપયા ભૃશપીડિતઃ ।
સર્વભૂતસુહૃદેવ ઇદમાહ સર્તી પ્રિયામ્ ॥ ૩૬ ॥

શિવ ઉવાચ

અહો બત ભવાન્યેતત્પ્રજાનાં પશ્ય વૈશસમ્ ।
ક્ષીરોદમથનોદ્ભૂતાત્કાલકૂટાદુપસ્થિતમ્ ॥ ૩૭ ॥

આસાં પ્રાણપરીપ્સૂનાં વિધેયમભયં હિ મે ।
એતાવાન્ હિ પ્રભોરર્થો યદ્દીનપરિપાલનમ્ ॥ ૩૮ ॥

પ્રાણૈઃ સ્વૈઃ પ્રાણિનઃ પાન્તિ સાધવઃ ક્ષણભઙ્ગુરૈઃ ।
બદ્ધવૈરેષુ ભૂતેષુ મોહિતેષ્વાત્મમાયયા ॥ ૩૯ ॥

પુંસઃ કૃપયતો ભદ્રે સર્વાત્મા પ્રીયતે હરિઃ ।
પ્રીતે હરૌ ભગવતિ પ્રીયેડહં સચરાચરઃ ।
તસ્માદિદં ગરં ભુજ્જે પ્રજાનાં સ્વસ્તિરસ્તુ મે ॥ ૪૦ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

એવમામન્થ ભગવાન્ ભવાનીં વિશ્વભાવનઃ ।
તદ્દિષં જગ્ધુમારેભે પ્રભાવજ્ઞાન્વમોદત ॥ ૪૧ ॥

તતઃ કરતલીકૃત્ય વ્યાપિ હાલાહલં વિષમ્ ।
અભક્ષયન્મહાદેવઃ કૃપયા ભૂતભાવનઃ ॥ ૪૨ ॥

(હર હર નમઃ પાર્વતીપતયે હર હર મહાદેવ)
તસ્યાપિ દર્શયામાસ સ્વવીર્યં જલકલ્મષઃ ।
યચ્ચકાર ગલે નીલં તચ્ચ સાધોર્વિભૂષણમ્ ॥ ૪૩ ॥

તપ્યન્તે લોકતાપેન સાધવઃ પ્રાયશો જનાઃ ।
પરમારાધનં તદ્દિ પુરુષસ્યાખિલાત્મનઃ ॥ ૪૪ ॥

નિશમ્ય કર્મ તચ્છમ્ભોર્દેવદેવસ્ય મીઢુષઃ ।
પ્રજા દાક્ષાયણી બ્રહ્મા વૈકુણ્ઠશ્ચ શશંસિરે ॥ ૪૫ ॥

પ્રસ્કન્નં પિબતઃ પાણેર્યંત્કિઞ્ચિજ્જગૃહુઃ સ્મ તત્ ।
વૃશ્ચિકાહિવિષૌષધ્યો દન્દશૂકાશ્ચ ચેડપરે ॥ ૪૬ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સમ્હિતાયાં

अष्टमस्कन्धे अमृतमथने सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अष्टमोऽध्यायः - ८ ॥

श्रीशुक उवाच

पीते गरे वृषाङ्गेषु प्रीतास्तेऽमरदानवाः ।

ममन्थुस्तरसा सिन्धुं उविर्धानी ततोऽभवत् ॥ १ ॥

तामग्निडोत्रीमृषयो जगृहुर्भ्रमवादिनः ।

यज्ञस्य देवयानस्य मेधाय उविषे नृप ॥ २ ॥

तत उच्यैःश्रवा नाम उयोऽभूच्चन्द्रपाण्डुरः ।

तस्मिन् बलिः स्पृष्टां यङ्के नेन्द्र ईश्वरशिक्षया ॥ ३ ॥

तत औरावतो नाम वारणेन्द्रो विनिर्गतः ।

दन्तैश्चतुर्भिः श्वेताद्रेर्दरन् भगवतो मडिम ॥ ४ ॥

(औरावलादाद्यस्त्वष्टौ द्विगजा अबवंस्ततः ।

अभ्रप्रभृतयोऽष्टौ य करिष्यस्त्वभवन् नृप ॥)

कौस्तुभाप्यमभूद्रत्नं पद्मरागो मलोदधेः ।

तस्मिन् हरिः स्पृष्टां यङ्के वक्षोऽलङ्कुरणे मणौ ॥ ५ ॥

ततोऽभवत्पारिजातः सुरलोकविभूषणम् ।

पूरयत्यर्चिनो योऽर्थैः शश्रद्भुवि यथा भवान् ॥ ६ ॥

ततश्चाप्सरसो जाता निष्कङ्कण्यः सुवाससः ।

रमण्यः स्वर्गिणां वल्गुगतिवीलावलोडनैः ॥ ७ ॥

ततश्चाविरभूत्साक्षाच्छ्री रमा भगवत्परा ।

रञ्जयन्ती दिशः कान्त्या विद्युत्सौदामनी यथा ॥ ८ ॥

तस्यां यङ्कुः स्पृष्टां सर्वे ससुरासुरमानवाः ।

उपौदार्यवधोवर्णमडिमाक्षिमयेतसः ॥ ९ ॥

तस्या आसनमानिन्ये मडेन्द्रो मडदद्भुतम् ।

मूर्तिमत्यः सरिच्छ्रेष्ठा डेमकुम्भैर्जलं शुचि ॥ १० ॥

आभिषेचनिडा भूमिराडरत्सकलौषधीः ।

गावः पञ्च पवित्राणि वसन्तो मधुमाधवौ ॥ ११ ॥

ऋषयः कल्पयाञ्चकुरभिषेकं यथाविधि ।

जगुर्भद्राणि गन्धर्वा नटयश्च ननृतुर्जगुः ॥ १२ ॥

मेघा मृदङ्गपणवमुरजानकगोमुष्मान् ।

व्यनाद्यन् शङ्खवेणुवीणास्तुमुलनिःस्वनान् ॥ १३ ॥

ततोऽभिषिषियुर्द्वीं श्रियं पद्मकरां सतीम् ।

द्विगिभाः पूर्णकलशैः सूक्तवाङ्मैर्द्विजैरितैः ॥ १४ ॥

समुद्रः पीतकौशेयवाससी समुपाडरत् ।

वरुणः स्रजं वैजयन्तीं मधुना मत्तषट्पट्टाम् ॥ १५ ॥

भूषणानि विचित्राणि विश्वकर्मा प्रजापतिः ।

डारं सरस्वती पद्ममञ्जो नागाश्च कुण्डले ॥ १६ ॥

ततः कृतस्वस्त्ययनोत्पलस्रजं

नदद्विरेकं परिगृह्य पाणिना ।

यथाव वङ्गं सुकपोलकुण्डलं

सप्रीडडासं दधती सुशोभनम् ॥ १७ ॥

स्तनद्वयं यातिऋशोदरी समं

निरन्तरं यन्तुकुङ्कुमोक्षितम् ।

ततस्ततो नूपुरवल्गुशिञ्जितै-

र्विसर्पती डेमलतेव सा बभौ ॥ १८ ॥

विलोकयन्ती निरवधमात्मनः

पदं ध्रुवं याव्यभियारिसद्गुणम् ।

गन्धर्वयक्षासुरसिद्धयारण-

त्रैविष्टपेयाद्विषु नावविन्दत ॥ १९ ॥

नूनं तपो यस्य न मन्युनिर्जयो

ज्ञानं क्वचित्तथ्य न सङ्गवर्जितम् ।

कश्चिन्मडांस्तस्य न कामनिर्जयः

स ईश्वरः किं परतो व्यपाश्रयः ॥ २० ॥

धर्मः क्वचित्त्र न भूतसौष्टं
 त्यागः क्वचित्त्र न मुक्तिकारणम् ।
 वीर्यं न पुंसोऽस्त्यजवेगनिष्ठं
 न हि द्वितीयो गुणसङ्गवर्जितः ॥ २१ ॥

क्वचिच्छिरायुर्न हि शीलमङ्गलं
 क्वचित्तदप्यस्ति न वेद्यमायुषः ।
 यत्रोभयं कुत्र य सोऽप्यमङ्गलः
 सुमङ्गलः कश्च न काङ्क्षते हि माम् ॥ २२ ॥

अेवं विमृश्याव्यभियारिसद्गुणै-
 र्वरं निजैकाग्रयतागुणाग्रयम् ।
 वप्रे वरं सर्वगुणैरपेक्षितं
 रमा मुकुन्दं निरपेक्षमीप्सितम् ॥ २३ ॥

तस्यांसदृशे उशर्ती नवकञ्जमालां
 माधन्मधुप्रतपवृथगिरोपघुष्टाम् ।
 तस्थौ निधाय निकटे तदुरः स्वधाम
 सप्रीडलासविकसन्नयनेन याता ॥ २४ ॥

तस्याः श्रियस्त्रिजगतो जनको जनन्या
 वक्षोनिवासमकरोत्परमं विभूतेः ।
 श्रीः स्वाः प्रजाः सकरुणेन निरीक्षणेन
 यत्र स्थितैधयत साधिपतीस्त्रिलोकान् ॥ २५ ॥

शङ्भतूर्थमृङ्गानां वादित्राणां पृथुः स्वनः ।
 देवानुगानां सस्त्रीणां नृत्यतां गायतामभूत् ॥ २६ ॥

ब्रह्मरुद्राङ्गिरोमुष्याः सर्वे विश्वसृजो विभुम् ।
 षडिरेडवितथैर्मन्त्रैस्तत्स्विङ्गैः पुष्पवर्षिणः ॥ २७ ॥

श्रिया विलोडिता देवाः सप्रजापतयः प्रजाः ।
 शीलादिगुणसम्पन्ना लेभिरे निर्वृतिं पराम् ॥ २८ ॥

निःसत्त्वा लोलुपा राजन् निरुद्योगा गतत्रपाः ।
 यदा योपेक्षिता लक्ष्म्या बभूवुर्देत्यदानवाः ॥ २९ ॥

अथासीद्धारणी देवी कन्या कमललोचना ।
 असुरा जगुस्तां वै हरेरनुमतेन ते ॥ ३० ॥
 अथोदधेर्मथ्यमानात्काश्यपैरभूतार्थिभिः ।
 उदतिष्ठन्मडाराज पुरुषः परमाद्भुतः ॥ ३१ ॥
 दीर्घपीवरदोर्दण्डः कम्बुग्रीवोऽरुणोक्षणः ।
 श्यामलस्तरुणः स्रग्वी सर्वाभरणभूषितः ॥ ३२ ॥
 पीतवासा मखोरस्कः सुमृष्टमण्डिकुण्डलः ।
 स्निग्धकुञ्चितकेशान्तः सुभगः सिंहविक्रमः ॥ ३३ ॥
 अमृतापूर्णाकलशं बिभ्रद्भलयभूषितः ।
 स वै भगवतः साक्षाद्विष्णोरंशांशसम्भवः ॥ ३४ ॥
 धन्वन्तरिरिति ज्ञ्यात आयुर्वेदङ्गिज्यभाङ् ।
 तमालोक्यासुराः सर्वे कलशं यामृताभृतम् ॥ ३५ ॥
 विप्रसन्तः सर्ववस्तूनि कलशं तरसाहरेन् ।
 नीयमानेऽसुरैस्तस्मिन् कलशेऽमृतभाजने ॥ ३६ ॥
 विषण्णमनसो देवा हरिं शरणाभाययुः ।
 एति तद्दैन्यमालोक्य भगवान् भृत्यकामकृत् ।
 मा भिद्यत मिथोऽर्थं वः साधयिष्ये स्वमायया ॥ ३७ ॥
 मिथः कलिरभूत्तेषां तदर्थं तर्षयेत्साम् ।
 अहं पूर्वमहं पूर्वं न त्वं न त्वमिति प्रभो ॥ ३८ ॥
 देवाः स्वं भागमर्हन्ति ये तुल्यायासुहेतवः ।
 सत्रयाग एवैतस्मिन्नेष धर्मः सनातनः ॥ ३९ ॥
 एति स्वान् प्रत्यषेधन् वै दैतेया जातमत्सराः ।
 दुर्भलाः प्रबलान् राजन् गृहीतकलशान् मुहुः ॥ ४० ॥
 अेतस्मिन्नन्तरे विष्णुः सर्वोपायविदीश्वरः ।
 योषिद्रूपमनिर्दृश्यं दधार परमाद्भुतम् ॥ ४१ ॥
 प्रेक्षणीयोत्पलश्यामं सर्वावयवसुन्दरम् ।
 समानकर्णाभरणं सुकपोलोन्नसाननम् ॥ ४२ ॥
 नवयौवननिर्वृत्तस्तनभारकृशोदरम् ।

मुषामोदानुरक्तालि ञ्जुारोद्विग्नलोचनम् ॥ ४३ ॥

भिभ्रत्स्वकेशभारेण मालामुक्तुल्लमल्लिकाम् ।

सुग्रीवकण्ठाभरणं सुभुजाङ्गदभूषितम् ॥ ४४ ॥

विरजाम्बरसंवीतमितम्बद्वीपशोभया ।

काञ्च्या प्रविलसद्भ्रुवुगुलख्यरणनूपुरम् ॥ ४५ ॥

सप्रीडस्मितविक्षिप्तभ्रूविलासावलोकनैः ।

द्वैत्ययूथपथेतःसु काममुद्दीपयन् मुहुः ॥ ४६ ॥

एति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां

अष्टमस्कन्धे भगवन्मायोपलम्भनं नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ नवमोऽध्यायः - ९ ॥

श्रीशुक उवाच

तेऽन्योन्यतोऽसुराः पात्रं उरन्तस्त्यक्तसौर्षदाः ।

क्षिपन्तो दस्युधर्माणा आयान्तीं ददृशुः स्त्रियम् ॥ १ ॥

अहो रुपमहो धाम अहो अस्या नवं वयः ।

एति ते तामभिद्रुत्य पप्रच्छुर्जातदृच्छयाः ॥ २ ॥

का त्वं कञ्जपलाशाक्षि कुतो वा किं चिकीर्षसि ।

कस्यासि वद वामोरु मध्नन्तीव मनांसि नः ॥ ३ ॥

न वयं त्वामरैर्द्वैत्यैः सिद्धगन्धर्वयारणैः ।

नास्पृष्टपूर्वां जानीमो लोकेशैश्च कुतो नृभिः ॥ ४ ॥

नूनं त्वं विधिना सुभ्रूः प्रेषितासि शरीरिणाम् ।

सर्वेन्द्रियमनःप्रीतिं विधातुं सघृणेन किम् ॥ ५ ॥

सा त्वं नः स्पर्धमानानामेकवस्तुनि मानिनि ।

ज्ञातीनां भद्रवैराणां शं विधत्स्व सुमध्यमे ॥ ६ ॥

વયં કશ્યપદાયાદા ભ્રાતરઃ કૃતપૌરુષાઃ ।
વિભજસ્વ યથાન્યાયં નૈવ ભેદો યથા ભવેત્ ॥ ૭ ॥

ઇત્યુપામન્ત્રિતો દૈત્યૈર્માયાયોષિદ્વપુર્ધરિઃ ।
પ્રહસ્ય રુચિરાપાઙ્ગૈર્નિરીક્ષન્નિદમબ્રવીત્ ॥ ૮ ॥

શ્રીભગવાનુવાચ

કથં કશ્યપદાયાદાઃ પુંશ્વત્યાં મયિ સઙ્ગતાઃ ।
વિશ્વાસં પાણ્ડિતો જાતુ કામિનીષુ ન યાતિ હિ ॥ ૯ ॥

સાલાવૃકાણાં સ્ત્રીણાં ચ સ્વૈરિણીનાં સુરદ્વિષઃ ।
સાખ્યાન્યાહુરનિત્યાનિ નૂતં નૂતં વિચિન્વતામ્ ॥ ૧૦ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

ઇતિ તે ક્ષેલિતૈસ્તસ્યા આશ્વસ્તમનસોઽસુરાઃ ।
જહસુર્ભાવગમ્ભીરં દદુશ્ચામૃતભાજનમ્ ॥ ૧૧ ॥

તતો ગૃહીત્વામૃતભાજનં હરિ-
ર્ભભાષ ઇષત્સ્મતશોભયા ગિરા ।
યદ્યભ્યુપેતં ક્વ ચ સાધ્વસાધુ વા
કૃતં મયા વો વિભજે સુધામિમામ્ ॥ ૧૨ ॥

ઇત્યભિવ્યાહૃતં તસ્યા આકર્ણ્યાસુરપુઙ્ગવાઃ ।
અપ્રમાણવિદસ્તસ્યાસ્તત્તથેત્યન્વમંસત ॥ ૧૩ ॥

અથોપોષ્ય કૃતસ્નાના હૃત્વા ચ હવિષાનલમ્ ।
દત્ત્વા ગોવિપ્રભૂતેભ્યઃ કૃતસ્વસ્ત્યયના દ્વિજૈઃ ॥ ૧૪ ॥

યથોપજોષં વાસાંસિ પરિધાયાહતાનિ તે ।
કુશેષુ પ્રાવિશન્ સર્વે પ્રાગગૌષ્વભિભૂષિતાઃ ॥ ૧૫ ॥

પ્રાજ્ઞમુખેષૂપવિષ્ટેષુ સુરેષુ દિતિજેષુ ચ ।
ધૂપામોદિતશાલાયાં જુષ્ટાયાં માલ્યદીપકૈઃ ॥ ૧૬ ॥

તસ્થાં નરેન્દ્ર કરભોરુરુશદ્ધુકૂલ-
શ્રોણીતટાલસગતિર્મદવિહ્વાલાક્ષી ।
સા કૂજતી કનકનૂપુરશિન્જિતેન
કુમ્ભસ્તની કલશપાણિરથાવિવેશ ॥ ૧૭ ॥

तां श्रीसर्षीं कनककुण्डलयारुकर्ण-
 नासाकपोलवदनां परदेवताभ्याम् ।
 संवीक्ष्य सम्भुमुडुरुत्स्मितवीक्षणो
 देवासुरा विगलितस्तनपट्टिकान्ताम् ॥ १८ ॥
 असुराणां सुधादानं सर्पाणांमिव दुर्नयम् ।
 मत्वा जातिनृशंसानां न तां व्यभजद्व्ययुतः ॥ १९ ॥
 कल्पयित्वा पृथक् पङ्क्तिरुभयेषां जगत्पतिः ।
 तांश्चोपवेशयामास स्वेषु स्वेषु य पङ्क्तिषु ॥ २० ॥
 दैत्यान् गृहीतकलशो वञ्चयन्नुपसञ्चरैः ।
 दूरस्थान् पाययामास जराभृत्युडरां सुधाम् ॥ २१ ॥
 ते पालयन्तः समयमसुराः स्वकृतं नृप ।
 तूषणीमासन् कृतस्नेहाः स्त्रीविवाहजुगुप्सया ॥ २२ ॥
 तस्यां कृतातिप्रणयाः प्राणयापायकातराः ।
 भङ्गमानेन याभङ्गा नोयुः किञ्चन विप्रियम् ॥ २३ ॥
 देवलिङ्गप्रतिच्छन्नः स्वर्भानुर्देवसंसदि ।
 प्रविष्टः सोममपिभञ्चन्द्रार्काभ्यां य सूचितः ॥ २४ ॥
 यङ्केण क्षुरधारेण जडार पिभतः शिरः ।
 उरिस्तस्य कबन्धस्तु सुधयाऽऽप्लावितोऽपतत् ॥ २५ ॥
 शिरस्त्वमरतां नीतमजो ग्रहमथीकूपत् ।
 यस्तु पर्वणि यन्द्रार्कावभिधावति वैरधीः ॥ २६ ॥
 पीतप्रायेऽमृते देवैर्भगवान् लोकभावनः ।
 पश्यतामसुरेन्द्राणां स्वं रूपं जगृहे हरिः ॥ २७ ॥
 अयं सुरासुराणाः समदृशकाल-
 उत्पथकर्ममतयोऽपि कृले विकल्पाः ।
 तत्रामृतं सुराणाः क्लमञ्जसाऽऽपु-
 र्यत्पादपङ्कजशःश्रयणान्न दैत्याः ॥ २८ ॥
 यद्युज्यतेऽसुवसुकर्ममनोवयोभि-
 र्देहात्मजादिषु नृभिस्तदसत्पृथक्त्वात् ।

तैरेव सद्भवति यत्स्थितेऽपृथक्त्वात्
सर्वस्य तद्भवति भूवनिषेधनं यत् ॥ २९ ॥

एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संखितायां
अष्टमस्कन्धे अमृतमथने नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ दशमोऽध्यायः - १० ॥

श्रीशुक उवाच

एति दानवदैतेया नाविन्दन्नमृतं नृप ।
युक्ताः कर्मणि यत्ताश्च वासुदेवपराऽभुजाः ॥ १ ॥
साधयित्वामृतं राजन् पाययित्वा स्वकान् सुरान् ।
पश्यतां सर्वभूतानां यथौ गरुडवाहनः ॥ २ ॥
सपत्नानां परामृष्टिं दृष्ट्वा ते दितिनन्दनाः ।
अमृष्यमाणा उत्पेतुर्देवान् प्रत्युद्यतायुधाः ॥ ३ ॥
ततः सुरगणाः सर्वे सुधया पीतयैधिताः ।
प्रतिसंयुयुधुः शस्त्रैर्नारायणपदाश्रयाः ॥ ४ ॥
तत्र दैवासुरो नाम रणः परमदारुणः ।
शोधस्युदन्वतो राजस्तुमुवो रोमलर्षणः ॥ ५ ॥
तत्रान्योन्यं सपत्नास्ते संरब्धमनसो रणे ।
समासाधासिभिर्बाणैर्निजघ्नुर्विविधायुधैः ॥ ६ ॥
शङ्भतूर्ध्वमृदङ्गानां भेरीऽभरिणां मडान् ।
उस्त्यश्चरथपत्तीनां नदतां निःस्वनोऽभवत् ॥ ७ ॥
रथिनो रथिभिस्तत्र पत्तिभिः सङ् पत्तयः ।
उया उयैरिभाश्लेभिः समसज्जन्त संयुगे ॥ ८ ॥
उष्ट्रैः केचिद्विभैः केचिदपरे युयुधुः षरैः ।
केचिद्गौरमुपैरृक्षैर्द्वापिभिर्द्विरिभिर्भटाः ॥ ९ ॥

गृध्रैः कडुैर्भङ्गैरन्ये श्येनभासैस्तिमिङ्गिलैः ।
 शरत्तैर्मण्डिषैः षड्गैर्गोवृषैर्गवयारुणैः ॥ १० ॥
 शिवाभिराप्नुभिः केचित्कृकलासैः शशैर्नरैः ।
 बस्तैरेके कृष्णसारैर्लसैरन्ये च सूकरैः ॥ ११ ॥
 अन्ये जलस्थलजगैः सत्त्वैर्विकृतविग्रहैः ।
 सेनयोरुभयो राजन् विविशुस्तेऽग्रतोऽग्रतः ॥ १२ ॥
 शित्रध्वजपटै राजन्नातपत्रैः सितामलैः ।
 मडाधनैर्वज्रदण्डैर्व्यज्रैर्बाहुर्ध्यामरैः ॥ १३ ॥
 वातोद्भूतोत्तरोष्णीषैरर्चिर्भिर्वर्मभूषणैः ।
 स्फुरद्भिर्विंशदैः शस्त्रैः सुतरां सूर्यरश्मिभिः ॥ १४ ॥
 देवदानववीराणां ध्वजिन्यौ पाण्डुनन्दन ।
 रेजतुर्वीरमालाभिर्यादसाभिव सागरौ ॥ १५ ॥
 वैरोचनो बलिः सङ्घ्ये सोऽसुराणां यमूपतिः ।
 यानं वैडायसं नाम कामगं मयनिर्मितम् ॥ १६ ॥
 सर्वसाङ्ग्रामिकोपेतं सर्वाश्चर्यमयं प्रभो ।
 अप्रतर्क्यमनिर्देश्यं दृश्यमानमदर्शनम् ॥ १७ ॥
 आस्थितस्तद्विमानाग्र्यं सर्वानीकाधिपैर्वृतः ।
 वालव्यजनछत्राग्र्यै रेजे चन्द्र एवोदये ॥ १८ ॥
 तस्यासन् सर्वतो यानैर्युधानां पतयोऽसुराः ।
 नमुचिः शम्भरो भाणो विप्रश्चित्तिरयोमुष्णः ॥ १९ ॥
 द्विमूर्धा कालनाभोऽथ प्रलेतिर्लेतिरिवलः ।
 शकुनिर्भूतसन्तापो वज्रदंष्ट्रो विरोचनः ॥ २० ॥
 उद्यत्नीवः शङ्कुशिराः कपिलो मेघदुन्दुभिः ।
 तारकश्चकृद् शुम्भो निशुम्भो जम्भ उल्ललः ॥ २१ ॥
 अरिष्टोऽरिष्टनेमिश्च मयश्च त्रिपुराधिपः ।
 अन्ये पौलोमकालेया निवातकवथादयः ॥ २२ ॥
 अलब्धभागाः सोमस्य केवलं क्लेशभागिनः ।

सर्वं येते रणामुभे बलुशो निर्जितामराः ॥ २३ ॥

सिंहनादान् विमुञ्चन्तः शङ्खान् दध्मुर्मलारवान् ।

दृष्ट्वा सपत्नानुत्सिक्तान् बलमित्तुपितो बृशम् ॥ २४ ॥

अैरावतं दिक्कशिरामाङ्कः शुशुभे स्वराट् ।

यथा स्रवत्प्रस्रवणमुदयाद्रिमहर्षतिः ॥ २५ ॥

तस्यासन् सर्वतो देवा नानावालध्वजायुधाः ।

लोकपालाः सल्ल गणैर्वाग्विन्निरुणादयः ॥ २६ ॥

तेऽन्योन्यमभिसंसृत्य क्षिपन्तो मर्मभिर्मिथः ।

आह्वयन्तो विशन्तोऽत्रे युयुधुर्द्रुयोधिनः ॥ २७ ॥

युयोध बलिरिन्द्रेण तारकेण गुडोऽस्यत ।

वरुणो डेतिनायुध्यन्मित्रो राजन् प्रडेतिना ॥ २८ ॥

यमस्तु कालनाभेन विश्वकर्मा मयेन वै ।

शम्भरो युयुधे त्वष्ट्रा सवित्रा तु विरोचनः ॥ २९ ॥

अपराजितेन नमुचिरश्चिनौ वृषपर्वाणा ।

सूर्यो बलिसुतैर्देवो बाणजयेष्ठैः शतेन च ॥ ३० ॥

राडुणा च तथा सोमः पुलोम्ना युयुधेऽनिलः ।

निशुम्भशुम्भयोर्देवी भद्रकाली तरस्विनी ॥ ३१ ॥

वृषाकपिस्तु जम्भेन मडिषेण विभावसुः ।

धल्वलः सल्ल वातापिर्ब्रह्मपुत्रैररिन्दम ॥ ३२ ॥

कामदेवेन दुर्भर्ष उत्कलो मातृभिः सल्ल ।

बृडस्पतिश्चोशनसा नरकेण शनैश्चरः ॥ ३३ ॥

मरुतो निवातकवचैः कालेयैर्वसवोऽमराः ।

विश्वेदेवास्तु पौलोमै रुद्राः ङोघवशैः सल्ल ॥ ३४ ॥

त अेवमाजावसुराः सुरेन्द्राः

द्रुद्धेन संलत्य च युध्यमानाः ।

अन्योन्यमासाध निजघुरोजसा

जिगीषवस्तीक्ष्णशरासितोमरैः ॥ ३५ ॥

भुशुण्डिभिश्चङ्गदृष्टिपट्टिशैः

शक्त्युल्मुकैः प्रासपरश्वघैरपि ।
निस्त्रिंशत्तल्लैः परिघैः समुद्रैः
सामिन्दिपालैश्च शिरांसि त्रिच्छिद्युः ॥ ३६ ॥

गजास्तुरङ्गाः सरथाः पदातयः
सारोडवाडा विविधा विभङ्गिताः ।
निङ्कृतबाडूरुशिरोधराङ्गय-
शिष्टत्रध्वजेष्वसतनुत्रभूषणाः ॥ ३७ ॥

तेषां पदाघातस्थाङ्गयूर्जिता-
दायोधनाट्टुल्बला उत्थितस्तदा ।
रेणुर्दृशः भं द्युमणिं च छाद्यन्
न्यवर्ततासृक्स्मृतिभिः परिप्लुतात् ॥ ३८ ॥

शिरोभिरुद्धूतकिरीटकुण्डलैः
संरम्भदृग्भिः परिदष्टदृष्टैः ।
मडाभुजैः साभरणैः सडायुधैः
सा प्रास्तृता भूः करभोरुभिर्भौ ॥ ३९ ॥

कबन्धास्तत्र योत्पेतुः पतितस्वशिरोऽक्षिभिः ।
उद्यतायुधदोर्दण्डैराधावन्तो भटान् मृधे ॥ ४० ॥

बलिर्मडेन्द्रं दशभिस्त्रिभिरैरावतं शरैः ।
यतुर्भिश्चतुरो वाडानेकेनारोडमार्ष्यत् ॥ ४१ ॥

स तानापततः शङ्कस्तावद्भिः शीघ्रविक्रमः ।
त्रिच्छेद निशितैर्बलैरसम्प्रामान् उसन्निव ॥ ४२ ॥

तस्य कर्मोत्तमं वीक्ष्य दूर्मर्षः शक्तिमाददे ।
तां ज्वलन्तीं मडोल्काभां उस्तस्थामच्छिनद्धुरिः ॥ ४३ ॥

ततः शूलं ततः प्रासं ततस्तोमरमृष्टयः ।
यद्यच्छस्त्रं समादधात्सर्वं तदच्छिनद्धिभुः ॥ ४४ ॥

ससर्जथासुरीं मायामन्तर्धानगतोऽसुरः ।
ततः प्रादुरभूच्छैलः सुरानीकोपरि प्रभो ॥ ४५ ॥

ततो निपेतुस्तरवो दड्यमाना दवाग्निना ।
शिलाः सटकुशिभराश्चूर्णयन्त्यो द्विषद्भलम् ॥ ४६ ॥

महोरगाः समुत्पेतुर्दन्द्शूकाः सवृष्टिकाः ।
सिंहव्याघ्रवराडाश्च मर्दयन्तो महागजान् ॥ ४७ ॥
यातुधान्यश्च शतशः शूलहस्ता विवाससः ।
छिन्धि भिन्धीति वादिन्यस्तथा रक्षोगाणाः प्रभो ॥ ४८ ॥
ततो महाघना व्योम्नि गम्भीरपरुषस्वनाः ।
अङ्गारान् भुमुयुर्वतैराडताः स्तनयितवः ॥ ४९ ॥
सृष्टो दैत्येन सुमहान् वक्त्रिः शसनसारथिः ।
सांवर्तकं धवात्युग्रो विबुधध्वजिनीमधाङ् ॥ ५० ॥
ततः समुद्र उद्वेलः सर्वतः प्रत्यदृश्यत ।
प्रयाडवातैरुद्धृततरङ्गावर्तभीषणः ॥ ५१ ॥
अेवं दैत्यैर्मंडामायैरलक्ष्यगतिभीषणैः ।
सृज्यमानासु मायासु विषेदुः सुरसैनिकाः ॥ ५२ ॥
न तत्प्रतिविधिं यत्र विदुस्त्रिन्द्रादयो नृप ।
ध्यातः प्रादुरभूत्तत्र भगवान् विश्वभावनः ॥ ५३ ॥
ततः सुपर्णासङ्कृताङ्घ्रिपल्लवः
पिशाङ्गवासा नवकञ्जलोचनः ।
अदृश्यताष्टायुधबाहुल्लस-
श्रीकौस्तुभानर्घ्यकिरीटकुण्डलः ॥ ५४ ॥
तस्मिन् प्रविष्टेऽसुरकूटकर्मजा
माया विनेशुर्महिना महीयसः ।
स्वप्नो यथा छि प्रतिबोध आगते
हरिस्मृतिः सर्वविपद्भिर्भोक्षणम् ॥ ५५ ॥
दृष्ट्वा मृधे गरुडवाडमिभारिवाल
आविध्य शूलमहिन्द्रोदथ कालनेमिः ।
तल्लीलया गरुडमूर्ध्नि पतद्गृहीत्वा
तेनाहननृप सवालमर्हि त्र्यधीशः ॥ ५६ ॥
माली सुमाल्यतिबलौ युधि पेततुर्थ-
अङ्केण कृत्तशिरसावथ माल्यवांस्तम् ।

आलुत्य तिग्मगदयालुनदण्डजेन्द्रं
तावच्छिरोऽच्छिनदरेर्नदतोऽरिणाद्यः ॥ ५७ ॥

एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संछितायां
अष्टमस्कन्धे देवासुरसङ्ग्रामे दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अेकादशोऽध्यायः - ११ ॥

श्रीशुक उवाच

अथो सुराः प्रत्युपलब्धयेतसः

परस्य पुंसः परयानुकम्पया ।

जघ्नुर्भृशं शकसमीरणाद्य-

स्तांस्तान् रणे वैरभिसंढताः पुरा ॥ १ ॥

वैरोचनाय संरब्धो भगवान् पाकशासनः ।

उदयच्छद्यदा वज्रं प्रजा डा लेति युक्कुशुः ॥ २ ॥

वज्रपाणिस्तमाडेहं तिरस्कृत्य पुरःस्थितम् ।

मनस्विनं सुसम्पन्नं विचरन्तं मडामृधे ॥ ३ ॥

नटवन्मूढ मायाभिमयिशान् नो जिगीषसि ।

जित्वा भालान् निबध्नाक्षान् नटो डरति तद्धनम् ॥ ४ ॥

आरुरुक्षन्ति मायाभिरुत्सिसृप्सन्ति ये द्विवम् ।

तान् दस्यून् विधुनोभ्यज्ञान् पूर्वस्माच्च पदादधः ॥ ५ ॥

सोऽहं दुर्मायिनस्तेऽद्य वज्रेण शतपर्वणा ।

शिरो डरिष्ये मन्दात्मन्घटस्व ज्ञातिभिः सड ॥ ६ ॥

भलिरुवाच

सङ्ग्रामे वर्तमानानां कालयोदितकर्मणाम् ।

कीर्तिर्जयोऽजयो मृत्युः सर्वेषां स्युरनुकमात् ॥ ७ ॥

तद्विहं कालरशनं जनाः पश्यन्ति सूरयः ।

न लृष्यन्ति न शोचन्ति तत्र यूथमपण्डिताः ॥ ८ ॥

न वयं मन्यमानानामात्मानं तत्र साधनम् ।

गिरो वः साधुशोच्यानां गृहीभो भर्मताडनाः ॥ ९ ॥

श्रीशुक उवाच

धत्याक्षिप्य विभुं वीरो नारायैर्वीरमर्दनः ।

आकर्णपूर्वैरुनदाक्षेपैराडतं पुनः ॥ १० ॥

अेवं निराकृतो देवो वैरिणा तथ्यवादिना ।

नामृष्यत्तदधिकेपं तोत्राडत धव द्विपः ॥ ११ ॥

प्राडरत्तुलिशं तस्मा अभोघं परमर्दनः ।

सयानो न्यपतद्भूमौ छिन्नपक्ष धवायलः ॥ १२ ॥

सभायं पतितं दृष्ट्वा जम्भो बलिसभः सुहृत् ।

अभ्यथात्सौहृदं सप्युर्धतस्यापि समायरन् ॥ १३ ॥

स सिडवाड आसाध गदामुधम्य रंडसा ।

जत्रावताडयच्छकं गजं य सुमडाबलः ॥ १४ ॥

गदाप्रडारव्यथितो भुशं विबलितो गजः ।

जानुभ्यां धरणीं स्पृष्ट्वा कश्मलं परमं यथौ ॥ १५ ॥

ततो रथो मातलिना डरिभिर्दशशतैर्वृतः ।

आनीतो द्विपमुत्पृज्य रथमारुरुडे विभुः ॥ १६ ॥

तस्य तत्पूजयन् कर्म यन्तुर्दानवसत्तमः ।

शूलेन जवलता तं तु स्मयमानोडडनन्मुघे ॥ १७ ॥

सेडे रुजं सुदुर्मर्षां सत्त्वमालम्ब्य मातलिः ।

धन्द्रो जम्भस्य सङ्कुधुो वज्रेणापाडरच्छिरः ॥ १८ ॥

जम्भं श्रुत्वा डतं तस्य ज्ञातयो नारदादृषेः ।

नमुचिश्च बलः पाकस्तत्रापेतुस्त्वरान्विताः ॥ १९ ॥

वयोभिः परुषैरिन्द्रमर्दयन्तोडस्य मर्मसु ।

शरैरवाकिरन् मेघा धाराभिरिव पर्वतम् ॥ २० ॥

डरीन् दशशतान्याजौ डर्यश्वस्य बलः शरैः ।

तावद्भिरर्दयामास युगपल्लघुडस्तवान् ॥ २१ ॥

शताभ्यां मातलिं पाको रथं सावयवं पृथक् ।
 सकृत्सन्धानमोक्षेण तददृभुतमभूद्रणे ॥ २२ ॥
 नमुचिः पञ्चदशभिः स्वर्णपुङ्गुमैर्मंडेषुभिः ।
 आढत्य व्यनदत्सङ्घ्ये सतोयं षव तोयदः ॥ २३ ॥
 सर्वतः शरकूटेन शङ्कं सरथसारथिम् ।
 छाद्यामासुरसुराः प्रावृट्सूर्यमिवाम्बुदाः ॥ २४ ॥
 अलक्षयन्तस्तमतीव विह्वला
 विद्युक्कुशुर्देवगणाः सडानुगाः ।
 अनायकाः शत्रुभवेन निर्जिता
 वणिज्पथा भिन्ननवो यथाएवि ॥ २५ ॥
 ततस्तुराषाडिषुबद्धपञ्चरा-
 द्विनिर्गतः साम्रथध्वजाग्रीः ।
 बभौ दिशः भं पृथिवीं च रोचयन्
 स्वतेजसा सूर्यं षव क्षपात्यये ॥ २६ ॥
 निरीक्ष्य पृतनां देवः परैरभ्यर्दितां रणे ।
 उदयच्छद्रिपुं लन्तुं वज्रं वज्रधरो रुषा ॥ २७ ॥
 स तेनैवाष्टधारेण शिरसी बलपाक्योः ।
 ज्ञातीनां पश्यतां राजन् जडार जनयन् भयम् ॥ २८ ॥
 नमुचिस्तद्रथं दृष्ट्वा शोकाभर्षरुषान्वितः ।
 जिघांसुस्त्रिं नृपते यकार परमोद्यमम् ॥ २९ ॥
 अश्मसारमयं शूलं घण्टावद्धेमभूषणम् ।
 प्रगृह्याभ्यद्रवत्कुण्डो लतोऽसीति वितर्जयन् ।
 प्राडिणोद्देवराजाय निनदन् मृगराडिव ॥ ३० ॥
 तदापतद्गगनतले मडाजवं
 विचिच्छिटे हरिषुभिः सदस्रधा ।
 तमाडनत्रुप कुविशेन कन्धरे
 रुषान्वितस्त्रिदशपतिः शिरो डरन् ॥ ३१ ॥
 न तस्य छि त्वयमपि वज्रं विजिती

बिभेद यः सुरपतिर्नौजसेरितः ।

तदद्भुतं परमतिवीर्यवृत्रभि-

त्तिरस्कृतो नमुचिशिरोधरत्वया ॥ ३२ ॥

तस्मादिन्द्रोऽबिभेच्छत्रोर्वज्रः प्रतिष्ठतो यतः ।

किमिदं दैवयोगेन भूतं लोकविमोहनम् ॥ ३३ ॥

येन मे पूर्वमद्रीणां पक्षच्छेदः प्रजात्यये ।

कृतो निविशतां भारैः पतत्रैः पततां भुवि ॥ ३४ ॥

तपःसारमयं त्वाष्ट्रं वृत्रो येन विपाटितः ।

अन्ये यापि बलोपेताः सर्वास्त्रैरक्षतत्वथः ॥ ३५ ॥

सोऽयं प्रतिष्ठतो वज्रो मया मुक्तोऽसुरेऽल्पके ।

नाडं तदाददे दार्डं ब्रह्मतेजोऽप्यकारणम् ॥ ३६ ॥

धृति शङ्कं विषीदन्तमाह वागशरीरिणी ।

नायं शुष्कैरथो नार्द्रैर्वधमर्हति दानवः ॥ ३७ ॥

मयास्मै यद्भरो दत्तो मृत्युर्नैवार्द्रशुष्कयोः ।

अतोऽन्यश्चिन्तनीयस्ते उपायो मघवन् शिपोः ॥ ३८ ॥

तां दैवीं गिरमाकर्ण्य मघवान् सुसमाहितः ।

ध्यायन् क्रेनमथापश्यदुपायमुभयात्मकम् ॥ ३९ ॥

न शुष्केण न यार्द्रेण जडार नमुयेः शिरः ।

तं तुष्टुवुर्मुनिगाणा मात्वैश्चावाकिरन् विभुम् ॥ ४० ॥

गन्धर्वमुष्यौ जगतुर्विश्वावसुपरावसू ।

देवदुन्दुभयो नेदुर्नर्तक्यो ननुतुर्मुदा ॥ ४१ ॥

अन्येऽप्येवं प्रतिद्रुद्धान् वाय्वग्निवरुणाद्यः ।

सूदयामासुरस्त्रौघैर्भृगान् केसरिणो यथा ॥ ४२ ॥

ब्रह्मणा प्रेषितो देवान् देवर्षिर्नारदो नृप ।

वारयामास विभुधान् दृष्ट्वा दानवसङ्घयम् ॥ ४३ ॥

नारद उवाच

भवद्भिरभूतं प्राप्तं नारायणभुजश्रयैः ।

श्रिया समेषिताः सर्वे उपारमत विग्रहात् ॥ ४४ ॥

श्रीशुक उवाच

संयम्य मन्युसंरम्भं मानयन्तो मुनेर्वचः ।

उपगीयमानानुयर्ष्ययुः सर्वे त्रिविष्टपम् ॥ ४५ ॥

येऽवशिष्टा रणे तस्मिन् नारदानुमतेन ते ।

अलिं विपन्नमादाय अस्तं गिरिमुपागमन् ॥ ४६ ॥

तत्राविनष्टावयवान् विद्यमानशिरोधरान् ।

उशना ज्वयामास सञ्ज्विन्या स्वविद्यया ॥ ४७ ॥

अलिश्चोशनसा स्मृष्टः प्रत्यापन्नेन्द्रियस्मृतिः ।

पराजितोऽपि नाभिद्यल्लोकतत्त्वविद्यक्षणाः ॥ ४८ ॥

एति श्रीमद्भागवते मङ्गापुराणे पारमहंस्यां संछिताया-

मष्टमस्कन्धे देवासुरसङ्ग्रामे अेकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ द्वादशोऽध्यायः - १२ ॥

श्रीबादरायणिरुवाच

वृषध्वजो निशम्येदं योषिद्रूपेण दानवान् ।

मोडयित्वा सुरगणान् हरिः सोममपाययत् ॥ १ ॥

वृषमारुढ्य गिरिशः सर्वभूतगणैर्वृतः ।

सह देव्या ययौ द्रष्टुं यत्रास्ते मधुसूदनः ॥ २ ॥

सभाजितो भगवता सादरं सोमया भवः ।

सूपविष्ट उवाच्येदं प्रतिपूज्य स्मयन् हरिम् ॥ ३ ॥

श्रीमडादेव उवाच

देवदेव जगद्व्यापिन् जगदीश जगन्मय ।

सर्वेषामपि भावानां त्वमात्मा देतुरीश्वरः ॥ ४ ॥

आधेन्तावस्य यन्मध्यमिदमन्यदहं बलिः ।

यतोऽव्ययस्य नैतानि तत्सत्यं ब्रह्म चिद्भवान् ॥ ५ ॥

तवैव यराणाम्भोजं श्रेयस्कांमा निराशिषः ।
विसृज्योभयतः सङ्गं मुनयः समुपासते ॥ ६ ॥

त्वं ब्रह्म पूर्णममृतं विगुणं विशोक-
मानन्दमात्रमविकारमनन्यदन्यत् ।
विश्वस्य डेतुरुद्यस्थितिसंयमाना-
मात्मेश्वरश्च तदपेक्षतयानपेक्षः ॥ ७ ॥

अेकस्त्वमेव सदसद्वयमद्भयं य
स्वर्णं कृताकृतमिवेह न वस्तुभेदः ।
अज्ञानतस्त्वयि जनैर्विडितो विकल्पो
यस्माद्गुणव्यतिकरो निरुपाधिकस्य ॥ ८ ॥

त्वां ब्रह्म डेयिदवयन्त्युत धर्ममेडे
अेके परं सदसतोः पुरुषं परेशम् ।
अन्येऽवयन्ति नवशक्तियुतं परं त्वां
डेयिन्महापुरुषमव्ययमात्मतन्त्रम् ॥ ९ ॥

नाहं परायुरृषयो न मरीचिमुष्या
जानन्ति यद्विरथितं भलु सत्त्वसर्गाः ।
यन्मायया मुषितयेतस षश दैत्य-
मर्त्यादयः डिमुत शश्वदभद्रवृत्ताः ॥ १० ॥

स त्वं समीडितमदः स्थितिजन्मनाशं
भूतेडितं य जगतो भवबन्धमोक्षौ ।
वायुर्यथा विशति भं य यरायराप्यं
सर्वं तदात्मकतयावगमोऽवरुन्त्से ॥ ११ ॥

अवतारा मया दृष्टा रममाणस्य ते गुणैः ।
सोऽहं तद्द्रष्टुमिच्छामि यत्ते योषिद्भपुर्धृतम् ॥ १२ ॥

येन सम्मोडिता दैत्याः पायिताश्चामृतं सुराः ।
तद्दिदृक्षव आयाताः परं कौतूहलं डि नः ॥ १३ ॥

श्रीशुक उवाच
अेवमभ्यर्थितो विषशुर्भगवान् शूलपाणिना ।
प्रहस्य भावगम्भीरं गिरिशं प्रत्यभाषत ॥ १४ ॥

श्रीभगवानुवाच

कौतूहलाय दैत्यानां योषिद्रेषो मया कृतः ।
पश्यता सुरकार्याणि गते पीयूषभाजने ॥ १५ ॥

ततोऽहं दर्शयिष्यामि दिदृक्षोः सुरसत्तम ।
कामिनां बहु मन्तव्यं सङ्कल्पप्रभवोदयम् ॥ १६ ॥

श्रीशुक उवाच

एति ब्रुवाणो भगवांस्तत्रैवान्तर्धीयत ।
सर्वतश्चारयंश्चक्षुर्भव आस्ते सङ्गोमया ॥ १७ ॥

ततो ददर्शोपवने वरस्त्रियं
विचित्रपुष्पारुणपल्लवद्रुमे ।
विहीऽतीं कन्दुकलीलया लस-
द्दुकूलपर्यस्तनितम्भमेभलाम् ॥ १८ ॥

आवर्तनोद्धर्तनकम्पितस्तन-
प्रकृष्टलारोरुभरैः पदे पदे ।
प्रभज्यमानामिव मध्यतश्चल-
त्यप्रवालं नयतीं ततस्ततः ॥ १९ ॥

दिक्षु भ्रमत्कन्दुक्यापलैर्भृशं
प्रोद्धिञ्जितारायतलोललोचनाम् ।
स्वकर्णविभ्राजितकुण्डलोल्लस-
त्कपोलनीलालकमण्डिताननाम् ॥ २० ॥

श्वथद्दुकूलं कभरीं य विच्युतां
सन्नख्यतीं वामकरेण वल्गुना ।
विनिघ्नतीमन्यकरेण कन्दुकं
विमोडयन्तीं जगदात्ममायया ॥ २१ ॥

तां वीक्ष्य देव एति कन्दुकलीलयेष-
द्व्रीडास्कुटस्मितविसृष्टकटाक्षमुष्टः ।
स्त्रीप्रेक्षारप्रतिसमीक्षारविह्वलात्मा
नात्मानमन्तिक उमां स्वगणान्श्च वेद ॥ २२ ॥

तस्याः करात्रात्स तु कन्दुको यदा

गतो विदूरं तमनुप्रजत्स्त्रयाः ।
 वासः ससूत्रं लघु मारुतोऽडर-
 द्भवस्य देवस्य किलानुपश्यतः ॥ २३ ॥
 अेवं तां रुचिरापाङ्गीं दर्शनीयां मनोरमाम् ।
 दृष्ट्वा तस्यां मनश्चक्रे विषज्जन्त्यां भवः किल ॥ २४ ॥
 तथापदृतविज्ञानस्तत्तृप्तस्मरविह्वलः ।
 भवान्या अपि पश्यन्त्या गतद्भीस्तत्पदं ययौ ॥ २५ ॥
 सा तमायान्तमालोक्य विवस्त्रा व्रीडिता भृशम् ।
 निलीयमाना वृक्षेषु ढसन्ती नान्वतिष्ठत ॥ २६ ॥
 तामन्वगच्छद्भगवान् भवः प्रमुषितेन्द्रियः ।
 कामस्य य वशं नीतः करेणुमिव यूथपः ॥ २७ ॥
 सोऽनुप्रज्यातिवेगेन गृहीत्वानिच्छतीं स्त्रियम् ।
 केशबन्ध उपानीय बाहुभ्यां परिषस्वजे ॥ २८ ॥
 सोपगूढा भगवता करिणा करिणी यथा ।
 धृतस्ततः प्रसर्पन्ती विप्रकीर्णशिरोरुडा ॥ २९ ॥
 आत्मानं मोययित्वाङ्ग सुसर्षभभुजान्तरात् ।
 प्राद्रवत्सा पृथुश्रोणी माया देवविनिर्मिता ॥ ३० ॥
 तस्यासौ पदवीं रुद्रो विषणोरदृभुतकर्मणः ।
 प्रत्यपद्यत कामेन वैरिणोव विनिर्जितः ॥ ३१ ॥
 तस्यानुधावतो रेतश्चास्कन्धामोघरेतसः ।
 शुष्मिणो यूथपस्येव वासितामनुधावतः ॥ ३२ ॥
 यत्र यत्रापतन्मज्ज्यां रेतस्तस्य मलात्मनः ।
 तानि गृथ्यस्य डेभ्रश्च क्षेत्राण्यासन् मडीपते ॥ ३३ ॥
 सरित्सरःसु शैलेषु वनेषूपवनेषु य ।
 यत्र क्व यासन्नृषयस्तत्र सन्निहितो डरः ॥ ३४ ॥
 स्कन्ने रेतसि सोऽपश्यदात्मानं देवमायया ।
 जडीकृतं नृपश्रेष्ठ सन्न्यवर्तत कश्मलात् ॥ ३५ ॥
 अथावगतमालात्म्य आत्मनो जगदात्मनः ।

अपरिज्ञेयवीर्यस्य न मेने तद्गुणं भावितम् ॥ ३६ ॥

तमविकलवमग्रीडमालक्ष्य मधुसूदनः ।

उवाच परमप्रीतो भिन्नस्त्वां पौरुषीं तनुम् ॥ ३७ ॥

श्रीभगवानुवाच

दृष्ट्या त्वं विबुधश्रेष्ठ स्वां निष्णामात्मना स्थितः ।

यन्मे स्त्रीरूपया स्वैरं मोहितोऽप्यङ्ग मायया ॥ ३८ ॥

को नु मेऽतितरेभ्यां विषक्तस्त्वदृते पुमान् ।

तांस्तान् विसृजतीं भावान् दृस्तरामङ्गतात्मभिः ॥ ३९ ॥

सेयं गुणमयी माया न त्वामभिलविष्यति ।

मया समेता कालेन कालरूपेण भागशः ॥ ४० ॥

श्रीशुक उवाच

अेवं भगवता राजन् श्रीवत्साङ्गेन सत्कृतः ।

आमन्त्र्य तं परिक्रम्य सगाणः स्वालयं ययौ ॥ ४१ ॥

आत्मांशभूतां तां मायां भवानीं भगवान् भवः ।

शंसतामृषिमुष्यानां प्रीत्याऽऽयष्टाय भारत ॥ ४२ ॥

अपि व्यपश्यस्त्वमजस्य मायां

परस्य पुंसः परदेवतायाः ।

अहं कलानामृषभो विमुष्ये

यथावशोऽन्ये किमुतास्वतन्त्राः ॥ ४३ ॥

यं मामपृच्छस्त्वमुपेत्य योगात्

समासहस्रान्त उपारतं वै ।

स शेष साक्षात्पुरुषः पुराणो

न यत्र कालो विशते न वेदः ॥ ४४ ॥

श्रीशुक उवाच

एति तेऽभिलिखितस्तात विक्रमः शार्ङ्गधन्वनः ।

सिन्धोर्निर्मथने येन धृतः पृष्ठे मलयलः ॥ ४५ ॥

अेतन्मुहुः कीर्तयतोऽनुशृण्वतो

न शिष्यते जातु समुद्यमः क्वचित् ।

यद्दत्तमश्वोऽङ्गुणानुवर्णनं

સમસ્તસંસારપરિશ્રમાપહમ્ ॥ ૪૬ ॥

અસદવિષયમડુઘ્નિ ભાવગમ્યં પ્રપન્ના-
નમૃતમમરવર્યાનાશયત્સિન્ધુમથ્યમ્ ।
કપટયુવતિવેષો મોહયન્ યઃ સુરારીન્
તમહમુપસૃતાનાં કામપૂરં નતોઽસ્મિ ॥ ૪૭ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયા-
મષ્ટમસ્કન્ધે શકુરમોહનં નામ દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

॥ ॐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ - ૧૩ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

મનુર્વિવસ્વતઃ પુત્રઃ શ્રાદ્ધદેવ ઇતિ શ્રુતઃ ।
સામમો વર્તમાનો યસ્તદપત્યાનિ મે શૃણુ ॥ ૧ ॥

ઇક્ષ્વાકુર્નભગશ્ચૈવ ધૃષ્ટઃ શર્યાતિરેવ ચ ।
નરિષ્યન્તોઽથ નાભાગઃ સામમો દિષ્ટ ઉચ્યતે ॥ ૨ ॥

કરુષશ્ચ પૃષમ્નશ્ચ દશમો વસુમાન્ સ્મૃતઃ ।
મનોર્વેવસ્વતસ્યૈતે દશપુત્રાઃ પરન્તપ ॥ ૩ ॥

આદિત્યા વસવો રુદ્રા વિશ્વેદેવા મરુદ્ગણાઃ ।
અશ્વિનાવૃભવો રાજન્નિન્દ્રસ્તેષાં પુરન્દરઃ ॥ ૪ ॥

કશ્યપોઽત્રિર્વસિષ્ઠશ્ચ વિશ્વામિત્રોઽથ ગૌતમઃ ।
જમદગ્નિર્ભરદ્વાજ ઇતિ સામર્ષયઃ સ્મૃતાઃ ॥ ૫ ॥

અત્રાપિ ભગવજ્જન્મ કશ્યપાદદિતેરભૂત્ ।
આદિત્યાનામવરજો વિષ્ણુર્વામનરૂપધૃક્ ॥ ૬ ॥

સક્લેપતો મયોક્તાનિ સામમન્વન્તરાણિ તે ।
ભવિષ્યાણ્યથ વક્ષ્યામિ વિષ્ણોઃ શક્ત્યાન્વિતાનિ ચ ॥ ૭ ॥

વિવસ્વતશ્ચ દ્વે જાયે વિશ્વકર્મસુતે ઉભે ।

संज्ञा छाया च राजेन्द्र ये प्रागभिहिते तव ॥ ८ ॥
तृतीयां वडवामेके तासां संज्ञासुतास्त्रयः ।
यमो यमी श्राद्धदेवश्छायायाश्च सुताञ्छृणु ॥ ९ ॥
सावर्णिस्तपती कन्या भार्या संवरणस्थ या ।
शनैश्चरस्तृतीयोऽभूदश्विनौ वडवात्मजौ ॥ १० ॥
अष्टमेऽन्तर आयाते सावर्णिर्भविता मनुः ।
निर्मोक्तविरजस्काधाः सावर्णितनया नृप ॥ ११ ॥
तत्र देवाः सुतपसो विरजा अमृतप्रभाः ।
तेषां विरोचनसुतो बलिरिन्द्रो भविष्यति ॥ १२ ॥
दत्त्वेमां यायमानाय विषणवे यः पदत्रयम् ।
राद्धमिन्द्रपदं छित्वा ततः सिद्धिमवाप्स्यति ॥ १३ ॥
योऽसौ भगवता बद्धः प्रीतेन सुतले पुनः ।
निवेशितोऽधिके स्वर्गादधुनाऽऽस्ते स्वराडिव ॥ १४ ॥
गालवो दीप्तिमान् रामो द्रोणपुत्रः कृपस्तथा ।
ऋष्यशृङ्गः पितास्माकं भगवान् बादरायणः ॥ १५ ॥
धमे समर्षयस्तत्र भविष्यन्ति स्वयोगतः ।
धदानीमासते राजन् स्वे स्व आश्रममण्डले ॥ १६ ॥
देवगुह्यात्सरस्वत्यां सार्वभौम इति प्रभुः ।
स्थानं पुरन्दराद्धृत्वा बलये दास्यतीश्वरः ॥ १७ ॥
नवमो दक्षसावर्णिर्मनुर्वरुणसम्भवः ।
भूतकेतुर्दामकेतुरित्याद्यास्तत्सुता नृप ॥ १८ ॥
पारा मरीचिगर्भाद्या देवा इन्द्रोऽद्भुतः स्मृतः ।
धुतिमत्प्रमुष्पास्तत्र भविष्यन्त्यृषयस्ततः ॥ १९ ॥
आयुष्मतोऽम्बुधारायामृषभो भगवत्कला ।
भविता येन संराद्धां त्रिलोकीं भोक्ष्यतेऽद्भुतः ॥ २० ॥
दशमो ब्रह्मसावर्णिरुपश्लोकसुतो मडान् ।
तत्सुता भूरिषेणाद्या उविष्मत्प्रमुष्पा द्विजाः ॥ २१ ॥

उविष्मान् सुकृतिः सत्यो जयो मूर्तिस्तदा द्विजः ।
सुवासनविरुद्धाद्या देवाः शम्भुः सुरेश्वरः ॥ २२ ॥

विष्वक्सेनो विषूय्यां तु शम्भोः सभ्यं कश्चिद्यति ।
जातः स्वांशेन भगवान् गृहे विश्वसृजो विभुः ॥ २३ ॥

मनुर्वै धर्मसावर्णिकेकादशम आत्मवान् ।
अनागतास्तत्सुताश्च सत्यधर्मादयो दश ॥ २४ ॥

विडङ्गमाः कामगमा निर्वाणरुचयः सुराः ।
धन्द्रश्च वैधृतस्तेषामृषयश्चारुणादयः ॥ २५ ॥

आर्यकस्य सुतस्तत्र धर्मसेतुरिति स्मृतः ।
वैधृतायां उरेशस्त्रिलोकीं धारयिष्यति ॥ २६ ॥

भविता रुद्रसावर्णी राजन् द्वादशमो मनुः ।
देवानुपदेवश्च देवश्रेष्ठादयः सुताः ॥ २७ ॥

ऋतधामा य तत्रेन्द्रो देवाश्च उरितादयः ।
ऋषयश्च तपोमूर्तिस्तपस्व्याग्नीध्रकादयः ॥ २८ ॥

स्वधामाप्यो उरेशः साधयिष्यति तन्मनोः ।
अन्तरं सत्यसदसः सूनृतायाः सुतो विभुः ॥ २९ ॥

मनुस्त्रयोदशो भाव्यो देवसावर्णिरात्मवान् ।
यित्रसेनविचित्राद्या देवसावर्णितेजसाः ॥ ३० ॥

देवाः सुकुर्मसुत्रामसंज्ञा धन्द्रो द्विवस्पतिः ।
निर्मोकतत्त्वदर्शाद्या भविष्यन्त्यृषयस्तदा ॥ ३१ ॥

देवलोत्रस्य तनय उपलतां द्विवस्पतेः ।
योगेश्वरो उरेशो बृहत्यां सम्भविष्यति ॥ ३२ ॥

मनुर्वा धन्द्रसावर्णिश्चतुर्दशम अेष्यति ।
उरुगम्भीरबुद्ध्याद्या धन्द्रसावर्णिवीर्यजाः ॥ ३३ ॥

पवित्राश्चाक्षुषा देवाः शुचिरिन्द्रो भविष्यति ।
अग्निर्बाहुः शुचिः शुद्धो मागधाद्यास्तपस्विनः ॥ ३४ ॥

सत्रायणस्य तनयो बृहद्भानुस्तदा उरिः ।
वितानायां मडाराज क्रियातन्तून् वितायिता ॥ ३५ ॥

राजंश्चतुर्दशैतानि त्रिकालानुगतानि ते ।

प्रोक्तान्येभिर्मितः कल्यो युगसाहस्रपर्ययः ॥ ३६ ॥

एति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां

अष्टमस्कन्धे मन्वन्तरानुवर्णनं नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ यतुर्दशोऽध्यायः - १४ ॥

राजोवाच

मन्वन्तरेषु भगवन् यथा मन्वाद्यस्त्वमे ।

यस्मिन् कर्मणि ये येन नियुक्तास्तद्भद्रमे मे ॥ १ ॥

ऋषिरुवाच

मनवो मनुपुत्राश्च मुनयश्च महीपते ।

धन्द्राः सुरगाणाश्चैव सर्वे पुरुषशासनाः ॥ २ ॥

यज्ञाद्यो याः कथिताः पौरुष्यस्तनवो नृप ।

मन्वाद्यो जगद्घात्रां नयन्त्याभिः प्रयोदिताः ॥ ३ ॥

यतुर्युगान्ते कालेन अस्तान् श्रुतिगणान् यथा ।

तपसा ऋषयोऽपश्यन् यतो धर्मः सनातनः ॥ ४ ॥

ततो धर्मं यतुष्पादं मनवो हरिणोदिताः ।

युक्ताः सञ्चारयन्त्यद्वा स्वे स्वे काले मर्ही नृप ॥ ५ ॥

पालयन्ति प्रजापाला यावदन्तं विभागशः ।

यज्ञभागभुजो देवा ये य तत्रान्विताश्च तैः ॥ ६ ॥

धन्द्रो भगवता दत्तां त्रैलोक्यश्रियमूर्जिताम् ।

भुञ्जानः पाति लोकांस्त्रीन् कामं लोके प्रवर्षति ॥ ७ ॥

ज्ञानं यानुयुगं भ्रूते हरिः सिद्धस्वरूपधृक् ।

ऋषिरुपधरः कर्म योगं योगेशरूपधृक् ॥ ८ ॥

सर्गं प्रजेशरूपेण दस्युन् लन्थात्स्वराद्भुपुः ।
 कालरूपेण सर्वेषामभावाय पृथग्गुणः ॥ ८ ॥
 स्तूयमानो जनैरेभिर्मायया नामरूपया ।
 विमोहितात्मभिर्नानादर्शनैर्न च दृश्यते ॥ १० ॥
 अतत्कल्पविकल्पस्य प्रमाणां परिकीर्तितम् ।
 यत्र मन्वन्तराण्यद्भुतशुद्धेश पुराविदः ॥ ११ ॥
 एति श्रीमद्भागवते मङ्गापुराणे पारमहंस्यां
 संखितायामष्टमस्कन्धे यत्तुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ पञ्चदशोऽध्यायः - १५ ॥

राजोवाय
 भलेः पदत्रयं भूमेः कस्माद्धरिरयायत ।
 भूत्वेश्वरः कृपाणवल्लब्धार्थोऽपि अबन्ध तम् ॥ १ ॥
 अतद्भेदितुमिच्छामो मडलौतूडलं छि नः ।
 यज्ञेश्वरस्य पूर्णस्य बन्धनं याप्यनागसः ॥ २ ॥
 श्रीशुक उवाच
 पराजितश्रीरसुभिश्च डापितो
 डीन्द्रेण राजन् भृगुभिः स ज्ञावितः ।
 सर्वात्मना तानभजद्भृगून् भविः
 शिष्यो मडात्मार्यनिवेदनेन ॥ ३ ॥
 तं ब्राह्मणं भृगवः प्रीयमाणं
 अयाजयन् विश्वजिता त्रिणाडम् ।
 जिगीषमाणं विधिनाभिषिष्य
 मडाभिषेकेण मडानुभावाः ॥ ४ ॥
 ततो रथः काञ्चनपट्टनद्धो

उयाश्च उर्यश्चतुरङ्गवर्णाः ।
 ध्वजश्च सिंहेन विराजमानो
 डुताशनादास उविर्भिरिष्टात् ॥ ५ ॥
 धनुश्च दिव्यं पुरटोपनद्धं
 तूष्णावरिक्तौ कवचं च दिव्यम् ।
 पितामहस्तस्य ददौ च माला-
 मम्लानपुष्पां जलजं च शुक्रः ॥ ६ ॥
 अेवं स विप्रार्जितयोधनार्थः
 तैः कल्पितस्वस्त्ययनोऽथ विप्रान् ।
 प्रदक्षिणीकृत्य कृतप्रणामः
 प्रह्लादमामन्थ नमश्चकार ॥ ७ ॥
 अथारुह्य रथं दिव्यं भृगुदत्तं मडारथः ।
 सुस्रग्धरोऽथ सन्नह्य धन्वी षड्गी धृतेषुधिः ॥ ८ ॥
 उेमाङ्गदलसद्भाडुः स्फुरन्मकरकुण्डलः ।
 रराज रथमारूढो धिष्यथस्थ एव उव्यवाट् ॥ ९ ॥
 तुल्यैश्चर्यबलश्रीभिः स्वयूथैर्द्वैत्ययूथपैः ।
 पिबद्भिरिव भं दृग्भिर्दुर्दृग्भिः परिधीनिव ॥ १० ॥
 वृत्तो विकर्षन् मडतीमासुरीं ध्वजिनीं विभुः ।
 यथाविन्द्रपुरीं स्वृद्धां कम्पयन्निव रोदसी ॥ ११ ॥
 रम्यामुपवनोद्यानैः श्रीमद्भिर्नन्दनादिभिः ।
 कूजद्विडङ्गमिथुनैर्गायन्मत्तमधुघ्नतैः ॥ १२ ॥
 प्रवालकूलपुष्पोरुभारशाभामरदुग्धैः ।
 उंससारसयकाङ्ककारणकुलाकुलाः ।
 नलिन्यो यत्र कीडन्ति प्रमदाः सुरसेविताः ॥ १३ ॥
 आकाशगङ्गाया देव्या वृतां परिभ्रूतया ।
 प्राकारेणान्निवर्णेन साट्टालेनोन्नतेन च ॥ १४ ॥
 रुक्मपट्टकपाटैश्च द्वारैः स्फुटिकगोपुरैः ।
 जुष्टां विभक्तप्रपथां विश्वकर्भविनिर्मिताम् ॥ १५ ॥

सभायत्पररथ्याढ्यां विमानैर्न्यर्बुदैर्वृताम् ।
शृङ्गाटकैर्मणिमयैर्जविद्रुमवेदिभिः ॥ १६ ॥

यत्र नित्यवयोऽरुपाः श्यामा विरजवाससः ।
भ्राजन्ते ऽपवन्नार्यो ऽय्यर्थिर्भिरिव वल्लयः ॥ १७ ॥

सुरस्त्रीकेशविभ्रष्टनवसौगन्धिकस्रजाम् ।
यत्रामोदमुपादाय मार्गं आवाति मारुतः ॥ १८ ॥

डेभजालाक्षनिर्गच्छद्भूमेनागुरुगन्धिना ।
पाण्डुरेण प्रतिच्छन्नमार्गं यान्ति सुरप्रियाः ॥ १९ ॥

मुक्तावितानैर्मणिभिः केशुभिः-
नानापताकावललीभिरावृताम् ।
शिभ्रिण्डपारावतभृङ्गनादितां
वैमानिकस्त्रीकलगीतमङ्गलाम् ॥ २० ॥

मृदङ्गशङ्खानकटुन्दुभिरुवनैः
सतालवीणासुरजर्षिवेषुभिः ।
नृत्यैः सवाद्यैरुपदेवगीतकै-
र्मनोरमां स्वप्रभया जितप्रभाम् ॥ २१ ॥

यां न प्रजन्त्यधर्मिष्ठाः भवा भूतद्रुहः शठाः ।
मानिनः कामिनो लुब्धा ऐभिर्हीना प्रजन्ति यत् ॥ २२ ॥

तां देवधानीं स वऽधिनीपति-
र्भङ्गिः समन्ताद्गुरुधे पृतन्यया ।
आचार्यदत्तं जलजं मडास्वनं
दध्मौ प्रयुञ्जन् भयमिन्द्रयोषिताम् ॥ २३ ॥

मघवांस्तमभिप्रेत्य बलेः परममुद्यमम् ।
सर्वदेवगणोपेतो गुरुमेतदुवाच ॥ २४ ॥

भगवन्नुद्यमो भूयान् बलेर्नः पूर्ववैरिणः ।
अविषड्यमिमं मन्ये केनासीत्तेजसोर्जितः ॥ २५ ॥

नैनं कश्चित्तुतो वापि प्रतिय्योढुमधीश्वरः ।
पिबन्निव मुभेनेदं लिङ्गनिव दिशो दश ।
दडन्निव दिशो दृग्भिः संवर्ताग्निरिवोत्थितः ॥ २६ ॥

ब्रूहि कारणमेतस्य दुर्धर्षत्वस्य मद्भिपोः ।
 ओजः सखो बलं तेजो यत येतत्समुद्यमः ॥ २७ ॥
 गुरुःरुवाच
 जानामि मघवन् शत्रोरुन्नतेरस्य कारणम् ।
 शिष्यायोपभृतं तेजो भृगुभिर्ब्रह्मवादिभिः ॥ २८ ॥
 (ओजस्विनं बलिं जेतुं न समर्थोऽस्ति कश्चन ।
 विजेष्यति न कोऽप्येनं ब्रह्मतेजःसमेधितम् ॥)
 भवद्विधो भवान् वापि वर्जयित्वेश्वरं हरिं
 नास्य शक्तः पुरः स्थातुं कृतान्तस्य यथा जनाः ॥ २९ ॥
 तस्मान्निलयमुत्सृज्य यूयं सर्वे त्रिविष्टपम् ।
 यात कालं प्रतीक्षन्तो यतः शत्रोर्विपर्ययः ॥ ३० ॥
 श्रेष्ठो विप्रबलोदकः सम्प्रत्यूर्जितविक्रमः ।
 तेषामेवापमानेन सानुबन्धो विनङ्क्ष्यति ॥ ३१ ॥
 अयं सुमन्त्रितार्थास्ते गुरुणार्थानुदर्शिनः ।
 हित्वा त्रिविष्टपं जग्मुर्गीर्वाणाः कामरूपिणः ॥ ३२ ॥
 दैवेष्वथ निलीनेषु बलिर्वैरोयनः पुरीम् ।
 दैवधानीमधिष्ठाय वशं निन्ये जगत्त्रयम् ॥ ३३ ॥
 तं विश्वजयिनं शिष्यं भृगवः शिष्यवत्सलाः ।
 शतेन ह्यमेधानामनुव्रतमयाजयन् ॥ ३४ ॥
 ततस्तदनुभावेन भुवनत्रयविश्रुताम् ।
 कीर्तिं दिक्षु वितन्वानः स रेज उदुराडिव ॥ ३५ ॥
 भुभुजे य श्रियं स्वृष्टां द्विजद्वेषोपलम्बिताम् ।
 कृतकृत्यमिवात्मानं मन्यमानो मडामनाः ॥ ३६ ॥
 एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां
 संछितायामष्टमस्कन्धे पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ षोडशोऽध्यायः - १६ ॥

श्रीशुक उवाच

अेवं पुत्रेषु नष्टेषु देवमातादितिस्तदा ।

हृते त्रिविष्टपे दैत्यैः पर्यतप्यदनाथवत् ॥ १ ॥

अेकदा कश्यपस्तस्या आश्रमं भगवानगात् ।

निरुत्सवं निरानन्दं समाधेर्विरतश्चिरात् ॥ २ ॥

स पत्नीं दीनवदनां कृतासनपरिग्रहः ।

सभाजितो यथान्यायमिदमाह कुरुद्वह ॥ ३ ॥

अप्यभद्रं न विप्राणां भद्रे लोकेऽधुनाऽऽगतम् ।

न धर्मस्य न लोकस्य मृत्योश्छन्दानुवर्तिनः ॥ ४ ॥

अपि वाकुशलं किञ्चिद्गृहेषु गृहमेधिनि ।

धर्मस्यार्थस्य कामस्य यत्र योगो ह्ययोगिनाम् ॥ ५ ॥

अपि वातिथयोऽभ्येत्य कुटुम्भासक्तया त्वया ।

गृहादपूजिता याताः प्रत्युत्थानेन वा क्वचित् ॥ ६ ॥

गृहेषु येष्वतिथयो नार्यिताः सलिलैरपि ।

यदि निर्यान्ति ते नूनं कुरुराजगृहोपमाः ॥ ७ ॥

अप्यग्रयस्तु वेलायां न हृता उविषा सति ।

त्वयोद्धिग्रधिषा भद्रे प्रोषिते मयि कर्त्तव्यित् ॥ ८ ॥

यत्पूजया कामदुघान् याति लोकान् गृहान्वितः ।

ब्राह्मणोऽग्निश्च वै विष्णोः सर्वदेवात्मनो मुषम् ॥ ९ ॥

अपि सर्वे कुशलिनस्तव पुत्रा मनस्विनि ।

लक्षयेऽस्वस्थमात्मानं भवत्या लक्षाशैरहम् ॥ १० ॥

अदितिरुवाच

भद्रं द्विजगवां ब्रह्मन् धर्मस्यास्य जनस्य य ।

त्रिवर्गस्य परं क्षेत्रं गृहमेधिन् गृहा धमे ॥ ११ ॥

अग्रयोऽतिथयो भृत्या भिक्षवो ये य विप्सवः ।

सर्वं भगवतो ब्रह्मत्रनुधानात्र सिष्यति ॥ १२ ॥

को नु मे भगवन् कामो न सम्पद्येत मानसः ।

यस्या भवान् प्रजाध्यक्ष अेवं धर्मान् प्रभाषते ॥ १३ ॥

तवैव मारीच्य मनःशरीरजाः

प्रजा धमाः सत्त्वरजस्तमोजुषः ।

समो भवांस्तास्वसुरादिषु प्रभो

तथापि भक्तं भजते मधेश्वरः ॥ १४ ॥

तस्मादीश भजन्त्या मे श्रेयश्चिन्तय सुव्रत ।

दृतश्रियो दृतस्थानान् सपत्नैः पाडि नः प्रभो ॥ १५ ॥

परैर्विवासिता साढं मग्ना व्यसनसागरे ।

अैश्वर्यं श्रीर्यशः स्थानं दृतानि प्रबलैर्मम ॥ १६ ॥

यथा तानि पुनः साधो प्रपद्येरन् ममात्मजाः ।

तथा विधेहि कल्याणं धिया कल्याणकृत्तम ॥ १७ ॥

श्रीशुक उवाच

अेवमभ्यर्थितोऽदित्या कस्तामाह सम्यन्निव ।

अढो मायाबलं विषणोः स्नेहबद्धमिदं जगत् ॥ १८ ॥

क्य द्दो भौतिकोऽनात्मा क्य यात्मा प्रकृतेः परः ।

कस्य के पतिपुत्राद्या मोह अेव हि कारणम् ॥ १९ ॥

उपतिष्ठस्व पुरुषं भगवन्तं जनार्दनम् ।

सर्वभूतगुडावासं वासुदेवं जगद्गुरुम् ॥ २० ॥

स विधास्यति ते कामान् हरिर्दीनानुकम्पनः ।

अमोघा भगवद्भक्तिर्नेतरेति मतिर्मम ॥ २१ ॥

अदितिरुवाच

डेनाढं विधिना ब्रह्मन्नुपस्थास्ये जगत्पतिम् ।

यथा मे सत्यसङ्कल्पो विदध्यात्स मनोरथम् ॥ २२ ॥

आदिश त्वं द्विजश्रेष्ठ विधिं तदुपधावनम् ।

आशु तुष्यति मे देवः सीदन्त्याः सढ पुत्रकैः ॥ २३ ॥

कश्यप उवाच

अेतन्मे भगवान् पृष्टः प्रजाडामस्य पद्मजः ।
 यदाड ते प्रवक्ष्यामि व्रतं डेशवतोषणम् ॥ २४ ॥
 कृत्वुनस्यामले पक्षे द्वादशाडं पथोव्रतः ।
 अर्ययेडरविन्दाक्षं भक्त्या परमयान्वितः ॥ २५ ॥
 सिनीवाल्यां मृदाऽऽविष्य स्नायात्कोऽविदीर्णया ।
 यद्वि लभ्येत वै स्रोतस्येतं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ २६ ॥
 त्वं देव्याद्विवराडेषा रसायाः स्थानमिच्छता ।
 उड्ढतासि नमस्तुभ्यं पाभानं मे प्रणशय ॥ २७ ॥
 निर्वर्तितात्मनियमो देवमर्थेत्समाडितः ।
 अर्यायां स्थण्डिले सूर्ये जले वह्नौ गुरावपि ॥ २८ ॥
 नमस्तुभ्यं भगवते पुरुषाय मडीयसे ।
 सर्वभूतनिवासाय वासुदेवाय साक्षिणे ॥ २९ ॥
 नमोऽव्यक्ताय सूक्ष्माय प्रधानपुरुषाय य ।
 यतुर्विशद्वुण्डाय गुणसङ्ख्यानडेतवे ॥ ३० ॥
 नमो द्विशीषर्णे त्रिपटे यतुःशृङ्गाय तन्तवे ।
 समडस्ताय यज्ञाय त्रयीविधात्मने नमः ॥ ३१ ॥
 नमः शिवाय रुद्राय नमः शक्तिधराय य ।
 सर्वविधाधिपतये भूतानां पतये नमः ॥ ३२ ॥
 नमो डिरण्यगर्भाय प्राणाय जगदात्मने ।
 योगैश्वर्यशरीराय नमस्ते योगडेतवे ॥ ३३ ॥
 नमस्त आद्विदेवाय साक्षीभूताय ते नमः ।
 नारायणाय ऋषये नराय डरये नमः ॥ ३४ ॥
 नमो मरकतश्यामवपुषेऽधिगतश्रिये ।
 डेशवाय नमस्तुभ्यं नमस्ते पीतवाससे ॥ ३५ ॥
 त्वं सर्ववरडः पुंसां वरेण्य वरडर्षभ ।
 अतस्ते श्रेयसे धीराः पादरेणुमुपासते ॥ ३६ ॥
 अन्ववर्तन्त यं देवाः श्रीश्च तत्पाडपद्मयोः ।
 स्मृडयन्त षवामोदं भगवान् मे प्रसीडताम् ॥ ३७ ॥

अेतैर्मन्त्रैर्दुष्केशमावाङ्नापुरस्कृतम् ।
अर्थयेश्छुद्भया युक्तः पाद्योपस्पर्शनादिभिः ॥ ३८ ॥

अर्थित्वा गन्धमाल्याद्यैः पयसा स्नापयेद्विभुम् ।
वस्त्रोपवीताभरणपाद्योपस्पर्शनैस्ततः ।
गन्धधूपानिश्चार्चयेद्वाद्यक्षाक्षरविद्यया ॥ ३९ ॥

शृतं पयसि नैवेद्यं शाल्यन्नं विभवे सति ।
ससर्पिः सगुणं दत्त्वा जुहुयान्भूवविद्यया ॥ ४० ॥

निवेदितं तद्भक्ताय दद्याद्भुञ्जत वा स्वयम् ।
दत्त्वाऽऽयमनमर्थित्वा ताम्भूलं च निवेद्येत् ॥ ४१ ॥

जपेदष्टोत्तरशतं स्तुवीत स्तुतिभिः प्रभुम् ।
कृत्वा प्रदक्षिणं भूमौ प्राणमेद्दण्डवन्मुदा ॥ ४२ ॥

कृत्वा शिरसि तच्छेषां देवमुद्रासयेत्ततः ।
द्व्यवरान् भोजयेद्विप्रान् पायसेन यथोचितम् ॥ ४३ ॥

भुञ्जत तैस्नुज्ञातः शेषं सेष्टः सभाजितैः ।
ब्रह्मचार्यथ तद्रात्र्यां श्रोभूते प्रथमेऽहनि ॥ ४४ ॥

स्नातः शुचिर्यथोक्तेन विधिना सुसमाहितः ।
पयसा स्नापयित्वा र्चयेद्वाद्यप्रतसमापनम् ॥ ४५ ॥

पयोभक्षो प्रतमिदं चरेद्विष्वक्पर्वनादृतः ।
पूर्ववज्जुहुयादग्निं ब्राह्मणान्श्चापि भोजयेत् ॥ ४६ ॥

अेवं त्वदरुतः कुर्याद्वाद्यशाखं पयोप्रतः ।
उरैराधनं ढोममर्दणं द्विजतर्पणम् ॥ ४७ ॥

प्रतिपद्दिनमारुत्य यावच्छुक्लत्रयोदशी ।
ब्रह्मचर्यमधःस्वप्नं स्नानं त्रिषवणं चरेत् ॥ ४८ ॥

वर्जयेदसदालापं भोगानुश्यावयांस्तथा ।
अर्द्धिस्तः सर्वभूतानां वासुदेवपरायणः ॥ ४९ ॥

त्रयोदश्यामथो विषणोः स्नापनं पञ्चकैर्विभोः ।
कारयेच्छास्त्रदृष्टेन विधिना विधिकोविदैः ॥ ५० ॥

पूजां य मडतीं कुर्याद्विद्वित्शाठ्यविवर्जितः ।
 यरुं निरुप्य पयसि शिपिविष्टाय विष्णवे ॥ ५१ ॥
 शूतेन तेन पुरुषं यजेत सुसमाहितः ।
 नैवेद्यं यातिगुणवद्दधात्पुरुषतुष्टिदम् ॥ ५२ ॥
 आचार्यं ज्ञानसम्पन्नं वस्त्राभरणधेनुभिः ।
 तोषयेद्दृत्विजश्चैव तद्विद्ध्याराधनं उरेः ॥ ५३ ॥
 भोजयेत्तान् गुणवता सदन्नेन शुचिस्मिते ।
 अन्यांश्च ब्राह्मणान् शक्या ये य तत्र समागताः ॥ ५४ ॥
 दक्षिणां गुरवे दद्यादृत्विग्भ्यश्च यथार्हतः ।
 अन्नाद्येनाश्रपाकांश्च प्रीणयेत्समुपागतान् ॥ ५५ ॥
 भुक्तवत्सु य सर्वेषु दीनान्धकृपाणेषु य ।
 विष्णोस्तत्प्रीणानं विद्वान् भुञ्जत सलु बन्धुभिः ॥ ५६ ॥
 नृत्यवादित्रगीतैश्च स्तुतिभिः स्वस्तित्वायुकेः ।
 कारयेत्तत्कथाभिश्च पूजां भगवतोऽवलम्बम् ॥ ५७ ॥
 ऐतत्प्रयोजनं नाम पुरुषाराधनं परम् ।
 पितामहेनाभिहितं मया ते समुदाहृतम् ॥ ५८ ॥
 त्वं यानेन मलाभागे सम्यक् श्रीर्णेन केशवम् ।
 आत्मना शुद्धभावेन नियतात्मा भज्ययम् ॥ ५९ ॥
 अयं वै सर्वयज्ञाप्यः सर्वव्रतमिति स्मृतम् ।
 तपःसारमिदं भद्रे दानं येश्वरतर्पणम् ॥ ६० ॥
 त एव नियमाः साक्षात् एव य यमोत्तमाः ।
 तपो दानं व्रतं यज्ञो येन तुष्यत्यधोक्षजः ॥ ६१ ॥
 तस्मादेतद्ब्रतं भद्रे प्रयता श्रद्धया यर ।
 भगवान् परितुष्टस्ते वरानाशु विधास्यति ॥ ६२ ॥
 इति श्रीमद्भागवते मलापुराणे पारमहंस्यां सम्भितायां
 अष्टमस्कन्धे अदितिपयोजनकथनं नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ सप्तदशोऽध्यायः - १७ ॥

श्रीशुक उवाच

धृत्युक्ता सादिति राजन् स्वभर्त्रा कश्यपेन वै ।

अन्वतिष्ठद्भ्रतमिदं द्वादशाहमतन्द्रिता ॥ १ ॥

चिन्तयन्त्येकया बुद्ध्या मलापुरुषमीश्वरम् ।

प्रगृह्येन्द्रियदृष्टाश्चान् मनसा बुद्धिसारथिः ॥ २ ॥

मनश्चैकाग्रया बुद्ध्या भगवत्यभिलात्मनि ।

वासुदेवे समाधाय यथारु पयोध्रतम् ॥ ३ ॥

तस्याः प्रादुरभूतात भगवानादिपुरुषः ।

पीतवासाश्चतुर्बाहुः शङ्खचक्रगदाधरः ॥ ४ ॥

तं नेत्रगोचरं वीक्ष्य सलसोत्थाय सादरम् ।

ननाम भुवि कायेन दण्डवत्प्रीतिविह्वला ॥ ५ ॥

सोत्थाय बभ्रुवाञ्जलिरीडितुं स्थिता

नोत्सेह आनन्दजलाकुलेक्षणा ।

बभ्रूव तूष्णीं पुलकाकुलाकृति-

स्तदर्शनात्युत्सवगात्रवेपथुः ॥ ६ ॥

प्रीत्या शनैर्गद्गदया गिरा हरिं

तुष्टाव सा देव्यदितिः कुञ्जद्वल ।

उद्गीक्षती सा पिबतीव यक्षुषा

रमापतिं यज्ञापतिं जगत्पतिम् ॥ ७ ॥

अदितिरुवाच

यज्ञेश यज्ञपुरुषाभ्युत तीर्थपाद

तीर्थश्रवः श्रवणामङ्गलनामधेय ।

आपन्नलोकवृजिनोपशमोदयाध

शं नः कृधीश भगवन्नसि दीननाथः ॥ ८ ॥

विश्वाय विश्वभवनस्थितिसंयमाय

स्वैरं गृहीतपुरुशक्तिगुणाय भूम्ने ।
स्वस्थाय शश्वदुपबृंहितपूर्वाब्धो-
व्यापादितात्मतमसे उरये नमस्ते ॥ ८ ॥

आयुः परं वपुरभीष्टमतुल्यलक्ष्मी-
र्धोर्भूरसाः सकलयोगगुणास्त्रिवर्गः ।
ज्ञानं य केवलमनन्त भवन्ति तुष्टा-
त्त्वतो नृणां किमु सपत्न्यायादिराशीः ॥ १० ॥

श्रीशुक उवाच
अदित्यैवं स्तुतो राजन् भगवान् पुष्करेक्षाणः ।
क्षेत्रज्ञः सर्वभूतानामिति डोवाय भारत ॥ ११ ॥

श्रीभगवानुवाच
देवमातर्भवत्या मे विज्ञातं चिरकाङ्क्षितम् ।
यत्सपत्नैर्दृतश्रीणां व्यावितानां स्वधामतः ॥ १२ ॥
तान् विनिर्जित्य समरे दुर्मदानसुरर्षभान् ।
प्रतिलब्धजयश्रीभिः पुत्रैरिच्छस्युपासितुम् ॥ १३ ॥
छन्द्रज्येष्ठैः स्वतनयैर्दतानां युधि विद्विषाम् ।
स्त्रियो रुदन्तीरासाद्य द्रष्टुमिच्छसि दुःप्तिताः ॥ १४ ॥

आत्मजान् सुसमृद्धांस्त्वं प्रत्याहृतयशःश्रियः ।
नाकपृष्ठमधिष्ठाय क्रीडतो द्रष्टुमिच्छसि ॥ १५ ॥

प्रायोऽधुना तेऽसुरयूथनाथा
अपारणीया छति देवि मे मतिः ।
यत्तेऽनुकूलेश्वरविप्रगुमा
न विक्रमस्तत्र सुप्तं ददाति ॥ १६ ॥

अथाप्युपायो मम देवि चिन्त्यः
सन्तोषितस्य प्रतयर्थया ते ।
ममार्यनं नार्हति गन्तुमन्यथा
श्रद्धानुरूपं क्लृप्तेतुक्त्वात् ॥ १७ ॥

त्वयार्थितश्चाहमपत्यगुमये
पयोप्रतेनानुगुणं समीडितः ।

स्वांशेन पुत्रत्वमुपेत्य ते सुतान्
 गोमास्मि मारीचतपस्यधिष्ठितः ॥ १८ ॥
 उपधाव पतिं भद्रे प्रजापतिमकल्मषम् ।
 मां य भावयती पत्यावेवं रूपमवस्थितम् ॥ १९ ॥
 नैतत्परस्मा आप्थेयं पृष्टयापि कथञ्चन ।
 सर्वं सम्पद्यते देवि देवगुण्यं सुसंवृतम् ॥ २० ॥
 श्रीशुक उवाच
 अेतावदुक्त्वा भगवांस्तत्रैवान्तरधीयत ।
 अदितिर्दुर्लभं लब्ध्वा उदरेर्जन्मात्मनि प्रभोः ॥ २१ ॥
 उपाधावत्पतिं भक्त्या परया कृतकृत्यवत् ।
 स वै समाधियोगेन कश्यपस्तदबुध्यत ॥ २२ ॥
 प्रविष्टमात्मनि उदरेशं ज्यवितथेक्ष्णः ।
 सोऽदित्यां वीर्यमाधत्त तपसा शिरसम्भृतम् ।
 समाहितमना राजन् दारुण्यग्निं यथानिवः ॥ २३ ॥
 अदितेर्धिष्ठितं गर्भं भगवन्तं सनातनम् ।
 उदरैयगर्भो विज्ञाय समीडे गुण्यनामभिः ॥ २४ ॥
 ब्रह्मोवाच
 जयोरुगाय भगवन्नुरुकम नमोऽस्तु ते ।
 नमो ब्रह्मण्यदेवाय त्रिगुणाय नमो नमः ॥ २५ ॥
 नमस्ते पृथ्निगर्भाय वेदगर्भाय वेधसे ।
 त्रिनाभाय त्रिपृष्ठाय शिपिविष्टाय विष्णवे ॥ २६ ॥
 त्वमादिरन्तो भुवनस्य मध्य-
 मनन्तशक्तिं पुरुषं यमाहुः ।
 कालो भवानाक्षिपतीश विश्वं
 स्रोतो यथान्तः पतितं गभीरम् ॥ २७ ॥
 त्वं वै प्रजानां स्थिरजङ्गमानां
 प्रजापतीनामसि सम्भविष्णुः ।
 द्विवौकसां देव द्विविश्रुतानां
 परायणं नौरिव मज्जतोऽप्यु ॥ २८ ॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સમ્હિતાયાં
અષ્ટમસ્કન્ધે વામનપ્રાદુર્ભવિ સમદશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૭ ॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ અષ્ટાદશોડધ્યાયઃ - ૧૮ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ

ઇત્યં વિરિચ્યસ્તુતકર્મવીર્યઃ

પ્રાદુર્ભૂવામૃતભૂરદિત્યામ્ ।

ચતુર્ભુજઃ શઙ્ખગદાબ્જચક્રઃ

પિશઙ્ગવાસા નલિનાયતેક્ષણઃ ॥ ૧ ॥

શ્યામાવદાતો ઝષરાજકુણ્ડલ-

ત્વિષોલ્લસચ્છ્રીવદનામ્બુજઃ પુમાન્ ।

શ્રીવત્સવક્ષા વલયાઙ્ગદોલ્લસ-

ત્કિરીટકાઞ્ચીગુણચારુનૂપુરઃ ॥ ૨ ॥

મધુવ્રતપ્રાતવિઘ્નૃચ્યા સ્વયા

વિરાજિતઃ શ્રીવનમાલયા હરિઃ ।

પ્રજાપતેર્વેશ્મતમઃ સ્વરોચિષા

વિનાશયન્ કણ્ઠનિવિષ્કૌસ્તુભઃ ॥ ૩ ॥

દિશઃ પ્રસેદુઃ સલિલાશયાસ્તદા

પ્રજાઃ પ્રહૃષ્ટા ઋતવો ગુણાન્વિતાઃ ।

ઘૌરન્તરિક્ષં ક્ષિતિરગ્નિજિહ્વા

ગાવો દ્વિજાઃ સઞ્જહ્વર્ણગાશ્ચ ॥ ૪ ॥

શ્રોણાયાં શ્રવણદ્વાદશ્યાં મુહૂર્તેઽભિજિતિ પ્રભુઃ ।

સર્વે નક્ષત્રતારાઘાશ્ચક્રુસ્તજ્જન્મ દક્ષિણામ્ ॥ ૫ ॥

દ્વાદશ્યાં સવિતાતિષ્ઠન્મધ્યન્દિનગતો નૃપ ।

વિજયા નામ સા પ્રોક્તા યસ્યાં જન્મ વિદુર્હરેઃ ॥ ૬ ॥

शङ्खदुन्दुभयो नेदुर्मृदङ्गपाणवानकाः ।
 शिख्रवाहिनृत्याणां निर्घोषस्तुमुलोऽभवत् ॥ ७ ॥
 प्रीताश्चाप्सरसोऽनृत्यन् गन्धर्वप्रवरा जगुः ।
 तुष्टुवुर्मुनयो देवा मनवः पितरोऽग्रयः ॥ ८ ॥
 सिद्धविधाधरगाणाः सङ्किम्पुरुषकिन्नराः ।
 थारणा यक्षरक्षांसि सुपर्णा भुजगोत्तमाः ॥ ९ ॥
 गायन्तोऽतिप्रशंसन्तो नृत्यन्तो विबुधानुगाः ।
 अदित्या आश्रमपदं कुसुमैः समवाकिरन् ॥ १० ॥
 दृष्ट्वादितिस्तं निजगर्भसम्भवं
 परं पुमांसं मुदमाप विस्मिता ।
 गृहीतदेहं निजयोगमायया
 प्रजापतिश्चाह जयेति विस्मितः ॥ ११ ॥
 यत्तद्भ्रुपर्भाति विभूषणायुधै-
 रव्यक्तशिद्यक्तमधारयद्भ्रुरिः ।
 बभूव तेनैव स वामनो वटुः
 सम्भश्यतोर्दिव्यगतिर्यथा नटः ॥ १२ ॥
 तं वटुं वामनं दृष्ट्वा मोदमाना मदर्षयः ।
 कर्माणि कारयामासुः पुरस्कृत्य प्रजापतिम् ॥ १३ ॥
 तस्योपनीयमानस्य सावित्री सविताश्रवीत् ।
 बृहस्पतिर्ब्रह्मसूत्रं मेभवां कश्यपोऽददात् ॥ १४ ॥
 ददौ कृष्णाङ्गिनं भूमिर्दण्डं सोमो वनस्पतिः ।
 कौपीनाच्छादनं माता द्यौश्छत्रं जगतः पतेः ॥ १५ ॥
 कमाण्डलुं वेदगर्भः कुशान् सप्तर्षयो ददुः ।
 अक्षमालां मडाराज सरस्वत्यव्ययात्मनः ॥ १६ ॥
 तस्मा षट्युपनीताय यक्षराट् पान्त्रिकामदात् ।
 भिक्षां भगवती साक्षाद्गुमादादम्बिका सती ॥ १७ ॥
 स ब्रह्मवर्षसेनैवं सभां सम्भावितो वटुः ।

अहमर्षिगणसञ्जुष्टामत्यरोयत मार्षिः ॥ १८ ॥

समिद्धमालितं वह्निं कृत्वा परिसमूहनम् ।

परिस्तीर्य समभ्यर्थ्य समिद्भिरजुडोद्भूविजः ॥ १९ ॥

श्रुत्वाश्वमेधैर्यजमानमूर्जितं

बलिं भृगूणाभुपकल्पितैस्ततः ।

जगाम तत्राभिलसारसम्भृतो

भारेण गां सन्नमयन् पदे पदे ॥ २० ॥

तं नर्मदायास्तट उत्तरे बलेः

य ऋत्विजस्ते भृगुकथ्यसंज्ञके ।

प्रवर्तयन्तो भृगवः कतूतमं

व्ययक्षतारदुदितं यथा रविम् ॥ २१ ॥

त ऋत्विजो यजमानः सदस्या

उत्त्विषो वामनतेजसा नृप ।

सूर्यः किलायात्युत वा विभावसुः

सनत्सुमारोऽथ दिदृक्षया कतोः ॥ २२ ॥

इत्थं सशिष्येषु भृगुष्वनेकधा

वितर्क्यमाणो भगवान् स वामनः ।

छत्रं सदण्डं सजलं कमाण्डुं

विवेश बिल्लद्धयमेधवाटम् ॥ २३ ॥

मौञ्ज्या मेधलया वीतमुपवीताङ्गिनोत्तरम् ।

जटिलं वामनं विप्रं मायामाणवकं उरिम् ॥ २४ ॥

प्रविष्टं वीक्ष्य भृगवः सशिष्यास्ते सडाग्निभिः ।

प्रत्यगृह्णन् समुत्थाय सङ्क्षिप्तास्तस्य तेजसा ॥ २५ ॥

यजमानः प्रमुदितो दर्शनीयं मनोरमम् ।

उपानुउपावययं तस्मा आसनमाडरत् ॥ २६ ॥

स्वागतेनाभिनन्धाय पादौ भगवतो बलिः ।

अवनिजयार्थयामास मुक्तसङ्गमनोरमम् ॥ २७ ॥

तत्पादशौचं जनकत्वभाषणं

स धर्मविन्मूर्ध्न्येधधात्सुमङ्गलम् ।

यद्देवदेवो गिरिशश्चन्द्रमौलिः

धधार मूर्ध्ना परया य भक्त्या ॥ २८ ॥

बलिरुवाच

स्वागतं ते नमस्तुभ्यं ब्रह्मन् किं करवाम ते ।

ब्रह्मर्षीणां तपः साक्षान्मन्ये त्वाऽऽर्यं वपुर्धरम् ॥ २९ ॥

अध नः पितरस्तृप्ता अध नः पावितं कुलम् ।

अध स्विष्टः कतुरयं यद्भवानागतो गृहान् ॥ ३० ॥

अधाग्रयो मे सुदुता यथाविधि

द्विजात्मज त्वय्यरणावनेजनैः ।

उतांउसो वारिभिरियं य भूरुडो

तथा पुनीता तनुभिः पदैस्तव ॥ ३१ ॥

यद्यद्भटो वाञ्छसि तत्प्रतीच्छ मे

त्वामर्थिनं विप्रसुतानुतर्कये ।

गां काञ्चनं गुणवद्धाम मृष्टं

तथात्रपेयमुत वा विप्रकन्याम् ।

ग्रामान् समृद्धांस्तुरगान् गजान् वा

रथांस्तथार्द्धत्तम सम्प्रतीच्छ ॥ ३२ ॥

एति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां सन्धितायामष्टमस्कन्धे

वामनप्रादुर्भावे बलिवामनसंवादे अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ ओङ्कोनविंशोऽध्यायः - १९ ॥

श्रीशुक उवाच

एति वैरोचनेर्वाङ्मं धर्मयुक्तं स सूनृतम् ।

निशम्य भगवान् प्रीतः प्रतिनन्दैदमब्रवीत् ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच

वयस्तवैतज्जनदेव सूनृतं

कुलोचितं धर्मयुतं यशस्करम् ।

यस्य प्रभाषां भृगवः साम्पराये

पितामहः कुलवृद्धः प्रशान्तः ॥ २ ॥

न ह्येतस्मिन् कुले कश्चिन्निःसत्त्वः कृपाणः पुमान् ।

प्रत्याख्याता प्रतिश्रुत्य यो वादाता द्विजतये ॥ ३ ॥

न सन्ति तीर्थे युधि यार्थिनार्थिताः

पराङ्मुखा ये त्वमनस्विनो नृपाः ।

युष्मत्कुले यद्यशसामलेन

प्रह्लाद उद्भाति यथोदुपः षे ॥ ४ ॥

यतो जातो छिरण्यक्षश्चरन्नेकं धर्मां महीम् ।

प्रतिवीरं दिग्विजये नाविन्दत गदायुधः ॥ ५ ॥

यं विनिर्जित्य कृच्छ्रेण विष्णुः क्षमोद्धार आगतम् ।

नात्मानं जयिनं मेने तद्दीर्घं भूर्यनुस्मरन् ॥ ६ ॥

निशम्य तद्दधं भ्राता छिरण्यकशिपुः पुरा ।

उन्तुं भ्रातृलपं कुब्धो जगाम निलयं हरेः ॥ ७ ॥

तमायान्तं समालोक्य शूलपाणिं कृतान्तवत् ।

चिन्तयामास कालज्ञो विष्णुर्मायाविनां वरः ॥ ८ ॥

यतो यतोऽहं तत्रासौ मृत्युः प्राणभृतामिव ।

अतोऽहमस्य हृदयं प्रवेक्ष्यामि परागृहः ॥ ९ ॥

अेवं स निश्चित्य रिपोः शरीर-

माधावतो निर्विदिशेऽसुरेन्द्र ।

श्वासानिलान्तर्हितसूक्ष्मदेह-

स्तत्प्राणरन्ध्रेण विविश्रयेताः ॥ १० ॥

स तन्निडेत्तं परिमृश्य शून्य-

मपश्यमानः कुपितो ननाद ।

क्षमां धां दिशः षं विवरान् समुद्रान्

विष्णुं विचिन्वन् न ददर्श वीरः ॥ ११ ॥

अपश्यन्निति लोवाय मयान्विष्टमिदं जगत् ।

भ्रातृला मे गतो नूनं यतो नावर्तते पुमान् ॥ १२ ॥

वैशानुबन्ध येतावानामृत्योरिड द्देडिनाम् ।
अज्ञानप्रभवो मन्युरलम्मानोपभुङ्क्षितः ॥ १३ ॥

पिता प्रह्लादपुत्रस्ते तद्विद्वान् द्विजवत्सवः ।
स्वमायुद्विजलिङ्गोभ्यो देवेभ्योऽदात्स यायितः ॥ १४ ॥

भवानायरितान् धर्मानास्थितो गृधमेधिभिः ।
ब्राह्मणैः पूर्वजैः शूरैरन्यैश्चोद्गमकीर्तिभिः ॥ १५ ॥

तस्मात्त्वत्तो मडीभीषद्गणोऽलं वरदर्थभात् ।
पदानि त्रीणि दैत्येन्द्र सम्मितानि पदा मम ॥ १६ ॥

नान्यत्ते कामये राजन् वदान्याज्जगदीश्वरात् ।
नैनः प्राप्नोति वै विद्वान् यावदर्थप्रतिग्रहः ॥ १७ ॥

बलिरुवाच

अहो ब्राह्मणशदायाद वाचस्ते वृद्धसम्मताः ।
त्वं बावो बालिशमतिः स्वार्थं प्रत्युबुधो यथा ॥ १८ ॥

मां वयोभिः समाराध्य लोकानामेकमीश्वरम् ।
पदत्रयं वृणीते योऽबुद्धिमान् द्वीपदाशुषम् ॥ १९ ॥

न पुमान् मामुपप्रज्य भूयो यायितुमर्हति ।
तस्माद्भृत्तिकरीं भूमिं वटो कामं प्रतीच्छ मे ॥ २० ॥

श्रीभगवानुवाच

यावन्तो विषयाः प्रेष्ठास्त्रिलोक्यामजितेन्द्रियम् ।
न शक्नुवन्ति ते सर्वे प्रतिपूरयितुं नृप ॥ २१ ॥

त्रिभिः कमैरसन्तुष्टो द्वीपेनापि न पूर्यते ।
नववर्षसमेतेन समद्वीपवरेच्छया ॥ २२ ॥

सप्तद्वीपाधिपतयो नृपा वैन्यगयादयः ।
अर्थैः कामैर्गता नान्तं तृषणाया षति नः श्रुतम् ॥ २३ ॥

यदृच्छयोपपन्नेन सन्तुष्टो वर्तते सुभम् ।
नासन्तुष्टस्त्रिभिर्लोकैरजितात्मोपसादितैः ॥ २४ ॥

पुंसोऽयं संसृतेर्लतुरसन्तोषोऽर्थकामयोः ।

यद्दृश्योपपन्नेन सन्तोषो मुक्तये स्मृतः ॥ २५ ॥

यद्दृष्ट्वावाभतुष्टस्य तेजो विप्रस्य वर्धते ।

तत्प्रशाभ्यत्यसन्तोषादभसेवाशुशुक्लाणिः ॥ २६ ॥

तस्मात्त्रीणि पदान्येव वृशो त्वद्दरदर्षभात् ।

येतावतैव सिद्धोऽलं वित्तं यावत्प्रयोजनम् ॥ २७ ॥

श्रीशुक उवाच

धृत्युक्तः स ङसत्राङ् वाञ्छातः प्रतिगृह्यताम् ।

वामनाय मर्डी दातुं जग्राङ् जलभाजनम् ॥ २८ ॥

विष्णवे क्ष्मां प्रदास्यन्तमुशना असुरेश्वरम् ।

जानंश्चिकीर्षितं विष्णोः शिष्यं प्राङ् विदां वरः ॥ २९ ॥

शुक उवाच

अेष वैरोचने साक्षाद्भगवान् विष्णुरव्ययः ।

कश्यपाददितेर्जातो देवानां कार्यसाधकः ॥ ३० ॥

प्रतिश्रुतं त्वयैतस्मै यदनर्थमजानता ।

न साधु मन्ये दैत्यानां मखानुपगतोऽनयः ॥ ३१ ॥

अेष ते स्थानमैश्वर्यं श्रियं तेजो यशः श्रुतम् ।

दास्यत्याच्छिद्य शकाय मायाभाणवको ङरिः ॥ ३२ ॥

त्रिभिः ङमैरिभाँल्लोकान् विश्वकायः ङमिष्यति ।

सर्वस्वं विष्णवे दत्त्वा मूढ वर्तिष्यसे कथम् ॥ ३३ ॥

ङमतो गां पदैकेन द्वितीयेन द्विवं विभोः ।

भं य कायेन मङ्गता तार्तीयस्य कुतो गतिः ॥ ३४ ॥

निष्ठां ते नरके मन्ये ङ्यप्रदातुः प्रतिश्रुतम् ।

प्रतिश्रुतस्य योऽनीशः प्रतिपादयितुं भवान् ॥ ३५ ॥

न तद्दानं प्रशंसन्ति येन वृत्तिर्विपद्यते ।

दानं यज्ञस्तपः ङर्म लोके वृत्तिमतो यतः ॥ ३६ ॥

धर्माय यशसेऽर्थाय कामाय स्वजनाय य ।

पञ्चथा विभजन् वित्तमिडामुत्र य मोदते ॥ ३७ ॥

अत्रापि बह्वैर्गीतं शृणु मेऽसुरसत्तम ।

सत्यमोमिति यत्प्रोक्तं यन्नेत्याख्यानं छि तत् ॥ ३८ ॥
 सत्यं पुष्पकृतं विद्यादात्मवृक्षस्य गीयते ।
 वृक्षेऽञ्जवति तत्र स्थादन्तं मूलमात्मनः ॥ ३९ ॥
 तद्यथा वृक्ष उन्मूलः शुष्यत्युद्धर्ततेऽथिरात् ।
 अेवं नष्टान्तः सद्य आत्मा शुष्येन्न संशयः ॥ ४० ॥
 पराग्रिक्तमपूर्णा वा अक्षरं यत्तदोमिति ।
 यत्किञ्चिदोमिति भ्रूयात्तेन सिष्येत वै पुमान् ।
 भिक्षवे सर्वमो कुर्वन् नालं कामेन यात्मने ॥ ४१ ॥
 अथैतत्पूर्वमभ्यात्मं यच्च नेत्यन्तं वयः ।
 सर्वं नेत्यन्तं भ्रूयात्स दृष्टीर्तिः श्वसन् मृतः ॥ ४२ ॥
 स्त्रीषु नर्मविवाडे च वृत्त्यर्थे प्राणसङ्कटे ।
 गोब्राह्मणार्थे हिंसायां नान्तं स्याज्जुगुप्सितम् ॥ ४३ ॥
 एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां सम्भितायां
 अष्टमस्कन्धे वामनप्रादुर्भावे ओकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ विंशोऽध्यायः - २० ॥

श्रीशुक उवाच
 बलिरैवं गृहपतिः कुलाचार्येण भाषितः ।
 तूष्णीं भूत्वा क्षाणं राजन्नुवायावडितो गुरुम् ॥ १ ॥
 बलिरुवाच
 सत्यं भगवता प्रोक्तं धर्मोऽयं गृहमेधिनाम् ।
 अर्थं कामं यशो वृत्तिं यो न भाषेत कर्त्तव्यम् ॥ २ ॥
 स याहं वित्तलोभेन प्रत्यायक्षे कथं द्विजम् ।
 प्रतिश्रुत्य ददामीति प्राह्लादिः कितवो यथा ॥ ३ ॥
 न ह्यसत्यात्परोऽधर्मं एति होवाच भूरियम् ।

सर्वं सोढुमलं मन्ये ऋतेऽलीकपरं नरम् ॥ ४ ॥
 नाढं बिभेमि निरयान्नाधन्यादसुभार्णवात् ।
 न स्थानस्थवनान्मृत्योर्यथा विप्रप्रलम्भनात् ॥ ५ ॥
 यद्यद्वास्यति लोकेऽस्मिन् सम्परेतं धनादिकम् ।
 तस्य त्यागे निमित्तं किं विप्रस्तुष्येन्न तेन येत् ॥ ६ ॥
 श्रेयः कुर्वन्ति भूतानां साधवो दृस्त्यजासुभिः ।
 दध्यङ् शिबिप्रभृतयः को विकल्पो धरादिषु ॥ ७ ॥
 वैरियं बुभुजे ब्रह्मन् दैत्येन्द्रैरनिवर्तिभिः ।
 तेषां कालोऽग्रसील्लोकान् न यशोऽधिगतं भुवि ॥ ८ ॥
 सुलभा युधि विप्रर्षे ह्यनिवृत्तास्तनुत्यजः ।
 न तथा तीर्थं आयाते श्रद्धया ये धनत्यजः ॥ ९ ॥
 मनस्विनः कारुणिकस्य शोभनं
 यदर्थिकामोपनयेन दुर्गतिः ।
 कुतः पुनर्ब्रह्मविदां भवादृशां
 ततो वटोरस्य ददामि वाञ्छितम् ॥ १० ॥
 यजन्ति यज्ञाकतुभिर्यमादृता
 भवन्त आम्नायविधानकोविदाः ।
 स एव विषगुर्वरदोऽस्तु वा परो
 दास्याभ्यमुष्मै क्षितिमीप्सितां मुने ॥ ११ ॥
 यद्यप्यसावधर्मेण मां बध्नीयादनागसम् ।
 तथाप्येनं न छिंसिष्ये भीतं ब्रह्मतनुं रिपुम् ॥ १२ ॥
 शेष वा उत्तमश्रोको न जिडासति यद्यशः ।
 उत्वा मैनां उर्रेद्युष्टे शयीत निडतो मया ॥ १३ ॥
 श्रीशुक उवाच
 एवमश्रद्धितं शिष्यमनादेशकरं गुरुः ।
 शशाप दैवप्रदितः सत्यसन्धं मनस्विनम् ॥ १४ ॥
 दृढं पण्डितमान्यज्ञः स्तब्धोऽस्यस्मदुपेक्षया ।
 मञ्छासनातिगो यस्त्वमचिराद्ब्रह्मस्यसे श्रियः ॥ १५ ॥

अेवं शमः स्वगुरुणा सत्यान्न यलितो मडान् ।
 वामनाय ददावेनामर्थित्वोदकपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विन्ध्यावलिस्तदाऽऽगत्य पत्नी जालकमालिनी ।
 आनिन्धे कलशं डैममवनेजन्धपां भृतम् ॥ १७ ॥
 यजमानः स्वयं तस्य श्रीमत्याद्युगं मुदा ।
 अवनिज्यावडम्भिर्घ्नित्तदपो विश्वपावनीः ॥ १८ ॥
 तदासुरेन्द्रं द्विवि देवतागणाः
 गन्धर्वविद्याधरसिद्धयाराणाः ।
 तत्कर्म सर्वेऽपि गृणन्त आर्जवं
 प्रसूनवर्षैर्वृषुर्मुद्यान्विताः ॥ १९ ॥
 नेदुर्मुहुर्दुर्दुभयः सडस्रशो
 गन्धर्वकिम्भूरुषडिन्नरा जगुः ।
 मनस्विनानेन कृतं सुदुष्करं
 विद्वानदाद्यद्रिपवे जगत्त्रयम् ॥ २० ॥
 तद्भामनं उपमवर्धताद्भुतं
 डरेरनन्तस्य गुणत्रयात्मकम् ।
 भूः षं द्विशो धौर्विवराः पयोधय-
 स्तिर्यङ् नृदेवा ऋषयो यदासत ॥ २१ ॥
 काये बलिस्तस्य मडाविलभूतेः
 सडत्विगार्यार्थसदस्य अेतत् ।
 ददृश विभ्रं त्रिगुणं गुणात्मके
 भूतेन्द्रियार्थाशयज्जवयुक्तम् ॥ २२ ॥
 रसामयष्टाङ्घ्रितलेऽथ पादयोः
 मडीं मडीभ्रान् पुरुषस्य जङ्घयोः ।
 पतत्रिणो जानुनि विश्वमूर्ते-
 उर्वोर्गाणं मारुतमिन्द्रसेनः ॥ २३ ॥
 सन्ध्यां विभोर्वाससि गुड्य औक्ष-
 त्रजपतीन् जघने आत्ममुष्यान् ।
 नाभ्यां नभः कुक्षिषु सप्तसिन्धू-

नुरुङ्गमस्योरसि यक्ष्मालाम् ॥ २४ ॥

लृद्यङ्ग धर्मं स्तनयोर्मुंरादेः

ऋतं य सत्यं य मनस्यथेन्दुम् ।

श्रियं य वक्षस्यरविन्दुस्तां

कण्ठे य सामानि समस्तरेडान् ॥ २५ ॥

धन्द्रप्रधानानमरान् भुजेषु

तत्कार्ययोः ककुभो धौश्च मूर्ध्नि ।

केशेषु मेघान् श्वसनं नासिकाया-

मक्ष्णोश्च सूर्यं वदने य वक्त्रिम् ॥ २६ ॥

वाण्यां य छन्दांसि रसे जलेशं

भ्रुवोर्निषेधं य विधिं य पक्ष्मसु ।

अलश्च रात्रिं य परस्य पुंसो

मन्युं ललाटेऽधर ओव लोभम् ॥ २७ ॥

स्पर्शं य कामं नृप रेतसोऽम्भः

पृष्ठे त्वधर्मं क्मणेषु यज्ञम् ।

छायासु मृत्युं लसिते य मायां

तनूरुल्लेष्पोषधिजातयश्च ॥ २८ ॥

नदीश्च नाडीषु शिला नप्पेषु

भुद्धावजं देवगणान् ऋषींश्च ।

प्राणेषु गात्रे स्थिरजङ्गमानि

सर्वाणि भूतानि ददर्श वीरः ॥ २९ ॥

सर्वात्मनीदं भुवनं निरीक्ष्य

सर्वेऽसुराः कश्मलमापुरङ्ग ।

सुदृशं यङ्गमसज्यतेजो

धनुश्च शार्ङ्गं स्तनयित्त्वधोषम् ॥ ३० ॥

पर्जन्यधोषो जलजः पाञ्चजन्यः

कौमोदकी विष्णुगदा तरस्विनी ।

विधाधरोऽसिः शतचन्द्रयुक्त-

स्तूणोत्तमावक्षयसायकौ य ॥ ३१ ॥

सुनन्दमुभ्या उपतस्थुरीशं
 पार्षदमुभ्याः सङ्गलोकपालाः ।
 स्फुरत्खिरीटाङ्गदमीनकुण्डल-
 श्रीवत्सरत्नोत्तममेभलाम्बरैः ॥ ३२ ॥

मधुघ्नतस्त्रग्वनमालया वृत्तो
 रराज राजन् भगवानुरुकुम्भः ।
 क्षितिं पदैकेन भलेर्वियङ्कमे
 नभः शरीरेण दिशश्च आङ्गुलिः ॥ ३३ ॥

पदं द्वितीयं क्वमत्स्त्रिविष्टपं
 न वै तृतीयाय तदीयमएवपि ।
 उरुकम्भस्याङ्गिरोपर्युपर्यथो
 मङ्गनाभ्यां तपसः परं गतः ॥ ३४ ॥

एति श्रीमद्भागवते मङ्गापुराणे पारमहंस्यां सम्भिताया-
 मष्टमस्कन्धे विश्वरूपदर्शनं नाम विंशोऽध्यायः ॥ २० ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अेकविंशोऽध्यायः - २१ ॥

श्रीशुक उवाच
 सत्यं समीक्ष्याञ्जलवो नभेन्दुलि-
 र्तस्वधामद्युतिरावृत्तोऽभ्यगात् ।
 मरीचिमिश्रा ऋषयो बृहद्भ्रताः
 सनन्दनाद्या नरदेव योगिनः ॥ १ ॥

वेदोपवेदा नियमान्विता यमा-
 स्तर्केतिहासाङ्गपुराणसंछिताः ।
 ये यापरे योगसमीरदीपित-
 ज्ञानाग्निना रन्धितकर्मकल्मषाः ।
 ववन्दिरे यत्स्मरणानुभावातः

स्वायम्भुवं धाम गता अकर्मकम् ॥ २ ॥

अथाद्दधये प्रोन्नमिताय विष्णो-
रुपाडरत्पद्मभवोऽर्द्धलौकिकम् ।
समर्थं भक्त्याभ्यगृणाच्छुश्रिवा
यन्नाभिपङ्कुरुडसम्भवः स्वयम् ॥ ३ ॥

धातुः कमण्डलुजलं तद्गुरुकमस्य
पादावनेजनपवित्रतया नरेन्द्र ।
स्वर्धुन्यभून्नभसि सा पतती निमार्ष्टि
लोकत्रयं भगवतो विशदेव कीर्तिः ॥ ४ ॥

ब्रह्माद्यो लोकनाथाः स्वनाथाय समादृताः ।
सानुगा बलिमाजङ्घुः सङ्घिमात्मविभूतये ॥ ५ ॥

तोयैः समर्द्धलैः स्रग्भिर्दिव्यगन्धानुलेपनैः ।
धूपैर्दीपैः सुरभिर्भिर्वाजाक्षतङ्गलाङ्गुरैः ॥ ६ ॥

स्तवनैर्जयशब्दैश्च तद्दीर्यमडिमाङ्गितैः ।
नृत्यवादित्रगीतैश्च शङ्खधुन्दुभिनिःस्वनैः ॥ ७ ॥

जाम्भवान् ऋक्षराजस्तु भेरीशब्दैर्मनोजवः ।
विजयं दिक्षु सर्वासु मडोत्सवमघोषयत् ॥ ८ ॥

मडीं सर्वां हृतां दृष्ट्वा त्रिपदव्याजयाञ्जया ।
उच्युः स्वभर्तुरसुरा दीक्षितस्यात्यमर्षिताः ॥ ९ ॥

न वा अयं ब्रह्मभन्धुर्विष्णुर्मायाविनां वरः ।
द्विजगुपप्रतिच्छन्नो देवकार्यं विधीर्षति ॥ १० ॥

अनेन यायमानेन शत्रुणा वटुगुपिणा ।
सर्वस्वं नो हृतं भर्तुर्न्यस्तदण्डस्य बर्हिषि ॥ ११ ॥

सत्यप्रतस्य सततं दीक्षितस्य विशेषतः ।
नानृतं भाषितुं शक्यं ब्रह्मण्यस्य दयावतः ॥ १२ ॥

तस्मादस्य वधो धर्मो भर्तुः शुश्रूषां य नः ।
धत्यायुधानि जगृहुर्भलेरनुयारासुराः ॥ १३ ॥

ते सर्वे वामनं हन्तुं शूलपट्टिशपाशयः ।

अनिच्छतो बले राजन् प्राद्रवन् ज्ञातमन्धवः ॥ १४ ॥

तानभिद्रवतो दृष्ट्वा दितिजानीकपान् नृप ।

प्रडस्थानुयरा विष्णोः प्रत्यषेधन्नुदायुधाः ॥ १५ ॥

नन्दः सुनन्दोऽथ जयो विजयः प्रबलो बलः ।

कुमुदः कुमुदाक्षश्च विष्वक्सेनः पतत्रिराट् ॥ १६ ॥

जयन्तः श्रुतदेवश्च पुष्पदन्तोऽथ सात्वतः ।

सर्वे नागायुतप्राणाश्चमू ते जघ्मुरासुरीम् ॥ १७ ॥

उन्यमानान् स्वकान् दृष्ट्वा पुरुषानुयरैर्बलिः ।

वारयामास संरब्धान् काव्यशापमनुस्मरन् ॥ १८ ॥

डे विप्रचित्ते डे राडो डे नेमे श्रूयतां वयः ।

मा युध्यत निवर्तध्वं न नः कालोऽयमर्थकृत् ॥ १९ ॥

यः प्रभुः सर्वभूतानां सुप्रदुग्भोपपत्तये ।

तं नातिवर्तितुं दैत्याः पौरुषैरीश्वरः पुमान् ॥ २० ॥

यो नो भवाय प्रागासीदभवाय द्विवीकसाम् ।

स एव भगवानधे वर्तते तद्विपर्ययम् ॥ २१ ॥

अलेन सञ्चिवैर्बुद्ध्या दुर्गेर्भन्नौषधादिभिः ।

सामादिभिरुपायैश्च कालं नात्येति वै जनः ॥ २२ ॥

भवद्भिर्निर्जिता ल्येते अडुशोऽनुयरा उरेः ।

दैवेन्द्रैस्त एवाधे युधि जित्वा नदन्ति नः ॥ २३ ॥

अेतान् वयं विजेष्यामो यदि दैवं प्रसीदति ।

तस्मात्कालं प्रतीक्षध्वं यो नोऽर्थत्वाय कल्पते ॥ २४ ॥

श्रीशुक उवाच

पत्युर्निगदितं श्रुत्वा दैत्यदानवयूथपाः ।

रसां निर्विविशू राजन् विष्णुपार्षदताडिताः ॥ २५ ॥

अथ ताक्ष्यसुतो ज्ञात्वा विराट् प्रभुयिर्कीर्षितम् ।

अबन्ध वारुणैः पार्श्वैर्बलिं सौत्येऽलनि कृतौ ॥ २६ ॥

डाडाकारो मडानासीद्रोदस्थोः सर्वतोद्विशम् ।

निगृह्यमाणोऽसुरपतौ विष्णुना प्रभविविष्णुना ॥ २७ ॥

तं बह्वं वारुणैः पाशैर्भगवानाह वामनः ।
 नष्टश्रियं स्थिरप्रज्ञमुदारयशसं नृप ॥ २८ ॥
 पदानि त्रीणि दत्तानि भूमेर्मध्यं त्वयासुर ।
 द्वाभ्यां कान्ता मही सर्वा तृतीयमुपकल्पय ॥ २९ ॥
 यावत्तपत्यसौ गोभिर्यावद्विन्दुः सङ्घोडुभिः ।
 यावद्भ्रषति पर्जन्यस्तावती भूरियं तव ॥ ३० ॥
 पट्टेकेन मयाकान्तो भूर्लोकः षं दिशस्तनोः ।
 स्वर्लोकस्तु द्वितीयेन पश्यतस्ते स्वमात्मना ॥ ३१ ॥
 प्रतिश्रुतमदातुस्ते निरये वास षष्यते ।
 विश त्वं निरयं तस्माद्गुरुणा यानुभोदितः ॥ ३२ ॥
 वृथा मनोरथस्तस्य दूरे स्वर्गः पतत्यधः ।
 प्रतिश्रुतस्यादानेन योऽर्थिनं विप्रलम्भते ॥ ३३ ॥
 विप्रलब्धो ददामीति त्वयाहं याज्यमानिना ।
 तद्व्यलीककृत्वं भुङ्क्व निरयं कतिचित्समाः ॥ ३४ ॥
 एति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां
 संहितायामष्टमस्कन्धे वामनप्रादुर्भावे बलिनिग्राहो नामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ द्वाविंशोऽध्यायः - २२ ॥

श्रीशुक उवाच
 अ एवं विप्रकृतो राजन् बलिर्भगवतासुरः ।
 भिद्यमानोऽप्यभिन्नात्मा प्रत्याहाविक्लवं वयः ॥ १ ॥
 बलिरुवाच
 यद्भुत्तमश्लोक भवान् ममेरितं
 वयो व्यलीकं सुरवर्य मन्यते ।

करोम्यृतं तन्न भवेत्प्रलम्भनं
पदं तृतीयं कुरु शीर्ष्णि मे निजम् ॥ २ ॥

बिभेमि नाढं निरयात्पद्युतो
न पाशभन्धाद्द्व्यसनाद्दुरत्यात् ।
नैवार्थकृच्छ्राद्भवतो विनिग्राहा-
दसाधुवादाद्भृशमुद्विजे यथा ॥ ३ ॥

पुंसां श्लाघ्यतमं मन्ये दण्डमर्त्तमार्षितम् ।
यं न माता पिता भ्राता सुदुष्टश्चादिशन्ति हि ॥ ४ ॥

त्वं नूनमसुराणां नः पारोक्ष्यः परमो गुरुः ।
यो नोऽनेकमदान्धानां विभ्रंशं यक्षुरादिशत् ॥ ५ ॥

यस्मिन् वैरानुबन्धेन व्यूढेन विबुधेतराः ।
भडवो लेभिरे सिद्धिं यामु डैकान्तयोगिनः ॥ ६ ॥

तेनाढं निगृहीतोऽस्मि भवता भूरिकर्मणा ।
भद्दश्च वारुणैः पाशैर्नातिग्रीडे न य व्यथे ॥ ७ ॥

पितामहो मे भवदीयसम्मतः
प्रह्लाद आविष्टतसाधुवादः ।
भवद्विपक्षेण विचित्रवैशसं
सम्प्रापितस्त्वत्परमः स्वपित्रा ॥ ८ ॥

किमात्मनानेन जहाति योऽन्ततः
किं रिज्यहारैः स्वजनाभ्यदस्युभिः ।
किं जायया संसृतिडेतुभूतया
मर्त्यस्य गेडैः किमिडायुषो व्ययः ॥ ९ ॥

एत्थं स निश्चित्य पितामहो मडा-
नगाधबोधो भवतः पादपद्मम् ।
ध्रुवं प्रपेदे ङ्यकुतोभयं जनाद्-
भीतः स्वपक्षक्षपाणस्य सत्तम ॥ १० ॥

अथाऽमप्यात्मरिपोस्तवान्तिडं
दैवेन नीतः प्रसभं त्याजितश्रीः ।
एदं कृतान्तान्तिडवर्तिं श्रुवितं

यथाध्रुवं स्तब्धमतिर्न बुध्यते ॥ ११ ॥

श्रीशुक उवाच

तस्येत्थं भाषमाणस्य प्रह्लादो भगवत्प्रियः ।

आजगाम कुरुश्रेष्ठ राकापतिरिवोत्थितः ॥ १२ ॥

तमिन्द्रसेनः स्वपितामहं श्रिया

विराजमानं नविनायतेक्षणम् ।

प्रांशुं पिशाङ्गाम्बरमञ्जनत्विषं

प्रलम्बबाहुं सुभगं समैक्षत ॥ १३ ॥

तस्मै बलिर्वारुणापाशयन्त्रितः

समर्द्धां नोपजहार पूर्ववत् ।

ननाम मूर्ध्नाश्रुविलोललयनः

सप्रीडनीयानमुजो बभूव ह ॥ १४ ॥

स तत्र डासीनमुदीक्ष्य सत्पतिं

सुनन्दनन्दाधनुर्गौरुपासितम् ।

उपेत्य भूमौ शिरसा मलामना

ननाम मूर्ध्ना पुलकाश्रुविकलवः ॥ १५ ॥

प्रह्लाद उवाच

त्वयैव दत्तं पदमैन्द्रमूर्ध्नि

हृतं तदेवाध तथैव शोभनम् ।

मन्ये मलानस्य कृतो ऽयनुग्रहो

विभ्रंशितो यच्छ्रिय आत्ममोहनात् ॥ १६ ॥

यथा हि विद्वानपि मुख्यते यत-

स्तत्को विद्यष्टे गतिमात्मनो यथा ।

तस्मै नमस्ते जगदीश्वराय वै

नारायणायाभिलोकासाक्षिणे ॥ १७ ॥

श्रीशुक उवाच

तस्यानुशङ्खतो राजन् प्रह्लादस्य कृताञ्जलेः ।

छिरण्यगर्भो भगवानुवाच मधुसूदनम् ॥ १८ ॥

अद्भुं वीक्ष्य पतिं साध्वी तत्पत्नी भयविह्वला ।

प्राञ्जलिः प्राणतोपेन्द्रं बभाषेऽवाऽमुष्मी नृप ॥ १८ ॥

विन्ध्यावलिरुवाच

कीडार्थमात्मन षट् त्रिजगत्कृतं ते
स्वाम्यं तु तत्र कुधियोऽपरं शशं कुर्युः ।
कर्तुः प्रभोस्तव किमस्यत आवडन्ति
त्यक्तस्त्रियस्त्वदवरोपितकर्तृवादाः ॥ २० ॥

ब्रह्मोवाच

भूतभावनं भूतेशं देवदेवं जगन्मय ।
मुञ्च्येनं दृतसर्वस्वं नायमर्हति निग्राहम् ॥ २१ ॥
कृत्स्ना तेऽनेन दत्ता भूर्लोकः कर्माङ्गिताश्च ये ।
निवेदितं च सर्वस्वमात्माविकलवया धिया ॥ २२ ॥

यत्प्राद्योरशठधीः सखिलं प्रदाय
दूर्वाङ्कुरैरपि विधाय सतीं सपर्याम् ।
अप्युत्तमां गतिमसौ भजते त्रिलोकीं
दाशानविकलवमनाः कथमार्तिमृच्छेत् ॥ २३ ॥

श्रीभगवानुवाच

ब्रह्मन् यमनुगृह्णामि तद्विशो विधुनोभ्यहम् ।
यन्मदः पुरुषः स्तब्धो लोकं मां यावमन्यते ॥ २४ ॥
यदा कदाचिज्जवात्मा संसरन् निजकर्मभिः ।
नानायोनिष्वनीशोऽयं पौरुषीं गतिमाप्रजेत् ॥ २५ ॥

जन्मकर्मवयोऽपविद्यैश्वर्यधनादिभिः ।
यद्यस्य न भवेत्स्तम्भस्तत्रायं मदनुग्रहः ॥ २६ ॥

मानस्तम्भनिमित्तानां जन्मादीनां समन्ततः ।
सर्वश्रेयःप्रतीपानां हन्तं मुख्येन मत्परः ॥ २७ ॥

शेषं दानवदैत्यानामग्राणीः कीर्तिवर्धनः ।
अजैषीदजयां मायां सीदन्नपि न मुख्यति ॥ २८ ॥

क्षीणारिक्थश्च्युतः स्थानात्क्षिप्तो बद्धश्च शत्रुभिः ।
ज्ञातिभिश्च परित्यक्तो यातनामनुयापितः ॥ २९ ॥

गुरुणा भर्त्सितः शप्तो जडौ सत्यं न सुप्रतः ।
छलैरुक्तो मया धर्मो नायं त्यजति सत्यवाक् ॥ ३० ॥

अेष मे प्रापितः स्थानं दृष्ट्वापममरैरपि ।
सावर्णोरन्तरस्थायं भवितेन्द्रो मदाश्रयः ॥ ३१ ॥

तावत्सुतलमध्यास्तां विश्वकर्मविनिर्मितम् ।
यन्नाधयो व्याधयश्च क्लमस्तन्द्रा पराभवः ।
नोपसर्गा निवसतां सम्भवन्ति ममेक्षया ॥ ३२ ॥

धन्द्रसेन मडाराज याडि भो भद्रमस्तु ते ।
सुतलं स्वर्गिभिः प्रार्थ्यं ज्ञातिभिः परिवारितः ॥ ३३ ॥

न त्वामभिभविष्यन्ति लोकेशाः किमुतापरे ।
त्वच्छासनातिगान् दैत्यांश्चकं मे सूदयिष्यति ॥ ३४ ॥

रक्षिष्ये सर्वतोऽलं त्वां सानुगं सपरिच्छदम् ।
सदा सन्निहितं वीर तत्र मां द्रक्ष्यते भवान् ॥ ३५ ॥

तत्र दानवदैत्यानां सङ्गात्ते भाव आसुरः ।
दृष्ट्वा मधनुभावं वै सधः कुण्ठो विनङ्क्ष्यति ॥ ३६ ॥

एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे पारमहंस्यां संहितायामष्टमस्कन्धे
वामनप्रादुर्भावे बलिवामनसंवाद्यो नाम द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ त्रयोविंशोऽध्यायः - २३ ॥

श्रीशुक उवाच
एत्युक्तवन्तं पुरुषं पुरातनं
मडानुभावोऽभिलसाधुसम्मतः ।
अद्भुतजलिर्बाष्पकलाकुलेक्षणो
भक्त्युद्गलो गद्गदया गिराभ्रवीत् ॥ १ ॥
बलिरुवाच

अहो प्रणामाय कृतः समुधमः
 प्रपन्नभक्तार्थविधौ समाहितः ।
 यल्लोकपालैस्त्वदनुग्रहोऽमरै-
 रलब्धपूर्वोऽपसद्रेऽसुरेऽर्पितः ॥ २ ॥

श्रीशुक उवाच
 इत्युक्त्वा हरिमानम्य ब्रह्माणं सभवं ततः ।
 विवेश सुतलं प्रीतो बलिर्भुक्तः सडासुरैः ॥ ३ ॥
 येवमिन्द्राय भगवान् प्रत्यानीय त्रिविष्टपम् ।
 पूरयित्वादितेः काममशासत्सकलं जगत् ॥ ४ ॥
 लब्धप्रसादं निर्भुक्तं पौत्रं वंशधरं बलिम् ।
 निशाम्य भक्तिप्रवणः प्रह्लाद इदमब्रवीत् ॥ ५ ॥

प्रह्लाद उवाच
 नेमं विरिञ्चो लभते प्रसादं
 न श्रीर्न शर्वः किमुतापरे ते ।
 यन्नोऽसुराणामसि दुर्गपालो
 विश्वाभिवन्द्यैरभिवन्दिताङ्घ्रिः ॥ ६ ॥

यत्पादपद्ममकरन्दनिषेवणेन
 ब्रह्मादयः शरणादाश्रुवते विभूतीः ।
 कस्माद्भयं कुसुतयः फलयोनयस्ते
 दाक्षिण्यदृष्टिपदवीं भवतः प्रणीताः ॥ ७ ॥

चित्रं तवेहितमहोऽमितयोगमाया-
 लीलाविसृष्टभुवनस्य विशारदस्य ।
 सर्वात्मनः समदृशोऽविषमः स्वभावो
 भक्तप्रियो यदसि कल्पतरुस्वभावः ॥ ८ ॥

श्रीभगवानुवाच
 वत्स प्रह्लाद भद्रं ते प्रयाहि सुतलालयम् ।
 मोदमानः स्वपौत्रेण ज्ञातीनां सुष्पमावळ ॥ ९ ॥
 नित्यं द्रष्टासि मां तत्र गदापाणिमवस्थितम् ।
 मद्दर्शनमहाह्लादध्वस्तकर्मनिबन्धनः ॥ १० ॥

श्रीशुक उवाच

आज्ञां भगवतो राजन् प्रह्लादो बलिना सङ् ।
बाढमित्यमलप्रज्ञो मूर्ख्याधाय कृताञ्जलिः ॥ ११ ॥

परिक्रम्याद्विपुरुषं सर्वासुरयमूपतिः ।
प्रणतस्तदनुज्ञातः प्रविवेश मडाबिलम् ॥ १२ ॥

अथाडोशनसं राजन् हरिर्नारायणोऽन्तिके ।
आसीनमृत्विजां मध्ये सदसि ब्रह्मवादिनाम् ॥ १३ ॥

ब्रह्मन् सन्तनु शिष्यस्य कर्मच्छिद्रं वितन्वतः ।
यत्तत्कर्मसु वैषम्यं ब्रह्मदृष्टं समं भवेत् ॥ १४ ॥

शुक उवाच

कुतस्तत्कर्मवैषम्यं यस्य कर्मेश्वरो भवान् ।
यज्ञेशो यज्ञपुरुषः सर्वभावेन पूजितः ॥ १५ ॥

मन्त्रतस्तन्त्रतश्छिद्रं देशकालार्धवस्तुतः ।
सर्वं करोति निश्छिद्रं नामसङ्कीर्तनं तव ॥ १६ ॥

तथापि वदतो भूमन् करिष्याम्यनुशासनम् ।
अेतच्छ्रेयः परं पुंसां यत्तवाज्ञानुपालनम् ॥ १७ ॥

श्रीशुक उवाच

अभिनन्द्य हरेशाज्ञामुशना भगवानिति ।
यज्ञश्छिद्रं समाधत्त बलेर्विप्रर्षिभिः सङ् ॥ १८ ॥

अेवं बलेर्मडीं राजन् भिक्षित्वा वामनो हरिः ।
ददौ भ्रात्रे मडेन्द्राय त्रिदिवं यत्परैर्दृतम् ॥ १९ ॥

प्रजापतिपतिर्ब्रह्मा देवर्षिपितृभूमिपैः ।
दक्षभृग्वङ्गिरोमुष्यैः कुमारैश्च भवेन च ॥ २० ॥

कश्यपस्यादितेः प्रीत्यै सर्वभूतभवाय च ।
लोकानां लोकपालानामकरोद्भ्रामनं पतिम् ॥ २१ ॥

वेदानां सर्वदेवानां धर्मस्य यशसः श्रियः ।
मङ्गलानां प्रतानां च कल्पं स्वर्गापवर्गयोः ॥ २२ ॥

उपेन्द्रं कल्पयाञ्चके पतिं सर्वविभूतये ।

तदा सर्वाणि भूतानि भृशं मुमुद्विरे नृप ॥ २३ ॥

ततस्त्विन्द्रः पुरस्कृत्य देवयानेन वामनम् ।

लोकपालैर्दिवं निन्द्ये ब्रह्मणा यानुभोदितः ॥ २४ ॥

प्राप्य त्रिभुवनं येन्द्र उपेन्द्रभुजपालितः ।

श्रिया परमया जुष्टो मुमुद्वे गतसाध्वसः ॥ २५ ॥

ब्रह्मा शर्वः कुमारश्च भृगवाद्या मुनयो नृप ।

पितरः सर्वभूतानि सिद्धा वैमानिकाश्च ये ॥ २६ ॥

सुमहत्कर्म तद्विषणोर्गायन्तः परमाद्भुतम् ।

धिषयानि स्वानि ते जग्मुर्दिति य शशांसिरे ॥ २७ ॥

सर्वमेतन्मयाऽऽध्यातं भवतः कुलनन्दन ।

उरुक्कमस्य चरितं श्रोतृणामघमोयनम् ॥ २८ ॥

पारं मङ्गि उरुविक्कमतो गृणानो

यः पार्थिवानि विभमे स रञ्जसि मर्त्यः ।

किं जायमान उत जात उपैति मर्त्य

धत्याड मन्त्रदृगृषिः पुरुषस्य यस्य ॥ २९ ॥

य धदं देवदेवस्य उदरेरद्भुतकर्मणः ।

अवतारानुचरितं शृण्वन् याति परां गतिम् ॥ ३० ॥

द्वियमाणो कर्मणीदं देवे पित्र्येऽथ मानुषे ।

यत्र यत्रानुकीर्त्येत् तत्तेषां सुकृतं विदुः ॥ ३१ ॥

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संछिताया-

मष्टमस्कन्धे वामनावतारचरिते त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ यतुर्विंशोऽध्यायः - २४ ॥

राजोवाय

भगवन् श्रोतुमिच्छामि उदरेरद्भुतकर्मणः ।

अवतारकथामाधां मायामत्स्यविडम्बनम् ॥ १ ॥

यदर्थमदधाद्रूपं मात्स्यं लोकजुगुप्सितम् ।

तमःप्रकृतिदुर्मर्षं कर्मग्रस्तं धवेश्वरः ॥ २ ॥

अेतन्नो भगवन् सर्वं यथावद्भक्तुमर्हसि ।

उत्तमश्लोक्यरितं सर्वलोकसुभाषम् ॥ ३ ॥

सूत उवाच

धृत्युक्तो विष्णुरातेन भगवान् आदरायणिः ।

उवाच यरितं विष्णोर्मत्स्यरूपेण यद्भुतम् ॥ ४ ॥

श्रीशुक उवाच

गोविप्रसुरसाधूनां छन्दसामपि येश्वरः ।

रक्षामिच्छंस्तनूर्धत्ते धर्मस्यार्थस्य यैव हि ॥ ५ ॥

उश्यावयेषु भूतेषु यरन् वायुरिवेश्वरः ।

नोश्यावयत्वं भजते निर्गुणत्वाद्धियो गुणैः ॥ ६ ॥

आसीदतीतकल्यान्ते ब्राह्मो नैमित्तिको वयः ।

समुद्रोपप्लुतास्तत्र लोका भूरादयो नृप ॥ ७ ॥

कालेनागतनिद्रस्य धातुः शिशयिषोर्बली ।

मुभतो निःसृतान् वेदान् डयग्रीवोऽन्तिकेऽडरत् ॥ ८ ॥

ज्ञात्वा तद्दानवेन्द्रस्य डयग्रीवस्य येष्ठितम् ।

धधार शङ्करीरूपं भगवान् डरिरीश्वरः ॥ ९ ॥

तत्र राजऋषिः कश्चिन्नाम्ना सत्यप्रतो मडान् ।

नारायणपरोऽतयत्तपः स सलिलाशनः ॥ १० ॥

योऽसावस्मिन् मडाकल्पे तनयः स विवस्वतः ।

श्राद्धदेव धति प्यातो मनुत्वे डरिणार्पितः ॥ ११ ॥

अेकदा कृतमालायां कुर्वतो जवतर्पणम् ।

तस्याञ्जल्युदके कायिच्छकुर्वेकाभ्यपधत ॥ १२ ॥

सत्यप्रतोऽञ्जलिगतां सड तोयेन भारत ।

उत्ससर्ज नदीतोये शङ्करीं द्रविडेश्वरः ॥ १३ ॥

तमाड सातिकरुणं मडाकारुणिकं नृपम् ।

यादोष्यो ज्ञातिघातिष्यो दीनां मां दीनवत्सल ।
कथं विसृजसे राजन् भीतामस्मिन् सरिज्जले ॥ १४ ॥
तमात्मनोऽनुग्रहार्थं प्रीत्या मत्स्यवपुर्धरम् ।
अजानन् रक्षार्थार्थाय शङ्कर्याः स मनो दधे ॥ १५ ॥
तस्या दीनतरं वाक्यमाश्रुत्य स महीपतिः ।
कलशाप्सु निधायैनां दयालुर्नित्य आश्रमम् ॥ १६ ॥
सा तु तत्रैकशत्रेण वर्धमाना कमण्डलौ ।
अलब्ध्वाऽऽत्मावकाशं वा षट्माल महीपतिम् ॥ १७ ॥
नाडं कमण्डलावस्मिन् कृच्छ्रं वस्तुमिडोत्सले ।
कल्पयौकः सुविपुलं यत्रालं निवसे सुभम् ॥ १८ ॥
स अनां तत आदाय न्यधादौद्यन्धनोदके ।
तत्र क्षिप्वा मुहूर्तेन हस्तत्रयमवर्धत ॥ १९ ॥
न म अेतदलं राजन् सुभं वस्तुमुद्यन्धनम् ।
पृथु देहि पदं मज्ज्यं यत्त्वालं शरणं गता ॥ २० ॥
तत आदाय सा राज्ञा क्षिप्वा राजन् सरोवरे ।
तदावृत्त्यात्मना सोऽयं मडाभीनोऽन्ववर्धत ॥ २१ ॥
नैतन्मे स्वस्तये राजन्मुदकं सलिलौकसः ।
निधेहि रक्षायोगेन हृष्टे मामविदासिनि ॥ २२ ॥
धृत्युक्तः सोऽनयन्मत्स्यं तत्र तत्राविदासिनि ।
जलाशयेऽसम्मितं तं समुद्रे प्राक्षिपज्जघम् ॥ २३ ॥
क्षिप्यमाणस्तमाडेदमिड मां मकरादयः ।
अदन्त्यतिबला वीर मां नेडोत्स्रष्टुमर्हसि ॥ २४ ॥
अेवं विमोडितस्तेन वदता वल्गुभारतीम् ।
तमाल डो भवानस्मान् मत्स्यरूपेण मोलयन् ॥ २५ ॥
नैवं वीर्यो जलयरो दृष्टोऽस्माभिः श्रुतोऽपि य ।
यो भवान् योजनशतमन्नाभिव्यानशे सरः ॥ २६ ॥
नूनं त्वं भगवान् साक्षाद्भ्रुर्निरायणोऽव्ययः ।
अनुग्रहाय भूतानां धत्से त्वं जलौकसाम् ॥ २७ ॥

नमस्ते पुरुषश्रेष्ठ स्थित्युत्पत्त्यायेश्वर ।
भक्तानां नः प्रपन्नानां मुष्यो ह्यात्मगतिर्विभो ॥ २८ ॥

सर्वे लीलावतारास्ते भूतानां भूतिहेतवः ।
ज्ञातुमिच्छाम्यदो रूपं यदर्थं भवता धृतम् ॥ २९ ॥

न तेऽरविन्दाक्ष पदोपसर्पाणं
मृषा भवेत्सर्वसुद्धृत्प्रियात्मनः ।
यथेतरेषां पृथगात्मनां सता-
मदीदृशो यद्रपुरद्वभुतं छि नः ॥ ३० ॥

श्रीशुक उवाच
छति भ्रुवाणं नृपतिं जगत्पतिः
सत्यव्रतं मत्स्यवपुर्युगक्षये ।
विहर्तुकामः प्रलयार्णविऽब्रवी-
स्त्रिडीर्षुरेकान्तजनप्रियः प्रियम् ॥ ३१ ॥

श्रीभगवानुवाच
सप्तमेऽद्यतनादूर्ध्वमहन्धेतदस्मिन्म ।
निमङ्क्ष्यत्यध्ययाम्भोघौ त्रैलोक्यां भूर्भुवादिभ्यम् ॥ ३२ ॥

त्रिलोक्यां लीयमानायां संवर्ताम्भसि वै तदा ।
उपस्थास्यति नौः काशिद्विशाला त्वां मयेरिता ॥ ३३ ॥

त्वं तावदोषधीः सर्वा बीजान्युख्यावयानि य ।
सप्तर्षिभिः परिवृतः सर्वसत्त्वोपबृंहितः ॥ ३४ ॥

आरुह्य बृहतीं नावं विचरिष्यस्यविक्रलवः ।
अेकार्णवि निरालोके ऋषीणामेव वर्चसा ॥ ३५ ॥

दोधूयमानां तां नावं समीरेण बलीयसा ।
उपस्थितस्य मे शृङ्गे निबध्नीहि मडाडिना ॥ ३६ ॥

अहं त्वामृषिभिः साकं सडनावमुदन्वति ।
विकर्षन् विचरिष्यामि यावद्ब्राह्मी निशा प्रभो ॥ ३७ ॥

मदीयं मडिमानं य परं ब्रह्मेति शब्दितम् ।
वेत्स्यस्यनुगृहीतं मे सम्प्रश्नैर्विवृतं हृदि ॥ ३८ ॥

धृत्वादिश्व राजानं हरिश्चरन्तधीयत ।
 सोऽन्ववैक्षत तं कालं यं लृषीकेश आदिशत् ॥ ३८ ॥
 आस्तीर्य दर्भान् प्राक्कूलान् राजर्षिः प्रागुदङ्मुष्पः ।
 निषसाद्य हरिः पादौ चिन्तयन् मत्स्यरूपिणः ॥ ४० ॥
 ततः समुद्र उद्वेलः सर्वतः प्लावयन् महीम् ।
 वर्धमानो मङ्गामेधैर्वर्षद्भिः समदृश्यत ॥ ४१ ॥
 ध्यायन् भगवदादेशं ददृशे नावमागताम् ।
 तामारुरोह विप्रेन्द्रैरादायौषधिवीरुधः ॥ ४२ ॥
 तम्युर्मुनयः प्रीता राजन् ध्यायस्व केशवम् ।
 स वै नः सङ्गटादस्मादविता शं विधास्यति ॥ ४३ ॥
 सोऽनुध्यातस्ततो राज्ञा प्रादुरासीन्मङ्गार्वि ।
 ओकश्ङ्गधरो मत्स्यो डैमो नियुतयोजनः ॥ ४४ ॥
 निबध्य नावं तच्छृङ्गे यथोक्तो हरिणा पुरा ।
 वरत्रेणाडिना तुष्टस्तुष्टाव मधुसूदनम् ॥ ४५ ॥
 राजोवाच
 अनाद्यविधोपलतात्मसंविद्य-
 स्तन्मूलसंसारपरिश्रमातुराः ।
 यदृच्छयेडोपसृता यमाप्नुयु-
 विमुक्तिदो नः परमो गुरुर्भवान् ॥ ४६ ॥
 जनोऽबुधोऽयं निजकर्मबन्धनः
 सुभेच्छया कर्म समीलतेऽसुभम् ।
 यत्सेवया तां विधुनोत्यसन्मतिं
 ग्रन्थिं स भिन्द्याद्दृढयं स नो गुरुः ॥ ४७ ॥
 यत्सेवयाग्नेरिव रुद्ररोदनं
 पुमान् विजलयान्मलमात्मनस्तमः ।
 भजेत वार्णं निजमेष सोऽव्यथो
 भूयात्स ईशः परमो गुरोर्गुरुः ॥ ४८ ॥
 न यत्प्रसादायुतभागवेश-

मन्ये य देवा गुरवो जनाः स्वयम् ।
 कर्तुं समेताः प्रभवन्ति पुंस-
 स्तभीश्वरं त्वां शरणं प्रपद्ये ॥ ४८ ॥

अयक्षुरन्धस्य यथाग्राणीः कृत-
 स्तथा जनस्याविदुषोऽभुधो गुरुः ।
 त्वमर्कदृक्सर्वदृशां समीक्षाणो
 वृत्तो गुरुर्नः स्वगतिं बुभुत्सताम् ॥ ५० ॥

जनो जनस्यादिशतेऽसतीं मतिं
 यथा प्रपद्येत दुरत्ययं तमः ।
 त्वं त्वव्ययं ज्ञानममोघमञ्जसा
 प्रपद्यते येन जनो निजं पदम् ॥ ५१ ॥

त्वं सर्वलोकस्य सुहृत्प्रियेश्वरो
 ज्यात्मा गुरुर्ज्ञानमभीष्टसिद्धिः ।
 तथापि लोको न भवन्तमन्धधी-
 र्जनाति सन्तं हृदि भद्रकामः ॥ ५२ ॥

तं त्वामहं देववरं वरेषुयं
 प्रपद्ये षणं प्रतिबोधनाय ।
 छिन्ध्यर्थदीपैर्भगवन् वयोभि-
 र्गन्धीन् हृदय्यान् विवृणु स्वमोक्षः ॥ ५३ ॥

श्रीशुक उवाच
 धृत्युक्तवन्तं नृपतिं भगवानादिपूरुषः ।
 मत्स्यरूपी महाभोग्यो विह्वरंस्तत्त्वमभ्रवीत् ॥ ५४ ॥

पुराणसंछितां दिव्यां साङ्ख्ययोगङ्कियावतीम् ।
 सत्यव्रतस्य राजर्षेरात्मगुह्यमशेषतः ॥ ५५ ॥

अश्रौषीदृषिभिः साकमात्मतत्त्वमसंशयम् ।
 नाप्यासीनो भगवता प्रोक्तं ब्रह्म सनातनम् ॥ ५६ ॥

अतीतप्रवयापाय उत्थिताय स वेधसे ।
 उत्वासुरं ड्यग्रीवं वेदान् प्रत्याह्वरुह्रिः ॥ ५७ ॥

स तु सत्यव्रतो राज्ञे ज्ञानविज्ञानसंयुतः ।

विष्णोः प्रसादात्कल्पेऽस्मिन्नासीद्वैवस्वतो मनुः ॥ ५८ ॥

सत्यव्रतस्य राजर्षेर्मायामत्स्यस्य शार्ङ्गिणः ।

संवादं मडदाभ्यानं श्रुत्वा मुच्येत डिम्बिषात् ॥ ५९ ॥

अवतारो ङरेर्योऽयं कीर्तयेद्वन्द्वं नरः ।

सङ्कल्पास्तस्य सिध्यन्ति स याति परमां गतिम् ॥ ६० ॥

प्रलयपयसि धातुः सुमशक्तेर्मुष्नेभ्यः

श्रुतिगणामपनीतं प्रत्युपादत्त उत्वा ।

दितिजमकथयधो ब्रह्म सत्यव्रतानां

तमडमभिलडेतुं जिह्ममीनं नतोऽस्मि ॥ ६१ ॥

एति श्रीमद्भागवते मडापुराणे वैयासक्यामष्टादशसाडस्यां

पारमडस्यां संडितायामष्टमस्कन्धे मत्स्यावतारखरितानु-

वर्णनं नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥

॥ एत्यष्टमस्कन्धः समाप्तः ॥

॥ ॐ तत्सत् ॥

Proofread by PSA Easwaran

shrImadbhAgavataM - aShTamaskandhaH

pdf was typeset on May 15, 2025

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

